

TRASS!

2/2021

FRIFOND

Tidsskriftet trass! er et studentdrevet feministisk, tverrfaglig tidsskrift tilknyttet Universitetet i Oslo. Dette er 2. utgave, våren 2021.

Trykket hos Merkur grafisk AS på Munken pure 100 gr/m²
Satt i Savon av Fanny Hamelin, Serifbabe av Charlotte Rohde
og Arial Narrow av Robin Nicholas og Patricia Saunders
Form av Bergljot, som er et feministisk orientert studio for
grafisk design og publisering. Bergljot består av Tonje Lona
Eriksen, Tiril Haug Johnne og Victoria Ydstie Meyer.
Omslagsillustrasjon av Kristina Kassab Liland

trass!-redaksjonen presenterer... ROM

Tuva Kvale Halseid

Hilde Granum

Ingrid Birkeland Rasmussen

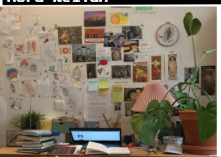
Nora Reifan

Idunn Victoria Rostøl

Kaja Helene Sandfangen

Sofia Alaoui

Ida Kerner

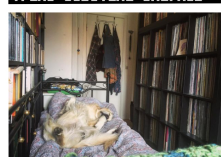
Trine Josefina Skarnes

Mikaela Platander

Kristina Kassab Liland

Amalie Sofie Aune Bjerkem

Silje Alnes

Lisette Lode Nkenmegni

Solveig Thorsdatter Svensson

Ida Maria Brualekken Sendroi

Limerick

Ein sliten student frå Blindern

hen vintersjuk var; mest røyndomsfjern.

I ansiktet blass

fann kvile i trass

og rom til å endeleg chillern.

Kristina Kassab Lilland

Ideen om trass! oppstod fyrst og fremst gjennom eit felles sinne mellom to venner på ein bar i Oslo. Samtalen handla om det ubehagelege og urettferdige ved tekstene me les og i verda elles, og eit ynskje om å lyfta stemmene som ein ikkje finn på pensum.

Samtalen resulterte i trass!, eit tverrfagleg og feministisk studenttidsskrift med base på UiO. Me består av ein gjeng studentar frå humanistiske og samfunnsvitskaplege studieretningar som har gått saman om å skapa ein kritisk plattform, kor me kan diskutera identitet og flytta rammene for kven me er og kven me kan vera. Me vil ta opp dei tema som ikkje får nok plass i det offentlege rom, inkludert i akademien, om korleis dei sosiale kategoriane me verkar i påverkar oss. Me vil undersøke blindsonene som enno er ukjende eller som me gløymer me har. Me ynsker å vera ein trygg og inkluderande plattform, kor me kan ta opp dei forteljingane som ikkje slepp til så lett, om i det heile teke, i akademien og elles i verda.

Å sjå på verda med dei interseksjonelle, feministiske brillene på, gir oss ein heilt spesiell tilgang til å forstå og undersøka det politiske som personleg. Avhengig av kor ein kjem frå eller korleis ein ser ut, kva for nokre pronomen ein nyttar eller kven ein elskar, vert mennesket putta i politiserte båsar som er altfor små, ofte undertrykkande til fordel for andre. I tillegg har me vald å arbeida tverrfagleg; det tverrfaglege blikket inneber å sjå forbi det som ofte er eit fag sine respektive avgrensingar og insisterer på at feministiske spørsmål dukkar opp i alle former og fag. Det er dimes på tvers av fag ein best kan nansere, diskutere og finne fram til eit nokolunde ok svar.

Førebels er me seksten sinte studentar i redaksjonen, men det er sjølvstendige rom til fleire. Me har ei nettside gåande med artiklar om alt frå trassig tsjekkisk film, til korleis språket om naturen og jorda sin undergang er mynta på velkjende, misogyne tropar. Ein gong i månaden arrangerer me boksirkel, der me saman går gjennom ein tekst, diskuterer og knaskar popkorn frå popkornmaskinen til Ingrid. I tillegg ynsker me at trass! skal vera eit tidsskrift som meiner noko, eit aktivistisk tidsskrift; slik me ser det bør akademien og aktivisme gå hand i hand, og me planlegg difor å halde aksjonar i framtida når me ser det nødvendig.

Me ynsker ikkje berre å engasjera studentar politisk, men også inspirera til å lyfta opp pennen og ta del i samtalen. I tidsskriftet du held i handa di nå finn du tekstar i vid forstand og i alle sjangrar som har det til felles at dei ber på nokre viktige forteljingar. I midten av nummeret finn du temadelen som i denne omgang handlar om rom. Viss du lurar på kva det inneber, er det berre å lesa seg fram og gleda seg over dei flotte tekstane du finn undervegs. God lesnad!

jeg er et lite frø
jeg kysser farvel til en
som står ved døren og ser rotløs ut
revet opp av jorden som er min

tid til å skape et eget mørke
hånden min er sliten
den orker ikke lenger få noen andre til å komme
fingrene kroker seg i forkalkede knuter

ved døren
stables utbrente lys
stearinen har flommet fra dem og stivnet på bord og stoler
de står i rommet som voksspøkelser
plantene visner delvis
men vokser ut andre steder med stilker som hår
bryter gjennom pottene sine med en hardhet
hvis alle mulige planteformer finnes i hvert enkelt frø
hvordan velges hvilke røtter skal slås og hvilke blader skal vokse?

badet er en fuktig grotte
stalaktittene lager drømmende spor i luften
jeg skrubber meg
gjør huden rød og energisk
den faller fra meg
først som sorte klebrige klumper
og så som tørre hvite flak
jeg smører den nyfødte huden inn i olje
passer på meg selv som en gammel maskin

jeg legger laken med flekker av dødt blod i bløt
det er så mange døder i meg
som oppstår og så utstøtes
tanker blir aldri form
og hår springer ut overalt
sorte og strie som hestehår
kroppen produserer en merkelig overflod
kroppen er en plante som trives best uten stell
genserne jeg går med klebes sammen av svette
en opplevelse av
å være et stoff som kan smelte andre stoffer sammen
føttene mine, så ømme på gulvet

jeg og sengen er alene
og jeg sover i mine egne svette armer
klør meg i min egen stikkende pels
når jeg våkner i mørket kan ingen se meg
og jeg har også glemt hvordan jeg ser ut

matsøppelet råtner vakkert i sitt grønne hjem
jeg er et lite frø i leilighetens mørke
komposterer som restene
slår sporer i bunnen av plastbøtta og strekker meg oppover i mørket for å
løfte lokket
under dyna har huden blitt svampaktig og brun

Hanna Grønneberg

Om 7. Mars

2020 var eit turbulent år. Då året nærma seg slutten, flørte det av memes på sosiale media om frykta for at lovnaden om eit 2021 var ein scam og at me i staden for skulle gå inn i eit 2020 vol. 2 med meir korona og andre kriser lurande bak årsskiftet. I mylderet av koronarelaterte saker og andre ville nyheitsoppslag om kva som skjer i verda (var me ikkje på randen av ein tredje verdsskrig?) har feministiske spørsmål falle i bakgrunnen i forteljinga om fjoråret.

Den 7. mars, dagen før dagen, nytta me i trass! og Venstre-alliansen høvet til å snakka med ei handfull kloke aktivistar om feministåret 2020 og med det peika ut retninga for det neste året. Kva var det som skjedde på feministfronten i Noreg og verda i 2020? Finst det nokre sigrar me kan feira på 8. mars? Og kva for nokre saker skal me kjempa vidare for i det neste året? I panelet sat Lisa Esohel Knudsen frå Minotenk, Odd Thomassen frå Skeiv Ungdom, boligaktivist og latinamerikabrigadist Ninthu Paramalingam (bak instagramkontoen min_drittleilighet), og fyrstekandidat for SV Agder og leiari Skeive sosialistar Solveig Skaugvoll Foss. Ordstyrar var vår eigen Idunn Victoria Rostøl.

Her kjem eit utdrag frå samtalen som tok plass på Chateau Neuf. Viss du ynsker å få med deg heile, ligg videoen ute på både trass! og VA sin Facebook.

Idunn: 2020 var utan tvil ein kollektiv nedtur. Men, når dykk ser tilbake på likestillingsarbeidet dykk har vore med på det siste året, ser dykk likevel ein opptur dykk har lyst å trekka fram?

Ninthu: Det har vore vanskeleg på grunn av pandemien, men folk har likevel demonstrert for rettane sine og andre sine rettar. Sidan eg skal snakka om Latin-Amerika og kvinnekamp vil eg trekka fram abortkampen i Argentina: 30. desember vart abort legalisert som eit resultat av årelang kvinnekamp og som ikkje sluttar her fordi det har vorte vedtatt ein abortlov. Me får sjå korleis kampen for kvinner sine rettar skal fortsetta vidare og korleis loven vert implementert, men det er framleis ein siger som skal feirast.

Solveig: Eg synest vel ikkje at feministåret 2020 fekk blomstra så frodig, dessverre. Eg er einig i det Ninthu trekk fram. Folk har klart å halda den aktivistiske gløden oppe, både i dei sakene Ninthu nemner, men også i t.d. solidaritet med polske kvinner og skeive som har vorte ramma av ei regjering som vil reversere rettane deira. Og så vil eg trekka fram BLM-bevegelsen. Det går ikkje direkte på feminisme, men eg tykker absolutt at feminisme er ein del av den antirasismen som har vorte løfta fram. Det er flest kvinner eg legg merke til på dei demonstrasjonane eg har vore på; dyktige, tøffe kvinner, med bakgrunn frå fleire land enn berre Noreg, som brøler ut appellar med kløktige budskap og gir håp. Det har skjedd fleire oppturar, men totalt sett har me vore opptatt med å diskutera andre ting, og det har jo vore spesielt ei sak som har teke mykje plass, nemleg korona. Eg tykker ikkje me har vore flinke nok til å knusa den lydmuren og få feminisme høgare på dagsordenen enn dei koronasakane som har vore aktuelle. Det er noko me treng å øva på, for dette er ikkje den einaste gongen me kjem til å oppleve unntakstilstand eller krise. Det er ustabilitet i verda, rettsbrot, tilbakeskritt, klimaendringar som trugar, folk på flukt. Det kjem til å skje fleire store kriser og me treng å læra korleis me kan diskutera feminisme sjølv om det føregår noko anna stort i verda.

Odd: [...] Som du seier Solveig, så ser me en auking av interesse rundt BLM; ein bevegelse som er ein del av den feministiske kampen. Ein kan trekka ei linje heilt tilbake til Stonewall, kor det m.a. var svarte transkvinner som tok det fyrste opprøret mot politiet der. Noko av det mest positive med 2020 for meg er at me endeleg har fått strafferechtsleg beskyttelse av transpersonar i Noreg. Me vert lova det allereie i 2016, men det var ikkje før i 2020 at regjeringa endeleg klarte å leggja ned eit forslag på bordet. Det er nok den største sigeren for den skeive bevegelsen, tenker eg.

Lisa: [...] Me ser mange tilbakesteg, men enormt med solidaritet mellom sosiale bevegelsar i forskjellige land, og det synest eg er utruleg fint. Det at me kan løfta kvarandre opp er veldig viktig, nett fordi ulike sosiale bevegelsar vil det same. Me vil jo bare ha rettar og likeverd.

Idunn: Noko av grunnen til at me ville byrja samtalen med desse oppturane er fordi ein samtale om stoda for likestillinga det siste året kan kjøpt verta ganske mørk. Me har jo sett at krisa har ramma skeivt og det har også prega 8. mars-parolane i år. Fleire av 8. mars-parolane handlar om tragisk høgaktuelle tema som vald i heimen og lønnsløft for kvinner som har stått i bresjen under pandemien. Viss me kunne gått saman i toget i år, kva for ein parole hadde de ynska dykk, og kva for ein parole hadde de gått bak?

[...]

Solveig: Det at vald i nære relasjonar er noko som må takast tak i, har vorte bevist på den tydelegaste måten nå når folk har vore heime. I helsesektoren har ein lenge snakka om kor viktig det er med eit lønnsløft, men 2020 har bevist kor kritisk det er og at det må skje nå. Ofte endar eg opp med å gå under sekstimers arbeidsdag fordi - shit, så bra det hadde vore å få gjennom noko som hadde gjort framsteg både for sosialismen og feminismen! For det livet me lever i kvardagen, for å få meir tid til kvarande i staden for å jaga etter produktivetsveksten som kapitalismen legg opp til. Sekstimersdagen løyser både feministiske og sosialistiske problemstillingar. Kanskje spesielt i den landsdelen eg kjem ifrå, kor det er vanleg at kvinner jobbar deltid, spesielt viss dei er mødre, medan menn står primært for det økonomiske. Samstundes tek kvinnene av seg mange ubetalte oppgåver i heimen. Det gjer at kvinner tenar mindre i lønn og ikkje minst mindre i pensjon.

Ninthu: Eg sat jo her på Chateau Neuf for to år sidan og var med på å arrangere ein panelsamtale i lag med Radio Nova. Då snakka me om ein parole som vart stemt ned og som handla om skeive kvinner. I staden for å ha ein parole om 'lesbiske' kvinner, skulle ein heller nytta ordet 'skeive' for å vera meir inkluderande. Forslaget vart stemt ned, og framleis har 8. mars-komiteen ikkje klart det heilt å inkludera fleire grupper; både skeive, men også andre identitetar. I protest hadde eg gått bak med dei som vart stemt ned, men det er sjølvsagt andre gode parolar som deltek. 8. mars er ein viktig kampdag, men eg har min kritikk til korleis 8. mars-komiteen funkhar og kven som følar seg velkomen eller ikkje. I min feministiske skolering frå

eg var ung av har denne dagen vorte løfta opp som veldig viktig, men jo eldre eg vert, desto meir følar eg at det ikkje er nok plass til andre tankar, visse bevegelsar, grupper, kven som får styre kva som er feminisme eller ikkje. Denne samtalen her er kjempebra fordi me kan fokusera på korleis feminisme kan vera meir inkluderande i sin praksis, og der tenker eg at me har ein lang veg å gå når det kjem til kvinnedagen. For å henta inspirasjon frå Argentina: I 2019 var eg på det som er deira største kvinnemøte som har vorte arrangert dei siste tretti åra. Då endra dei namn frå «Kvinnemøtet» til «Det plurinasjonale kvinnemøtet for kvinner, lesbiske, trans, og ikkje-binære.» Plurinasjonal fordi Argentina er eit land med fleire nasjonalitetar; med urfolk og afroargentinarar. Det var noko dei hadde brukt lang tid på å diskutera. I kampen mot patriarkatet er det fleire enn berre ciskvinner som opplever undertrykking og eg hadde nok gått bak parolar med dette budskapet.

Idunn: Det er litt vanskeleg å snakka om parolar utan å snakka om desse parolemöta, kor det vert amper stemning og oppstår ein del konfliktar om kva feminismen skal vera. Det finst plenty med subgrupper innanfor den feministiske bevegelsen og den feministiske bevegelsen i Vesten har ein forhistorie - og ein nåtidig historie - med å underspela samanhengane som knyter kjønn, klasse og hudfarge. Finst det andre liknande grep frå kvinnebevegelsen i Latin-Amerika som du tenker me kan ta inspirasjon av her i Noreg?

Ninthu: Ja! Folkeleg feminisme, det er eit omgrep eg liker veldig godt. Det har kome av at kvinner mobiliserer seg også i ei tid kor staten sviktar, noko som gjer at ein må stå saman og bygga dei bevegelsane frå botnen av. Det er det abortkampen har kome av. Protestane mot kjønnsbasert vald og drap - med slagordet «ikkje éin mindre» - kjem av den politikken som vart ført og direkte trugar liva til kvinner. For to år sidan var det ein president som førte ein veldig konservativ politikk og det resulterte i at kvinnedrap vart eit ennå større problem; også drap av transkvinner. Ting heng saman og difor er det så ekstremt viktig å stå saman. Det er éin ting eg tenker at kvinnebevegelsen i Latin-Amerika har lært meg, men også kor viktig det er å bygga opp autonome bevegelsar når staten sviktar.

[...]

Idunn: Odd, eg tenker den feministiske bevegelsen i Noreg har vore og er på mange måtar ekskluderande mot kvinner

utan livmor eller ikkje-binære. Sånn som du seier, Ninthu, er det viktig å stå saman i kampen, fordi ei patriarkalsk verd er korkje ei draumeverd for skeive eller kvinner eller skeive kvinner. Det er nokre av dei same undertrykkingsmekanismane som verkar. Som leiar i skeiv ungdom, kva tenker du om situasjonen i Noreg i dag? Om alliansar mellom dei skeive og dei feministiske bevegelsane? Finst dei allereie?

Odd: [...] Viss du ser på dei sosiale kampane individuelt peiker stort sett alle på «patriarkatet» som fienden, eller den kvite, rike, funksjonsfriske mannen. Difor må funko-, antirasistiske-, skeive- og kvinnebevegelsen samarbeida. Patriarkatet er så pass sterkt og viss me står saman, står me sterkare tilbake og kjem mykje lenger. Folk kan vera lesbiske, sitte i rullestol og minoritetskvinne samtidig. Me kan ikkje trekka opp stigen berre fordi me har éin og éin identitet; me må tenka interseksjonelt i den feministiske kampen framover. Så er det heilt innafor å ha små, separatistiske bevegelsar, men dei må ikkje gå på kostnad av resten av kvinnebevegelsen. Kvinnebevegelsen og den skeive bevegelsen samarbeider mykje og er einige i mange ting, og så må me verta ennå flinkare til å jobba me dei tinga me er ueinige i og å sjå at folk kjem fyrst. Eg liker tanken om ein folkeleg feminisme, ikkje berre ein feminisme for bachelorstudentar på Blindern som har full kontroll på kjønnsstudiar, men også for Olga på 67 som ikkje har jobba ein dag i livet sitt og vore gift.

[...]

Idunn: Kanskje vert det vanskeleg for Olga å følgja med på grunn av alle metadebattene som føregår. Året 2020 har vore prega av fleire oppheta debattar og det verkar som ord som krenking, krenkehysteri, snowflake, kulturkrig har vorte allemannseige. Fleire viktige spørsmål i samfunnsdebatten vert ståande utan gode svar, men heller dynka i metadebattar om korleis kritikarar eigentleg bør reagere eller om debatten eigentlig er verdt å ta. Lisa, du har jo skrive om ein frittord-rapport som handla om korleis norske media har dekkja BLM i 2020. Kan du fortelja om det?

Lisa: Ja, der kom det fram interessante ting. Noko som kom fram var at hovudtyngda av dekninga handla om amerikanske forhold og for meg tydar det på at me ikkje er vande til å snakka om rasisme i norsk kontekst. Det er kanskje naturleg at hovudtyngda ligg på USA då BLM starta der, men så var det mange norske med minoritetsbakgrunn som fortalde sine historier og som ville snakka om norske forhold. Likevel låg hovudfokuset på USA.

I tillegg så kom det fram at dei aller fleste sakene var meningsinnlegg, og det tenker eg er naturleg og utruleg verdifullt. Men så er enkelthistorier veldig enkle å avfeia og det var det eg ville skriva om. Me har eit veldig stort behov for meir tal, statistikk og forskning for å unngå dei metadebattane som t.d. om rasisme eigentleg finst i Noreg; om ein ser spøkelse på høglys dag. Det er enkelt for andre å å avfeia desse historiene med å seia «du opplevde noko frå ein teit og ignorant person, noko som ikkje gjer det til eit samfunnsproblem.» For meg så viser det eit stort behov for meir statistikk og forskning på rasisme i Noreg sånn at me kan snakka om dei faktiske problema og ikkje ha fleire metadebattar.

[...]

Odd: Det har vore veldig mykje snakk om trans i media den siste tida som følgje av m.a. fødeforeldardebatten og J.K. Rowling osv. For eit par veker sidan kikka eg rundt og fann omtrent 30 innlegg om trans. 20 av desse handla om at trans er eit problem i samfunnet vårt, 10 av dei forsvarte trans, og berre 5 var skrivne av transfolk sjølv. Då har du ein stor debatt som føregår mellom folk som ikkje er ein del av den gruppa dei snakkar om. I staden for å snakka om trans og om me er for eller ikkje, la oss heller snakka om at det finst transfolk som ikkje får behandling, vert utsatt for vold, eller ikkje får lov til å ha kjønnet sitt i passet – t.d. ikkje-binære. Me må snakka om dei faktiske problema, og ikkje alt rundt. Det kan vera behov for å ha ein metadebatt, men me må også sjå når behovet for tiltak og løysingar er større.

Solveig: Det er fælt å tenka på at ein nyttar ord som snowflake og krenkehysteri når folk ytrar seg om vonde og diskriminerande opplevingar. For eitt par år sidan var det eit skjellsord å verta kalla for politisk korrekt. Viss eg seier «nokon vart tildelt kjønnet gut ved fødsel» i staden for å seia at «nokon vart fødd gut», vert eg skulda for å vera politisk korrekt i staden for å verta anerkjent som ein grei person. Ein vert kalla for elitistisk viss ein bruker terminologi som visse folk ynskjer at me andre skal bruka. Det er veldig viktig for meg at me på venstresida ikkje byrjar å bruka omgrep som snowflake og krenkehysteri. Det er omgrep som ikkje høyrer heima nokon stad.

[...]

Lisa: Me snakkar ekstremt mykje om ytringsfridom, men i det siste har folk byrja å snakka meir om ytringsrommet.

Ofte snakkar ein om at ytringsrommet for majoriteten vert innsnevra fordi ein ikkje får lov til å spøka med ting som har vorte spøkt med før eller bruke ord som ein vanlegvis har brukt, men det ein ikkje ser er at ytringsrommet for alle andre vert utvida. Når ein seier klart ifrå at du ikkje får lov til å ta dei sexistiske eller rasistiske vitsane, då vert folk tryggare på arbeidsplassen og i den offentlege samtalen. Eg vil snakka om den utvidinga me ser. Eg kan skjønna at det er vanskeleg når ting går fort. Viss du er ein som har hatt mykje makt til å seia kva du vil, så vil alt kjennest ut som eit angrep på deg. Men eg trur me har eit stort ansvar til å forklara at det er ikkje en innskrenking som skjer, men ei utviding derimot. Ja, me har kanskje litt veksesmertar, men det er bra for heile samfunnet at problematiske ting vert tekne opp og i enkelte tilfelle sosialt sanksjonerte. [...] Nå er de jo ein heilt annan måte me ytrar oss på fordi det er så tilgjengeleg for alle og alle har lyst å ta del. Det er utruleg fint for då kan nye stemmer koma til fortare, men det gjer at me nokre gongar spelar etter ulike spelereglar og veit ikkje heilt korleis ein skal oppføra seg. Det vert som eit veldig stort familieselskap, der nokon har vore i årevis og så er det nokon som for fyrste gong vert invitert. Viss du er ein som seier ubehagelege ting til andre på eit familieselskap så vil du kanskje ikkje verta invitert neste gong. Det er ikkje nødvendigvis dårleg for ytringsfridomen i seg sjølv; du kan framleis stå utanfor huset og ropa. Ein vil kanskje alltid tenka at ein har rett til å koma inn og seia akkurat det ein vil, men det er ikkje det ytringsfridomen handlar om.

[...]

Sannheten er at
disse menneskene
er på jobb. Disse
menneskene
holder fortsatt
landet vårt i gang.
De tar ikke fri og
de slutter aldri.

17. mars 2020 stilte mennesker over hele Norge seg på terrassen. I Oslo stakk folk hodet ut av vinduene i de balkongløse bygårdene for å bidra. Vi klappet. Applausen spredte seg gatelangs, som en hyllest til de som holdt landet vårt i gang, samfunnets bærebjelker. Vi klappet for de som gikk på arbeid, når resten av oss ble sendt hjem. De som dro fra sin egen familie for å hjelpe andre. De som utsatte seg for smittefare. De som pleiet. De som lindret. De som reddet. Og de som var til stede når liv gikk tapt. De modige.

Hvem er egentlig disse menneskene, de som bar de usynlige superheltekapene i 2020? De som arbeidet døgnet rundt? De som tilbrakte påske, for ikke å snakke om 17. mai, jul, nyttår og helgene med trengende fremmede? Hvem var de som vasket, stellet, pleiet, lindret, matet, hindret smittespredning og smilte til andre enn sine egne? Hvem var de som ble beordret på 16 timers arbeidsdager? Og hvor er de i dag? Sannheten er at disse menneskene er på jobb. Disse menneskene holder fortsatt landet vårt i gang. De tar ikke fri og de slutter aldri.

Pandemien har vist seg å ramme forskjellige grupper mennesker på forskjellige måter, men på tross av ulike konsekvenser for ulike grupper, diskriminerer ikke koronaviruset noen. Virusrammer mennesker på tvers av klasse, nasjonal tilhørighet og andre sosiale egenskaper, på samme måte som alderdom, skader og andre sykdommer. Vi skal alle dø en dag. Vi kan alle bli syke, og vi kan alle skade oss. Vi har alle vært sårbare, og vi trenger alle omsorg. Men vi er heldige. Vi i Norge har en universell velferdsstat. Vi vil alle få den primære pleien og omsorgen som vi mennesker så sårt trenger. Vi diskriminerer nemlig ikke. Eller gjør vi det?

Pandemien har satt helse- og omsorgsarbeideres innsats på dagsorden, den har gitt dem synlighet. Men hvorfor nå? Sannheten er at disse menneskene ikke utfører arbeidsoppgaver de ellers ikke ville ha gjort. Dette er det helse- og omsorgsarbeidere gjør.....hver...eneste...dag....hele...døgnet ...tre hundre...og sekstifem... dager...i året! På tross av at disse yrkene krever høy kunnskap, fysisk og psykisk styrke, sterk moral og mye empati, blir de lønnet mindre enn andre yrker med samme utdanningsnivå. Hvordan kan dette ha seg? Hvis vi ser bakover i historien, har ikke helse- og omsorgsarbeid hatt særlig høy status i vårt samfunn. Tvert om, dette var arbeidsoppgaver som både var forventet og ulønnet for mindre enn 100 år siden. Ikke før etableringen av velferdsstaten ble ferdigheter som barnepass, stell, pleie og omsorg, gjort om til faktiske, lønnede yrker. Dermed ble dette inngangen til arbeidslivet for mange kvinner.

Et hovedargument for å forklare Norges kjønnsdelte arbeidsmarked og lønnsgap, er at kvinner tilfeldig velger lavtlønnede yrker. Men hva om vi snur det på hodet? Det er ikke kvinner som velger lavtlønnede yrker, det er vi, som

Finnes det nå rom
for endring? Betyr
det at helse- og
omsorgspersonell
endelig skal få
belønningen de
fortjener? Som er
så sinnssykt mye
mer enn en
kortvarig applaus!

samfunn, som har valgt å lønne kvinneedominerte yrker lavt. Lønnsgapet viser snarere en diskriminering av visse egenskaper og roller en kan inneha i samfunnet. Egenskaper og roller som pandemien har minnet oss på er livsnødvendige.

Året 2020 har lært oss å se samfunnet med nye briller. Helse- og omsorgsarbeidere har fått status som samfunnets bærebjelker. Finnes det nå rom for endring? Betyr det at helse- og omsorgspersonell endelig skal få belønningen de fortjener? Som er så sinnssykt mye mer enn en kortvarig applaus!

Trine Josefine

Kristina Kassab Liland

Jeg er grunnleggende skeptisk til å moderere meg selv kun for dialogens skyld fordi noen ganger kan man si, som jeg mener jeg kan, at jeg har Veldig Rett. Og Rasjonelle™ gutter på internett som helt sikkert har sett en YouTube-video og to om greske filosofer og opplysningstidens ideer burde kunne skille rett fra galt. Men jeg lurar på, hvis jeg klarer å formidle dagens likestillingsproblematikk og den tilhørende feminismen på en måte de forstår – kan jeg få i gang noe som kan begynne å ligne på en samtale med folk som ellers ikke ville tatt praten?

I februar i år skaffet jeg meg til slutt TikTok. Det var ikke planen å bli TikTok-feminist heller, men en video om hvordan patriarkatet skader menn sender meg avgårde. Det slo meg at på TikTok trekkes videoer som latterliggjør feminisme og videoer som forklarer den fra samme bøtta. Algoritmen bryr seg ikke om du elsker eller hater feminisme – de vet bare at det umiddelbart rykker i kommentarfinger'n når du ser det. Og kommentarer, det fikk jeg masse av.

Jeg lar meg ikke bevege av angrep på utseendet mitt (som man skulle tro «hvit og tynn» skånet meg for, men den gang ei) og de kan kalle meg kjerring og dum og idealist. Det som gjør meg skikkelig, skikkelig trist er hvor annerledes verdenssyn de har fra mitt eget og hvor lite de synes om kampen for likestilling. For hvordan kan det ha seg at deres inntrykk av feminisme og feminister er så ulikt mitt? Hvor møter de disse feministene, om de har møtt dem i det hele tatt? Etter alt å dømme har de aldri lest et faktisk stykke kjønnsforskning, aldri prøvd å forstå, aldri så mye som snakket med en feminist på en skikkelig måte. For de snakker ikke til meg på en skikkelig måte. Hvis de snakker til andre feminister på samme måten de snakker til meg, er det innlysende at alle feministene de har snakket med er sinte og radikale, og deres inntrykk av feminismen rettes deretter.

Jeg skjønner så jævli godt at de synes feminister er sinte. For når de tilnærmer seg meg med arroganse, påståelighet og injurie blir jeg flammende forbanna. Når hver av mine videoer kaller på nyanser, ydmykhet og forskning mens hver annen kommentar fra dem referer til Hjernevask av Harald Eia, biologisk determinisme eller en nyliberal og praktisk unyttig forståelse av «fri vilje». Når de prøver å tvinge meg inn i sin egen misforståtte idé om hva en feminist mener gjennom falske dualismer og ihjelslåtte poenger – «er du for like muligheter eller for likt utfall?», «så hvorfor har de mest likestilte landene de mest kjønnsdelte, da?» – det gir meg lyst til å skrike, slå, og å si at de er skikkelig dumme. Alt jeg sier er feil, og når det jeg sier er riktig er det også feil, fordi kjønnsforskning selvfølgelig aldri kan stemme (det har Harald Eia bevist, nemlig!). Hadde ikke TikTok vært så anonymt hadde jeg kontaktet mødrene deres. Så ufordragelige er de, noen av dem.

Problemet er følgende: sinne fordrer sinne. Feminister er berettiget. Sinte gutters avsky for feminisme kan forklares. Det bare leder oss ingen vei. Så jeg holder meg i skinnet. Må vel være den voksne. Jeg sier «jeg forstår hvor du kommer fra» i stedet for «du tar feil!» og jeg sier «jeg skjønner at du er sint» i stedet for «faktisk, så....». Til syvende og sist tror jeg det er et kunnskapsgap, godt hjulpet av ekkokammer og en trang til å sende sinnet sitt utover heller enn å gå inn i seg selv, som utgjør dette uoverkommelige juvet mellom oss som kaller oss feminister og de som mener likestillingen har gått for langt. Jeg tror sannheten ligger et sted på bunnen. Jeg håper jeg til slutt kan møte dem der, en TikTok-video av gangen.

Synne Sørkjerd

Året er 2021. Du opplever ubalanse i kroppen. Du kan ikke sette fingeren på hva det er, men i det siste har du følt at noe ikke kjennes riktig. Neste reise går til legekontoret for å finne ut av hva som feiler deg. Symptombildet listes opp for fagpersonen du møter, og du vet med deg selv at det ikke er slik kroppen din vanligvis føles. Det er jo du som kjenner ditt eget maskineri best. Så heldig du er som bor i Norge og har tilgang på all den hjelpen som er tilgjengelig i verden, og det gratis, ikke minst. Du vet at fagpersonen som sitter foran deg har lang erfaring, en solid utdanning, og et sterkt fagmiljø basert på medisinsk forskning fra hele verden, i ryggen. Det kan da ikke være noe som kan forhindre deg i å motta den hjelpen som trengs? Si du møter denne fagpersonen og skal fortelle om dine vage symptomer. Symptombildet ditt kan settes sammen til en potensiell diagnose, og gitt diagnose har en behandling i form av inngrep og/eller medisiner. Du bor i Norge, med et av verdens beste nasjonale helsevesen, hvor sikker er du på, at du kommer fra legekontoret til ferdig behandling? Svaret på dette spørsmålet er dessverre i høy grad påvirket av hvilket reproduktivt system du har fått utdelt i kjønnslosteriet. For 50% av befolkningen hender det at

Vi får vel bare håpe vi ikke blir syke da kvinner? Amirite?

symptomforklaringen hos fastlegen er det siste steget i møtet med helsepersonell. Du blir sendt hjem med bagatellisering av symptomene dine og med beskjed om at det er naturlig å oppleve ubalanse i forbindelse med hvor du er i syklusen din, eller hvilken form for prevensjon du bruker. Du kan også være heldig å komme et steg videre, og kanskje få en diagnose. Det hender at diagnosen er rett for din sykdom, men det forutsetter at symptombildet for deg stemmer overens med hvordan menn opplever symptomene på diagnosen, noe det dessverre ofte ikke gjør. Hvis du er så heldig at du trekker vinnerloddet og får behandling, vil effekten av denne også – du gjettet riktig – utelukkende være forsket på – og tilpasset menn.

Historisk sett har (feil)oppfatningen vært at kvinner og menn har likt sykdomsbilde, og at kvinner kan anses som «små menn». Ja, du leste riktig. Små. Menn. I praksis utspiller

dette seg over flere helsefelt, blant annet i medisiner, hvor kvinner opplever sterkere bivirkninger som følge av at medisiner bare er utviklet til – og testet på menn. Dette er fordi de metaboliserende enzymerne i enkelte medikamenter har høyere aktivitetsnivå i kvinnekroppen og metaboliseres raskere hos kvinner enn hos menn.¹ Kunnskapen om kvinners helse er rett og slett særs mangelfull, fordi den forskningen som helsevesenet baserer sin behandling på historisk sett har vært diskriminerende. Forskningsmiljøene har dog sine grunner og Society for Women's Health Research nevner en variabel som har blitt vurdert for komplisert til å håndtere og kontrollere i eksperimenter – nemlig kvinners hormonsyklus.² Ved å begrense utvalget til kun ét kjønn, kunne forskerne unngå å skade potensielle graviditeter, samtidig som det ble mindre variasjon i resultatene. Videre ble det konkludert at det er mulig å generalisere resultatene hentet fra menn, til begge kjønn. Det viser seg dog at hormonsyklusen hos kvinner gjør dem mer forutsigbare når det er snakk om månedlig variasjon i fysiologi. Menn varierer sjeldnere på denne måten, men da mer uforutsigbart. Kvinner vil som resultat av denne feiloppfatningen oftere gå med uoppdagede symptomer, motta behandling som er basert på mannlig fysiologi, få skrevet ut medikamenter som er for sterke og som metaboliseres for raskt. Det kan se ut til at kvinners helse ikke blir ivaretatt i like høy grad som menns. Baseline er skjev, og maksimalt utbytte av behandling er lavere for kvinner enn for menn.

Vi får vel bare håpe vi ikke blir syke da kvinner? Amirite? Eller? Uhelse i form av bivirkninger fra prevensjonsbruk hos unge kvinner har de aller fleste lært seg å leve med fra tidlig i ungdomsårene. Det har vist seg tydelig at prevensjonsforskning ikke blir prioritert. Til tross for sidelange lister med vanlige bivirkninger ved bruk, har det ikke vært hverken fokus eller fremgang siden produktene ble vurdert som effektive den gangen de ble sluppet på markedet. I 2019 var prevensjonsmarkedet i USA verdisatt til rundt 7 milliarder dollar og estimert til å vokse årlig med 4% i perioden 2020–2027. En skulle trodd at med så mye penger inntektsført hvert år, ville bivirkninger fra prevensjon i 2027 være et vagt minne som hører fortidens generasjoner og deres posttraumatiske reaksjoner i møte med ordet «hormoner» til. Denne antakelsen tar ikke høyde for det faktum at det ikke ligger penger i å forske på prevensjon, fordi kvinner kjøper det som er på markedet uansett. Å vie mer penger til forskning på andre virkestoffer eller kjemiske sammensetninger vil ikke resultere i eksponentiell vekst av legemiddel salg. Privatselskaper med egne økonomiske interesser styrer legemiddelindustrien, og pålegger forskere som er finansiert av denne farmasi-industrien å tilpasse sine rapporter, resultater og metoder til selskapets bestemmelser. Antall studier finansiert av industrien har økt de siste årene, og

Vi har, som den andre halvdel av befolkningen, rett på å bli servert god helse på et sølvfat fra den norske stat og Helse Norge. Kvinner må dessverre ta regningen for room service selv, og retten kommer servert lunken i en plastboks.

har resultert i tung skjevfordeling av privat påvirkningskraft på hva som anses som sykdom, samt hvor fokusområdet ligger for videre forskning på risiko og sykdommer.³ Det kan fremstå som at økonomisk, privat interesse i medisinsk forskning ikke er forenelig med etiske problemstillinger som likestilling i denne typen finansiert forskning.

Personlig har jeg vært sjokkert over hvor mange bivirkninger jeg som kvinne har måttet «tåle» og akseptere som reelle og uforanderlige, bare for å kunne planlegge når jeg eventuelt ønsker å videreføre genene mine. En episode av Netflix «Sex, Explained» om prevensjon gjorde meg oppmerksom på at det eksisterer muligheter for bedre prevensjonsmidler som ikke er tilgjengelige på det europeiske markedet. «Saheli», et hormonfritt, prevensjonsmiddel uten bivirkninger som distribueres gratis til alle kvinner i India, inneholder virkestoffet ormeloxifene. Den er WHO-godkjent, og selges eksklusivt på markeder hvor store, pengefeite legemiddelselskaper som Pfizer ikke har monopol på legemidler, rett og slett fordi den ikke gir rom for bivirkninger og ville utdanket alle andre prevensjonsmidler på markedet. Hvis dette høres for godt ut til å være sant, er det kanskje på tide for deg, som for meg, å stille spørsmålstegn ved hvorvidt helsesystemet, legemiddelindustrien og forskning kan stoles på. Jeg kunne ikke forstå at det fantes noe bedre enn hva jeg har blitt tilbudt. Hvorfor har jeg ikke fått vite noe om dette? Hvorfor er ikke bedre helse et tilbud for meg, hvis det er mulig?

Det åpenbare forslaget til hva som kan, og bør, jobbes med videre er å vie mer støtte til forskning rettet mot kvinnehelse – man må gjenskape eller modifisere forskningsprosjekter, farmasitesting og symptombyggebygging, så også kvinner blir inkludert og justere kunnskapen heretter. Dette vil styre fremtidig forskning bort fra den bekreftende empiristiske retningen som har vært trenden, og mot forskning som har muligheten til å endre dagens medisinske praksis til å kunne sies å være udiskriminerende og likestilt. Som en motreaksjon for å korrigere den historiske ubalansen, har flere studier på kjønnsforskjeller i ulike felt av helseforskning blitt vanligere. I 2020 ble det vedtatt i statsbudsjettet at 14,6 millioner kroner skulle vies til kvinnehelseforskning i Helse sør-øst, sammen med 20 millioner til Forskningsrådet i 2021. Dette er en økning på 5 millioner kroner.⁴ Den Nasjonale Forskningsetiske Komité for medisin vedtok i 2001 at all helseforskning må ta høyde for kjønn som variabel. «Det er i økende grad blitt klart at de to kjønn er forskjellige når det gjelder mange biologiske variabler. Dette medfører at sykdommer kan ha ulike uttrykksformer og forløp avhengig av kjønn. Behandlingstiltak må tilsvarende ta hensyn til slike forskjeller. For medisinsk forskning innebærer dette at begge kjønn må inkluderes i medisinsk forskning, slik at resultatene kan vurderes spesifikt for både menn og kvinner.»⁵

Selv om det kun er to tiår siden helseforskningsmiljøene anerkjente at det var store kjønnsforskjeller på genetisk, cellulært, biokjemisk og fysiologisk nivå som gjør at forskning på menn ikke direkte kan overføres til kvinner, sitter jeg igjen med en et håp som følger av de mange forskningsartikler som allerede jobber mot å endre denne trenden i en kompenserende, nødvendig retning. Det er lett å føle seg rådvill i oppdagelsen av denne urettferdige diskrimineringen som påvirker din daglige funksjon. Det føles nedslående, men samtidig kan det også bemyndige gjennom økt kunnskap og bevissthet om hva som bør kritiseres i helseforskning. Kvinner blir indirekte pålagt å ta ansvar for egen helse, hvor menn ikke trenger det. Vi har, som den andre halvdelen av befolkningen, rett på å bli servert god helse på et sølvfat fra den norske stat og helsenorge. Kvinner må dessverre ta regningen for room service selv, og retten kommer servert lunken i en plastboks. Forhåpentligvis kan vi rette blikket mot en fremtid hvor forskning ikke er preget av systematisk skjevhet. Det går sakte, men sikkert i riktig retning, og frem til det skjer må vi nesten bare sitte på ventekrakken med hodepine, hormonhelvete og humørsvingninger. Men mens vi sitter der og venter kan vi kanskje lese en forskningsartikkel eller to?

Iselin Kleppe Løvik

Fotnoter

- 1 Edwards, L. V., Dennis, S. & Weeks, F. (2013). The WHISK (Women's Health: Increasing the Awareness of Science and Knowledge) Pilot Project: Recognizing Sex and Gender Differences in Women's Health and Wellness. *Global Advanced Health Medicine*, 2(5) s. 54-58. DOI: 10.7453/gahmj.2013.053
- 2 Society for Women's health research (u.å.). About - Women's health research. Hentet fra: <https://swhr.org/about/womens-health-research/>
- 3 Forssén, A., Meland, E., Hetlevik, I., & Strand, R. (2011) Rethinking Scientific Responsibility. *Journal of Medical Ethics*, 37(5), s. 299-302
- 4 Rognsvåg, S. (2020, 12. oktober) Skuffa over at regjeringa ikkje satsar på kvinnehelse. NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/vestland/skuffa-over-at-regjeringa-ikkje-satsar-pa-kvinnehelse-1.15196257>
- 5 Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin (2019, 23. mai). Retningslinjer for inklusjon av kvinner i medisinsk forskning. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/inklusjon-av-kvinner/>

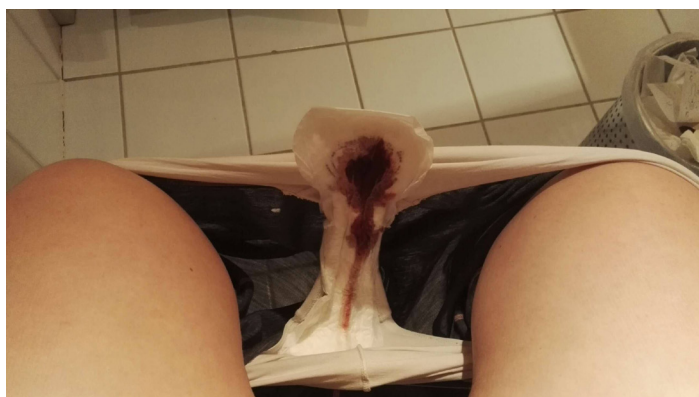

10 ting jeg liker å gjøre når jeg har mensen

1) Ha menssmarter. Spise sjokolade. Være kvalm. Ligge i senga. Varmeflasker. Smertestillende. Drikke vann. Spise en banan. Ta magnesium. Ta jern. Blø gjennom. Våkne med blod på lakenet og dyna. Søle blod på dosetet. Ikke gidde å tørke det opp. Gå en tur. Se på trærne. Ha på ullsokker. Nyse. Hoste. Snyte meg. Spise sjokolade. Fylle opp varmeflaska på nytt. Få røde merker på magen og lår i flere timer etter varmeflaska. Føle meg tøff. Ha vondt i hodet. Svette. Ikke dusje. Tenke at det varer jo bare en uke. Kanskje dusje likevel. Digg å være ren. Hei jeg har mensen. Blø litt mer. Sove litt mer. Svømme. Svømme uten tampong. Få tips av mamma. Bytte bind. Bruke samma bind for lenge. Tenke det er dumt men kanskje bra for miljøet. Ligge på sida fordi ryggen er vond. 25 år til. Gå på do på lesesal med bindet i hånda ikke i lomma. Menssmarter. Ikke klare å lese fordi å konsentrere seg gjør smertene verre. Fortelle andre at jeg har mensen. Tenke på å gjøre yoga, men ikke gjøre det. Ligge i senga. Rydde rommet. Gå en tur. Se på fuglene. Drikke peppermyntete. Høre på folk si at et visst ubehag ved mensen må man regne med for sånn er livet. Spise sjokolade. Ikke gå på lesesalen. Spise en banan. Ikke drikke appelsinjus for jeg hørte en gang det kan gi mer menssmarter. Mer smertestillende. Ikke klare å lese fordi det er vanskelig å se når man gråter. Tenke på at jeg har hørt at planter kan få mensblod som gjødsel. Synge med til musikken. Såååååååånt är livet. Hei jeg leverer utkastet senere fordi jeg har fått mensen. Lure på hvordan man skal samle opp blodet? Menssmarter. Være glad for at jeg ikke har PMS lenger hvertfall. Være lyssky. Gå på do. Tenke på om jeg skal gjøre det med paprikaplantene mine. Hodepine. Ligge i senga. Vite at når det er ferdig er det tre uker før det begynner igjen. Og om to kommer PMS. Tenk om jeg får en paprika da blir det ekkelt å spise den. Spise en appelsin. Lure på om jeg kan huske livet før mensen. Men også tenke på den gangen jeg våkna med fingerne i munn og tenkte hm dette var jo salt og godt, sånn pleier ikke fingre å smake, komme på at jeg har jo mensen, og når det

er vått klør det, og fingrene mine har jo størkna blod på seg. Gå på do og bæsje. Se på blodflekken på dosetet. Hvis dette er livet vil jeg ikke ha det. Gå på do og tisse. Vaske bort blod fra hendene. Hei kommer du i dag, nei jeg har menssen. Menssmerter. Vaske underbuksene mine. Være kvalm og orker ikke mat men må spise fordi trenger det for å kunne ta smertestillende. Pluss kroppen trenger næring. Være lyssky. Gråte på lesesalen. Vite at dette har vært livet mitt siden jeg var tolv. Tenke at det er gøy at det nå også er tolv år siden det starta. Håpe at ingen ser jeg har blod på henda når jeg kommer ut av en offentlig do. Utsette å ta smertestillende ved å gå en tur. Ikke få sove pga menssmerter. Hvis dette er livet er det ikke verdt det. Få en klem av mamma. Våkne av menssmerter. Ta magnesium. Varmeflaske. Jern. Smertestillende. Få en klem av pappa. Varmeflaske. Drikke vann. 25 år til.

Hilsen Sovelig Svensson

Haugen
undergraver
Fraas sine
poenger, og
gjemmer seg bak
den tryggeste
forsvars-
mekanismen
vi kjenner:
offerrollen.

Jeg likte godt Christine Fraas sin artikkel «Fripass for ubrukelige menn». «Hvorfor imponeres vi kvinner over ting som bør være et absolutt minimum?» lurar Fraas på.¹ Jeg ble lykkelig over at noen turte å stille dette spørsmålet, men jeg turte likevel ikke å dele Fraas sin artikkel på Facebook. Det synes jeg er et problem i seg selv. Hva om mine mannlige venner tror jeg hater dem, og tror jeg synes de er håpløse alle sammen? Det ser ut til at Aksel Haugens motsvar «En ubrukelig manns ubrukelige svar» tolket Fraas sin artikkel slik. I Haugens motsvar bruker han fraser som «oss» og «vi menn», når det ikke er snakk om alle menn. Det er snakk om damene som forventer så lite av menn at de blir mødre i et forhold med dem. Haugen undergraver Fraas sine poenger, og gjemmer seg bak den tryggeste forsvarsmekanismen vi kjenner: offerrollen. Som det første Haugen skriver i sin artikkel, sier han dette:

«Etter å ha lest kronikken av Christina Fraas, om oss ubrukelige menn, må jeg bare først beklage at ingen norske menn innfrir hennes forventninger til hva hun søker etter i en partner. Vi menn skal selvsagt gjøre vårt beste for å forbedre våre tjenester i fremtiden.»²

Denne ironiske beklagelsen fra «alle norske menn» sammen med selvfølgeligheter rundt at intimitet er et sårt tema, blir grunnlaget i artikkelen hans. Men da lurar jeg på: Skal det ikke være lov å forvente mer av visse typer, uten at det betyr at alle menn er håpløse?

Jeg lurar på om forventninger menn har til kvinner er et like stort tema som det motsatte. Mitt inntrykk er at det kanskje ikke er et like stort problem, men dette kommer jo fra meg som kvinne så hva vet vel jeg. Jeg tror menn har andre problemer med oss kvinner enn hva forventninger angår, men arrester meg gjerne på det. Hvis vi skal fokusere på poenget i disse artiklene, så er jeg åpen for å lese et debattinnlegg skrevet av en mann, om hvilke forventninger menn har til kvinner. Da får det bli mitt problem, og min oppgave å gjøre noe med det om jeg føler meg truffet. Når så mange kvinner ser på det som en gave fra gud at en mann bryr seg om at hun også skal få orgasme, eller at han ikke har soverommet fullt av gamle Monster-bokser og nuddel-skåler, da tenker jeg det må være rom for å snakke om det uten at noen legger alle menn i samfunnet under diskusjonens poenger. For alle menn ligger ikke i sofaen og gamer når dama lager mat, eller ignorerer klitoris fordi veien dit er vanskelig. Men la oss slutte å legge diskusjoner død med “alle er ikke sånn”-argumentet. Jeg trenger ingen beklagelse for at menn er usikre på soverommet, og takker for at vi holder ut med dem alle sammen. Føler du deg truffet, så gjør noe med det da tenker jeg. Kjenner du deg ikke igjen i noe av dette? Nei, da gjelder det ikke deg.

1 Fraas, «Fripass for ubrukelige menn»

2 Haugen, «En ubrukelig manns ubrukelige svar»

Du må gjerne fortelle meg at «ja, men vi damer spør jo ikke om hjelp til å legge på nytt sengetøy», eller «du kunne bare sagt jeg skulle handle inn maten». Men vet du hva? Jeg gidder ikke spørre mer. Åpenbare forventninger er noe annet enn å lese tanker. Jeg vet godt at du ikke skjønner jeg ønsker meg den buksa til bursdagen min, men det er klart at du også skal lage middag. Jeg var ikke fantastisk som gjorde det forrige uke, og det er ikke du heller.

Fraas spør hvorfor vi kvinner ikke forlanger mer av mennene, noe hun jo nettopp gjør fordi de plasserer seg i offerposisjonen, som delvis gjort her av Haugen. Hvordan vi kan skape bedre menn, blir et spørsmål han ikke besvarer. Hvordan kan vi få menn til å lytte til kvinner som forteller om vanskelige opplevelser med menn, uten at de går i offerposisjon? Jeg ønsker ikke å tro at det kun eksisterer menn som ikke kan snakke om dette, men utfordringen er at mennene som føler seg truffet, går i forsvar. Mennene som ikke føler seg truffet, går i forsvarsposisjon for de trufne. Vi sitter igjen med én side av en diskusjon uten motpart. Det finnes ingen menn igjen.

Caroline Sem

Litteratur

Fraas, Christine. «Fripass for ubrukelige menn.» NRK. 07.03.2021. <https://www.nrk.no/ytring/fripass-for-ubrukelige-menn-1.15401335>

Haugen, Aksel. 2021. «En ubrukelig manns ubrukelige svar.» NRK. 10.03.2021. <https://www.nrk.no/ytring/en-ubrukelig-manns-ubrukeli-ge-svar-1.15407401>

Jeg ønsker ikke å
tro at det kun
eksisterer menn
som ikke kan
snakke om dette,
men utfordringen
er at mennene som
føler seg truffet,
går i forsvar.

Hvorfor er det
så farlig å se
personer med en
sykdom som syke
personer? Det er
vel det vi er?

Hva er CRPD? Det høres kanskje ut som det nyeste og hippeste partydopet på markedet. På en måte så er det det, men ikke løp til din nærmeste dealer for å få fatt på det. For dette dopet er forbeholdt meg og de 20% av befolkningen som utgjør landets største minoritet.

CRPD er en internasjonal konvensjon som gjør at 20 % av Norges befolkning slipper å bli sett på som pasienter med en sykdom eller en skade som trenger å helbredes.¹ Norske lover om handikappede er basert på et helseperspektiv. Et godt eksempel på dette er når kroppen blir avpersonifisert. Mange personer med en funksjonsnedsettelse blir behandlet av leger og annet helsepersonell nært og intimt over mange år. Intimsonen forsvinner. Vår kropp er ikke kun vår lenger, den tilhører alle som kan røre den. Den er ikke lenger noe personlig vi råder over selv, det er noe andre også har rett til å råde over. Kroppen er skaden og sykdommen, og det personlige og verdige aspektet med å føle sin egen kropp er det ikke lenger plass til. Når intimsonen forsvinner, den personlige grensen, forsvinner også egenverdien og den kroppslige autonomien. Med dette forsvinner også følelsen av å være et helt menneske. Et menneske som har like mye rett til å kreve de samme rettighetene som funksjonsfriske personer. Denne følelsen av å hevde sine rettigheter må etter hver behandling, hver sykehusinnleggelse bygges opp igjen. Dette tar tid, mange år for de fleste, fordi behandling ofte skjer gjennom hele livet.

Vi må bruke energi på å overprestere både i skole, jobb og hverdagen. Bare for å motbevise alle fordommene som bli tredd ned over hodene våre fra dag en, om at vi er for syke eller skadd til å leve slik andre kan. Det eneste alle mennesker vil er vel å leve selvstendige liv, liv de styrer selv. Dette er også et behov personer med en funksjonsnedsettelse har like mye som alle andre. Hvilket menneske vil leve med begrensede rettigheter når det finnes mennesker som har rettigheter til å ikke være begrenset? Hvorfor er det så farlig å se personer med en sykdom som syke personer? Det er vel det vi er? Ja en del av oss vil aldri bli «friske». Ja vi vil være like syke eller skadde også med CRPD, men dette handler om å ta et klart å tydelig standpunkt. Alle mennesker, uansett om de har en funksjonsnedsettelse eller ikke, skal ha lik tilgang på de samme menneskerettighetene. Ja alle har menneskerettigheter, men mange personer med en funksjonsnedsettelse i Norge, må i dag kjempe for å i det hele tatt få tilgang på dem. Tenk så mye energi personer med funksjonsnedsettelse bruker på å kjempe for sine rettigheter, som friske ikke gjør. Mange må kjempe for å få lov til å gå på nærskolen. Mange flere må også kjempe for å få seg en utdanning. En

¹ red. anm. CRPD står for "Convention on the Rights of Persons with Disabilities". Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, samt ivareta rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Ernas
statssekretær
hevder, at å godta
CRPD vil føre til
at personer med en
funksjons-
nedsettelse vil få
flere menneske-
rettigheter enn
andre. Det er ikke
sant. Vi ønsker
bare de samme
rettighetene som
alle andre.

utdanning som er av like god kvalitet. Med å innføre CRPD, FNs konvensjon for funksjonshemmedes rettigheter, kan jeg og de 20 % bli sett på som likeverdige mennesker.

Hele livet har jeg levd med konsekvensene av å ikke bli sett på som et likeverdig menneske. Jeg visste allerede rett etter videregående at hvis jeg i det hele tatt skulle ha et håp å forsvare meg hvis rettighetene mine ville bli satt på prøve, så var det høyere utdanning som jeg kunne slå i bordet med, som et bevis på at jeg var et selvstendiggjort menneske. Uten høyere utdanning eller fagbrev, er det mange funksjonshemmede som blir utestengt fra samfunnet, fra arbeidsmarked og fra å leve så selvstendige liv som mulig. Nettopp fordi de mangler «bevis» at de har rett til å leve selvstendig.

Da jeg var yngre trodde jeg at det var meg det var noe galt med. At jeg ikke hadde like mye rett til de samme rettighetene som de andre barna. Med alderen har jeg skjönt at det ikke er sant. Mine rettigheter som funksjonshemmet er like viktige som andre diskriminerte grupper sine. Barnekonvensjonen, kvinnekonvensjonen og rasediskrimineringskonvensjonen er allerede inkorporert i norsk lov. Hvis politikerne også hadde inkorporert CRPD i norsk lov hadde man sendt et klart signal om at det ikke er greit å se en person med en hvit stokk eller en rullestol som en ting, eller en diagnose, men som et likeverdig menneske.

Men det skjedde ikke. Ved avstemningen 9. mars var det fortsatt ikke flertall. 42 stemte for, 45 stemte imot. Funksjonshemmedes rettigheter er ikke «virkelige» menneskerettigheter, sier Michael Tetzschner fra Høyre. Ernas statssekretær hevder, at å godta CRPD vil føre til at personer med en funksjonsnedsettelse vil få flere menneskerettigheter enn andre. Det er ikke sant. Vi ønsker bare de samme rettighetene som alle andre

80 % av landets skoler er ikke universelt utformet. 33% av alle funksjonshemmede har opplevd hatkriminalitet. Funksjonshemmede opplever å bli nektet adgang på bussen. Listen er lang. Om ikke rettighetene er «virkelige», så er i hvert fall diskrimineringen det.

Dessverre er det slik at man ikke kan «helbrede» diagnoser som betegnes som en funksjonshemming. Men man kan – hvis man har vilje til det – endre det systemet som aktivt hindrer at en gruppe i samfunnet ikke har lik tilgang på menneskerettigheter.

Marie Karlsen

rom

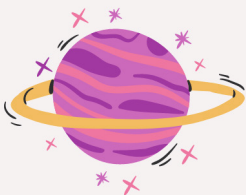

Gi deg selv rom til å ...

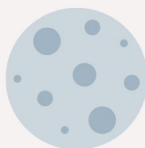
flyt
frem

HVILE

FØLE

VÆRE ALENE

GRÅTE

PUSTE

EKSISTERE

Det er ikke vondt ment

Godt-ment-kommentarer

Vi møter de på bussen

Strykingen på kinnet

Klappingen på hodet

Det er jo bare godt ment

sier du som ikke skjønner at vi er luta lei

Dere er så sexy til å sitte i rullestol

Dere er så blide til å være funksjonshemma

Dere er så smarte, selv om dere ikke kan gå

Hoier du søtt mot oss

Du som ikke skjønner at disse «godt-ment-kommentarene» er som slag i trynet

Du som ikke skjønner at disse «godt-ment-kommentarene» bekrefter hvor kort vi har kommet i funksjonshemmedes likestillingskamp

For det er jo provoserende å høre at man er smart til å være kvinne

Og det er provoserende å høre at man er maskulin til å være homofil

Og det er provoserende å høre at man er pen til å ha melaninrik hud

Like fullt er det provoserende

å bli klappet på hodet

å bli strøket på kinnet

Og å få høre hvor bra man er til å være funksjonshemma

For uansett hvem man er

så er vi til syvende og sist

bare en gjeng mennesker

som er like mye verdt

men noen av oss

har ikke tilgang

til den samme friheten

Hemma podcast, Ida Dignes og Marianne Knudsen

Nobody owns
the spaces they
occupy. Space
is personal, but
it also continues
to be a power
struggle and, in
turn, a political
issue.

The Norwegian word “rom” and English word “space” can have many meanings. Yet, a common denominator of our conceptions of space and the spaces we navigate is that they are all gendered. Low-status spaces, inferior coordinates and ignored places are all systematically linked to femininity. Next to that, women as well as other marginalised groups are taught to take up as little space as possible – be it in posture, in conversation or intellectually – and punished if they do not conform to this norm. In this piece, we examine gendered conceptions of space in both the abstract and concrete. From culturally and religiously determined associations between spatial coordinates and gender, to how gender roles and hierarchies manifest themselves in the tangible spaces we occupy, to the way gender determines how much space we are expected and allowed to take up in conversation. This piece is a contribution by THIS IS GENDERED – the first feminist encyclopedia. THIS IS GENDERED seeks to demonstrate all the ways in which the world is gendered, this in A-Z order. For this issue of trass! Tidsskrift, we discuss three topics covered in the encyclopedia – space, office and interruption – to shed light on the gender dimension of the spaces we occupy.

Q space

noun, often attributive

[\ 'spās \]

Space

noun, often attributive [\ 'spās \]

1: A period of time

also : its duration

2a: A limited extent in one, two, or three dimensions

b: An extent set apart or available

// parking space

// floor space

c: The distance from other people or things that a person needs in order to remain comfortable

// invading my personal space

It's like a law of nature that superior coordinates – top, right, front – are associated with the male, and inferior coordinates – bottom, left, back – with the female. These distinctions are near-universal and present in almost all cultures. Before we turn to a host of examples to illustrate these associations between space and gender, note that the distinctions we will discuss (between top and bottom, male and female, public and private, et cetera) all rely on dichotomous thinking. Such

thinking reinforces and reproduces the many binaries - the gender binary being the primary example - that shape how we conceive the world. While we argue that the gender construct is central to how we understand even abstract concepts, we do not suggest that this is natural. In many places, a binary gender structure was enforced by colonial powers.

In North America, where over a hundred tribes recognised more than two genders, some having as many as six, colonisers sought to exterminate these gender structures. Similarly, before colonisation, many African countries did not see gender as a binary in the way that their European colonists did, where for instance the Dagaaba people (present-day Ghana) assigned gender based on energy, not on anatomy.

Many cultures and religions associate the top, or upwardness, with masculinity. Downwardness, by contrast, is feminine. Think of the Greek god Zeus, occupant of the sky where he rules lightning and thunder, in contrast to the idea of 'mother earth'. For those of us who grew up imagining a (Christian) god as a white man with a long beard living in the sky, the association between masculinity and upwardness and, indeed, divinity likely is deep-wired in the brain. The Atoni, an ethnic group living in Timor (Indonesia), organise space into female, left, below, downward, earth, behind and seaside versus male, right, above, upward, heaven, in front and mountainside. The sea represents the underworld and so comes that femininity is associated with death and sickness, whilst masculinity is associated with life, resulting from a linkage between the mountain and the upperworld. In cultures where the above associations are reversed (for instance, the left being sacred and the right profane, as in ancient Egypt, Mongolese and Chinese society) the superior coordinates are still associated with the male (the left is masculine, the right feminine).

Turning to modern-day Western society, the urban-suburban distinction is a telling example of spatial gender divides. The urban space is predominantly seen as male. This is the public, fast-paced, vivid realm of productivity, where intellectuals gather to solve important real-world issues. The pinnacle of male, urban productivity is the skyscraper. Not just for its phallic shape, but more so for literally reaching into the male sky. The skyscraper is where masculinity, superior status, intellectual labour and power come together, represented in perhaps the single most important status symbol: height. In contrast to the urban space, the suburban space is characterised by tranquility, passivity and mindlessness. In this private, domestic realm, the motherly figure engages in reproductive labour as she nurtures and raises her family. As such, the urban-suburban divide points at another gendered spatial distinction: between the center as male and the periphery or outwardness as female.

Office

noun [of·fice \ 'ā-fəs , 'ō- \]

1: A place where a particular kind of business is transacted or a service is supplied: such as

a: A place in which the functions of a public officer are performed

b: The directing headquarters of an enterprise or organisation

c: The place in which a professional person conducts business

The average office worker sits at their desk for 6,5 hours a day. That is 1,700 hours a year. So, the office environment better be nice for all workers. Yet, male office workers often find themselves in a more comfortable position than their colleagues with different genders.

As goes for many products, non-adjustable office desks and chairs are designed based on the height of the average male. So, people who are significantly taller or shorter compared to this average height may find themselves either with their knees pressed against their desk or with their feet hovering above the ground. Since women are generally shorter than men, they are more likely to be given a desk that's too tall. Indeed, numerous women complain about office furniture that's clearly not made for them. Similarly, women often experience their office environment as too cold, because standard room temperature is based on the body of a 40-year-old, 70kg male.

The layout of offices are gendered too. Many people work in what's called an open office landscape, which became popular in the 1950s for it promised to promote interaction amongst workers and decentralise power. In reality, however, most office workers dislike open offices, as they get interrupted all the time and feel like they are under constant surveillance of their colleagues. Especially women report that they feel watched and sometimes objectified or sexualised by co-workers. Some, however, get to escape the hustle and bustle of the open work floor. The most senior workers are allocated a private office, oftentimes located on the exterior sides and upper floor of office buildings, thus providing more natural daylight. Indeed, privacy and daylight are great measures of occupational status. And it's still men who hold most senior positions. Their offices are buffered by (often women) receptionists and secretaries who safeguard the boss's privacy, but whose own desk areas can be freely walked into by anyone at any time.

Increasing office temperatures, arranging adjustable desks and chairs for everyone and creating breastfeeding and prayer facilities are easy fixes that can and should be implemented right now.

Many office environments also lack space for breastfeeding. People who breastfeed are, supposedly, expected to pump in the bathroom. Given that it's not unusual for employers to offer their employees massage therapists, nap pods and even make the office pet-friendly, the lack of breastfeeding facilities is rather painful. The same goes for the lack of rooms for silence and prayer, used by workers for religious practice or to safeguard their mental wellbeing. Luckily, change seems to be on its way as especially bigger institutions like universities, libraries, public buildings as well as corporate employers are starting to accommodate breastfeeding facilities and prayer rooms.

The physical environment many of us occupy every day is designed in ways that benefit men and senior workers over women and assisting personnel. Increasing office temperatures, arranging adjustable desks and chairs for everyone and creating breastfeeding and prayer facilities are easy fixes that can and should be implemented right now. The perhaps deeper problem of discriminatory office layouts should make us think about the gendered assumptions underlying these physical arrangements. Why should women workers and assisting personnel always be available for others to disturb them? Why do women working in open offices feel they are exposed to the gaze of their colleagues?

At the same time as women are socialised into being constantly accessible, they are also conditioned into taking up as little space as possible. Physically, by sitting in ladylike positions with their legs crossed, as opposed to manspreading, and in conversation, where they are prone to be interrupted.

Q interruption

noun [in-ter-rup-tion | \ in-tə-'rəp-shən \]

Interruption

noun [in-ter-rup-tion | \ ,in-tə-'rəp-shən \]

- 1: An act of interrupting something or someone or the state of being interrupted: such as
 - a: A stoppage or hindering of an activity for a time
// our conversation continued without interruption for over an hour.
 - b: A break in the continuity of something
//internet service interruptions
- 2: Something that causes a stoppage or break in the continuity of something
 - // a rude interruption
 - // watching television without commercial interruptions

“Mr. Vice-President, I’m speaking,” said Kamala Harris, now Vice-President of the US, when Mike Pence interrupted her during the Vice-Presidential debate in October 2020. The video of Harris taking back the floor went viral, and Harris received applause from women worldwide who are tired of being interrupted.

Does our gender determine how likely we are to interrupt others? And does it make us more likely to be interrupted? A lot of research has studied these questions – unfortunately, all conceptualising gender as a binary factor, thus only looking at differences in interruption behaviour between men and women. When we simply count the number of interruptions made in conversations, men show to interrupt more often than women – but the difference is minor. The effect of gender becomes more significant, however, if we have a closer look at the type of interruptions made by women and men.

Interruptions can be intrusive or affiliative. The former type functions to take over the conversation in order to assert dominance. It is an antagonistic kind of disruption, as Pence’s attempts to break into Harris’s speech. Affiliative interruptions, by contrast, show support of and agreement with what the speaker is saying. Anything from “I know what you mean!” to “Interesting, I didn’t know!” counts as an affiliative interruption. A supportive “hmm hmm” would also fall in this category. Affiliative interruptions account for most of the interruptions made by women, whilst men tend to make more intrusive interruptions. Kids as young as 8 years old already display similar tendencies.

When counting who gets interrupted more often, no clear gender differences have been found. So, women are just as likely to be interrupted as men. Why, then, did Harris’s self-assertion strike a chord with so many women? Perhaps because women tend to be “punished” for interrupting in conversations more often than men. Regardless of gender, all interrupters are generally seen as more assertive, confrontational and disrespectful than those being interrupted. Yet, only when women interrupt men this assertiveness is labelled indecent. By breaking into the conversation, a woman challenges the quiet, abiding behaviour that’s expected from her and reverses the expected power relation in the conversation. So, because her interruption threatens the gendered moral order, it’s seen as not only confrontational but also as inappropriate. Therefore, men get away with interrupting more easily – “But not this time,” is what Harris must have thought.

Gender dynamics in speech and language can be hard to recognise and difficult to overcome. If you feel uncomfortable, side-lined or muted in a conversation, ask yourself what’s causing these feelings. Is someone interrupting you? A brave comment like “Mr. Vice-President, I’m speaking”, may work

By breaking into the conversation, a woman challenges the quiet, abiding behaviour that's expected from her and reverses the expected power relation in the conversation.

as a way of regaining space in a specific conversation. Still, men's domination of physical and conversational room continues to shape how we relate to the spaces around us. We need to respond to that consciously and forcefully. Marginalised groups of people are "reclaiming the street" – an ongoing campaign to regain access to the many spaces that are unsafe to them – demonstrate how to do so. Another way to reject male spatial domination is to reject the stereotype that women have a poor sense of direction, which originates from the idea that only men can control space. These examples serve as a reminder that nobody owns the spaces they occupy. Space is personal, but it also continues to be a power struggle and, in turn, a political issue.

Alina Karlsen og Tess de Rooij

THIS IS GENDERED is the first feminist online encyclopedia. Inspired by the claim that "everything is political", we claim that everything is gendered. The encyclopedia is an ongoing process to prove this claim, in A-Z order. We aim to describe the gendered workings, histories and aspects of all the things that make up our world, from everyday objects to institutional biases. Excited about the page and want to get involved? Please do reach out! We are looking for some extra hands (/minds) to help write and edit new entries. Check out www.thisisgendered.org for more information.

Literature

Anderson, K. J., & Leaper, C. (1998). Meta-analyses of gender effects on conversational interruption: Who, what, when, where, and how. *Sex roles*, 39(3), 225-252.

Bailey, G. (2018, July 23). Office workers spend 1,700 hours a year in front of a computer screen. *The Independent*. Retrieved February 26, 2021, from <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/office-workers-screen-headaches-a8459896.html>

Buckle, L. (2020, October 1). African sexuality and the legacy of imported homophobia. *Stonewall*. Retrieved March 2020, from: <https://www.stonewall.org.uk/about-us/news/african-sexuality-and-legacy-imported-homophobia>

[ElectircalGorilla21]. (2019, April 5). What everyday objects are not designed with women in mind? [Online forum post]. Retrieved February 26, 2021, from https://www.reddit.com/r/AskWomen/comments/b9rrvr/what_everyday_objects_are_not_designed_with_women/

Hirst, A., & Schwabenland, C. (2018). Doing gender in the 'new office'. *Gender, Work & Organization*, 25(2), 159-176.

Houlis, A. (2020, March 16). 5 subtle ways your office space was designed for men. *The Ladders*. Retrieved February 26, 2021, from <https://www.theladders.com/career-advice/5-subtle-ways-your-office-space-was-designed-for-men>

Interruption. (n.d.) In Merriam-Webster. Retrieved March 2, 2021, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/interruption>

Kravitz, M. (2020, June 14). The Gender Binary Is a Tool of White Supremacy. *An Injustice*. Retrieved March 2020, from: <https://aninjusticemag.com/the-gender-binary-is-a-tool-of-white-supremacy-db89d0bc9044>

LaFrance, M. (1992). Gender and interruptions: Individual infraction or violation of the social order?. *Psychology of women quarterly*, 16(4), 497-512.

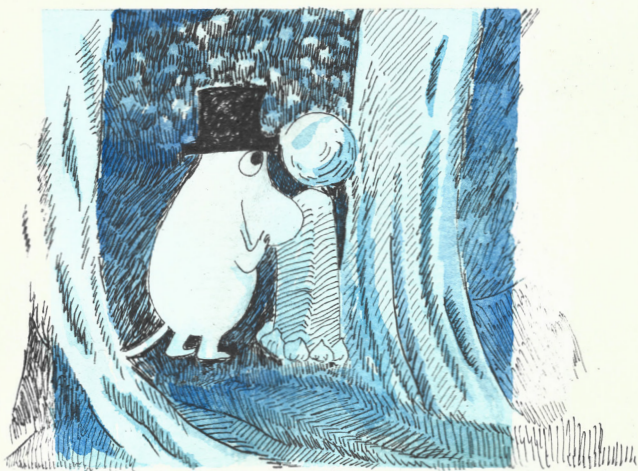
Leman, P. J., Ahmed, S., & Ozarow, L. (2005). Gender, gender relations, and the social dynamics of children's conversations. *Developmental Psychology*, 41(1), 64.

Makri-Tsilipakou, M. (1994). Interruption revisited: Affiliative vs. disaffiliative intervention. *Journal of Pragmatics*, 21(4), 401-426.

Office. (n.d.). In Merriam-Webster. Retrieved February 26, 2021, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/office>

Space. (n.d.). In Merriam-Webster. Retrieved March 21, 2021, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/space>

Weisman, L. (1992). *Discrimination by Design: A Feminist Critique of the Man-Made Environment*. University of Illinois Press.

Sofie Alaoui

Om ein stirer for lenge på ei gatelykt eller inn i eigne auge i baderomspegelen, kan hovudet byrja å spinna rundt store og vanskelege spørsmål; eksistensielle spørsmål ein vender tilbake til meir eller mindre jamt gjennom livet, og som ingen er aleine om. Alle menneske har klødd seg grublande i hovudet og kjent suget i magen mens dei har undra seg over kva jordkloden er for ei sak, korleis i alle dagar dei enda opp på denne blå kula og kva ein skal driva på med når ein fyrst er her. Om ein har ein god dag, er det eit spennande under å tenka over kor liten ein er i verda og kor mykje ein ikkje forstår. Men om ein har ein spesielt kjip dag, kan ein bli slått i bakken med vemod over kor liten ein jo faktisk er og kor utruleg lite ein forstår av det store ukjente, som på sånne dagar ikkje berre er ukjent, men òg skummelt. Både mirakelet og tristessen i møte med Livet er, som sagt, allmennmenneskeleg. Men det finst òg andre skapningar som skottar på månen med nysgjerrigheit og uro, og ein av dei bur i Mummidalen. Han heiter Mummipappa.

På varme sommardagar kjenner Mummipappa seg heilt utanfor når dei andre i dalen puslar med sitt. Han studerer Mummimamma som hentar ved, spar i potetåkeren og går i kjellaren etter pølser til middagen. Det ho driv på med er bittesmå og kvardagslege oppgåver, men Mummipappa kan sjå korleis ho likevel er fylt av noko mystisk gøy. Sjølv om Mummimamma har gått ruta frå kjøkkenet til kjellaren hundretusenvis av gongar før, ser det kvar gong ut som om ho går den faste vegen for fyrste gong og synest det er like spennande. Mummipappa kikar vidare på Mummitrollet, som går forbi eit stykke lenger borte, fjern, privat og fullsett med eigne prosjekt og tankar. Pappaen prøver å granska My òg, men ho fyk berre forbi som «eit glimt av noko avsluttsomt og sjølvstendig».¹ Blant desse fornøyde syslarane står så den glanande og melankolske Mummipappa, som ikkje heilt forstår kor han skal høyra heime i det heile. Men det er berre om dagen. Om kvelden lurar han seg innunder trea i hagen, der tussmørket legg seg fyrst. Her har han funne ei verd der han ikkje berre kjenner seg innanfor, men der han er sjølv midtpunktet.

Blant dei mørke trea lyser ei glasskule på sokkel. Ho er ei magisk kule av lysande blått glas, og om ein stryk labben på ho er ho alltid sval. Om kvelden lener Mummipappa seg inntil kula for å få trøyst, for i kula blir dalen spegla og forvandla til eit draumaktig landskap. I sentrum av kula ser han sin eigen store snute, som med eitt har blitt verdas sentrum. Rundt snuten kan han skimta familien, men i spegelbildet har dei plutseleg blitt utruleg små. Dei ser tafatte og planlause ut, og Mummipappa liker det. Å sjå familien bli små og hjelpelause i den blå kula er kveldsleken hans. Det gir han ei kjensle av at dei treng å bli beskytta.

¹ Jansson, Tove. Pappaen og havet. Aschehoug: Oslo, 1966. s. 14

Bildet av Mummipappa oppslukt i vrensespegelen, travelt opptatt med å beundra sin forstørre snute, og som må ta vare på dei stakkars små, ber i seg ein klang av dei kjende orda til Virginia Woolf frå *A Room of One's Own*: «Women have served all these centuries as looking glasses possessing the magic and delicious power of reflecting the figure of man at twice its natural size.»² Der Mummipappa står aleine i solskinet og kjenner seg uviktig og utilpass, lengtar han tilbake til den forvrengte glasskuleverda i skumringen. Når han studerer glaskula, blir han fylt av ei herleg kjensle av å vera ei livsviktig brikke i livet i dalen, ein stor og viktig type dei andre umogleg kan klara seg utan. Dei andre, som om dagen skremmer han med sine målretta og sjølvstendige bevegelsar, blir i draumespegelen om kvelden puslete og usikre. I ein Mummidal der Mummimamma hogger ved sjølv, Mummitrollet drar på eventyr aleine og Lille My overhovud ikkje er interessert i eller treng råd, hjelp og vink, blir Mummipappa i rolla som Pappaen med stor P overflødig. Oppgitt ser han korleis dei andre klarer seg sjølv, og det utmerka. Kva i alle dagar skal ein Patriark finna på då? Lura seg inn mellom trea og kikka i glasskula.

«Så rart,» tenker Mummimamma bekymra eit par dagar seinare. «Så rart at folk kan bli melankolske og sinte av å ha det godt.»³ Ho står på brygga ved badehuset. Mummipappa og Mummitrollet gjer båten Eventyret klar til avreise. Mummimamma er trøyt og engsteleg for at ho har gløymt noko viktig heime, det er nemleg lenge til neste gong dei ser igjen verandaen og det blå mummihuset. Heile familien skal reisa ut til ei øy Mummipappa har funne på kartet. Der er det eit fyr, og der skal dei bu. Mummimamma forstår ikkje korfor mannen har vore så trist heile sommaren, men ho skjønner at å bu på denne einsame øya er det som må til. Midt ute på havet krøllar familien seg saman i botn av båten. Det er kaldt og høge bølger, og ikkje er dei heilt sikre på om øya på det gamle kartet faktisk er ei øy eller berre ein inntørka fluelort. Mens familien hutrar seg saman, styrer Mummipappa båten. Han held roret fast i labben og har omsider «fullkommen fred med seg sjølv.»⁴ Han kikar på familien som ligg pjuke på dørken. Dei har aldri vore på det store Havet før. Han er den einaste som kan styra båten, lesa kartet og finna kursen. Midt ute på det havet er dei heilt og fullt avhengige av han. Omsider har familien blitt like liten og hjelpelaus som i glasskula, og det er han som fører dei «trygt over det veldige havet, gjennom den blå stille natta.»⁵ Gjennom å setta familien i ein farleg situasjon dei ikkje har kontroll på, kan Mummipappa spela rollen som den heroiske Livbergaren. (Berre gløym at det var han som lurte dei opp

2 Woolf, Virginia. *A Room of One's Own*. Penguin Books: London, 2000. s. 37

3 Jansson, Pappaen og havet s. 23

4 Jansson, Pappaen og havet s. 25

5 Jansson, Pappaen og havet s. 25

i den farlege situasjonen i utgangspunktet.) Vrengebildet i glasskula har endeleg blitt verkeleg.

Når dei så kjem til øya (som heldigvis er ei øy, og ikkje ein fluelort), viser det seg likevel at Mummipappa ikkje har kontrollen. Ikkje får han til å tenna fyret, og havet forstår han seg slett ikkje på. I garnet er det berre tang og tare, og taket lekk i store straumar. Han finn seg ein stad på øya der han kan sitte aleine og bekymra seg, mens han tar på seg ei roleg og allvitande maske i møte med familien. Den nevrotiske Mummipappa, som gir heilt opp i augeblikket eit prosjekt ikkje går som planlagt, klarer ikkje å fylla den strikse mannsrollen her heller. Men heldigvis klarer familien seg sjølv, òg på ei aude øy. Mens Mummipappa stirer skremt på havet som oppfører seg på måtar han ikkje kan skjønna, set Mummimamma saman senger, bygg ein hage og plantar rosebusker. Mummitrollet finn seg ein ny venn og blir stadig meir sjølvstendig, og My lev eit heilt eige og hemmeleg liv, der ho berre stikk innom fyret innimellom for å eta.

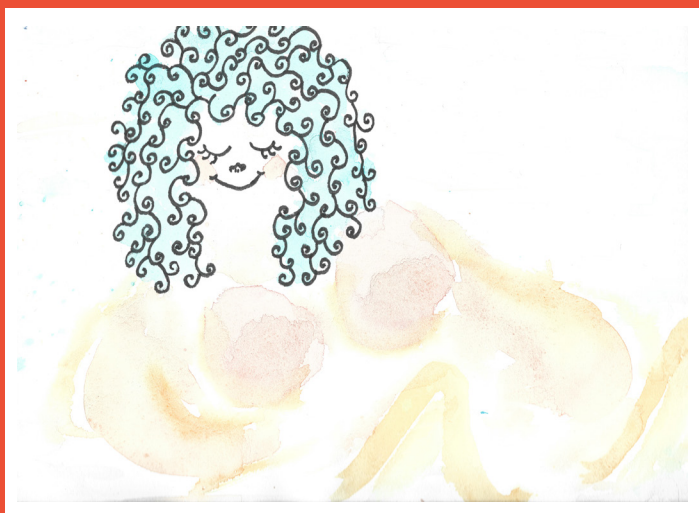
Med ein sjølvstekt autoritet vil Mummipappa ta vare på familien, noko han opplever i eit glimt då dei segler over havet, men som han ikkje er i stand til i stunda han entrar kvardagen. Den stadig overvelda Mummipappa må stikka seg vekk, for så å hovmodig og skamfull komma tilbake med ein kunstig høg sjølvtilitt berande på (meir eller mindre) skjulte nederlag. Dette leier til kjipe sjelekvalar for Mummipappa, men dette spelet får òg enorme konsekvensar for familien, som blir skarve kulissar i sjølvrealiseringsprosjektet hans. Mannsrolla Mummipappa strever etter å passa inn i, er nemleg trong, uoppnåeleg og destruktiv. Rolla fører til at han blir stengt inne i eit tilsynelatande triumferande ytre, mens dei sjølvstendige og sterke individa rundt han må bli reduserte til avhengige puslingar. Sidan verken han eller dei rundt funkar i det strenge scriptet, blir verda ein stad der han enten er enormt stor eller forferdeleg liten; enten dominerer hans eigen snute synsfeltet, eller så føler han seg redd og skral i møte med ei kaotisk verd utan plass til han. Og sånn kan ein jo ikkje ha det.

Idunn Victoria Rosstøl

Litteratur

Jansson, Tove. Pappaen og havet. Aschehoug: Oslo, 1966.

Woolf, Virginia. A Room of One's Own. Penguin Books: London, 2000.

Mikaela Platander

Nå skal jeg fortelle dem Fru Hansen om hvordan det gikk til, og hvordan det står til. Jeg ville jo bare gjøre litt yoga for faen!

I dag, onsdag 28.08.19, befant det seg en tynn mor og en tjukk datter på et yogastudio på Sagene. En tynn mor og en tjukk datter vil på et slikt sted bli behandlet, sett og forstått annerledes fra hverandre. Deres opplevelse av situasjonen vil heller ikke være identisk. Situasjonen ville ikke blitt opplevd identisk uavhengig av om de hadde blitt behandlet forskjellig eller ikke, men det at det er en forskjell i hvordan de blir behandlet fører til en forsterkelse av den opplevde ulikhet. (Her gjør jeg et skille mellom hvordan en blir behandlet og hvordan en selv oppfatter en situasjon, og i det legger jeg også hvordan en selv oppfatter at en blir behandlet. En situasjon inneholder: hvordan andre forstår en, hvordan andre behandler en, hvordan en selv forstår andre, hvordan en selv forstår hvordan andre forstår en selv, hvordan en selv forstår at andre behandler en selv, dette kan fortsette i evigheten, og det skal jeg spare dere for. Selvfølgelig består en situasjon også av mange andre ting. Må jeg nevne alt for å være tydelig? Disse er overlappende, men de må ikke nødvendigvis være det. De bygger også på hverandre, de kan bekrefte, avkrefte, forsterke, minske hverandre (osv.). Men på den andre sia mener jeg også at det ikke nødvendigvis er fruktbart å dele inn en situasjon på denne måten, nettopp fordi de overlapper på en slik måte at det ikke vil være mulig å skille dem.)

Når jeg skriver en tynn mor og en tjukk datter, kan det virke som at det er størrelsene på kroppene som er den største grunnen til at de vil ha to ulike opplevelser og erfaringer.

Men det er såklart også andre aspekter ved disse individene som vil føre til ulikheter. Eksempler er alder, generasjon og følt klassetilhørighet. Hadde det vært to andre personer enn meg og mamma hadde disse forskjellene også vært annerledes. Dere klarer sikkert å tenke dere til dem selv. Pluss den generelle ulikheten to individer har i møte med alle situasjoner. De er mor og datter, de vil ha mange likheter samtidig som de har mange ulikheter. I denne spesifikke relasjonen har de ikke lik fødeby, moren har oppvokst i en arbeiderfamilie og datteren er stort sett oppvokst i en middelklassefamilie. Moren har gjort en klassereise, datteren har vokst opp i en familie med «nye penger», en familie med økonomisk kapital uten den store kulturelle og symbolske kapitalen (men likevel med mer kulturell/symbolsk kapital enn moren). Men dette er en digresjon fra dit jeg vil. Det er viktig å påpeke at det finnes andre viktige og definerende forskjeller mellom individer generelt, og mellom disse individene spesielt.

Mitt hovedfokus skal likevel være størrelsen på kroppene, relasjonen mellom mor og datter i offentlig rom. Relasjonen mellom mor og datter som en liten og en stor kropp i et offentlig rom. Det er også viktig å påpeke at det ikke er hvilket som helst offentlig rom. En kan ikke ignorere hvilket rom en er i. Et rom legger føringer for hva som skal skje, hva en kan forvente, og derfor også hvordan en opplever det. Det at et yogastudio er situeringen har en innvirkning på hvilke strukturer som blir spilt på, og hvilke forventninger en har. Hvem er du uten et rom å være i?

Men tilbake til hovedfokus, kroppenes størrelse. Grunnen til at dette er mitt hovedfokus er fordi det er dette jeg, datteren, opplevde som den viktigste forskjellen. For min mor, den tynne, ville muligens ikke størrelsen på kroppene våre oppleves som den største forskjellen. Jeg kan tenke meg til at kanskje alderen på kroppene våre ville være noe hun tenkte over. Men for meg personlig, som en stor (men ung) person, i et samfunn der det å være stor er negativt, og det å være ung er positivt, vil min alder ikke være noe jeg selv tenker over. Min storhet derimot, er det jeg vil tenke og føle mest på.

Likevel mener jeg at størrelsen også er noe moren vil merke seg ved, både på grunn av forholdet mellom mor og datter kan være, men også på grunn av samfunnets forhold til tykkhet og tynnhet. Som mor til et tykt barn, der barnets tykkhet skyldes på morens manglende evne til å være disiplinerende mor, en god mor. Der det å være tynn er en personlig bragd. Så flink du er som trener, så flink du er som ikke spiser for mye, så flink du er som er disiplinert og et velfungerende individ! Så flink du er som har blitt født inn i en kropp som passer inn i det vi har bestemt er riktig og greit, og ikke stygt og ekkelt! Ingen skam til deg, neinei! Det å være tykk er et personlig nederlag. Hvem bryr seg vel om at det ikke handler om hva du spiser og hvor mye du

trener? Så da kan jeg lure. Kjenner tynne folk seg vellykka når de ser tykk(ere) folk enn dem selv? Hvordan opplever de det at de er den riktige, den vellykkede? Tenker de overhodet over det? Tar de det for gitt? Kjenner de kanskje på frykt, for å bli som meg? Kanskje de alle føler dette forskjellig, de også. Fra person til person, situasjon til situasjon, dag til dag. Men det er ikke noe jeg orker å tenke for mye på, dere får kose dere med det livet på privaten. Men igjen må jeg minne meg selv på at jeg må tilbake til temaet.

Det jeg skulle fortelle om var egentlig bare at jeg var på et yogastudio med mamma, og så skulle vi surre et belte rundt kroppen som en del av en yoga-stilling, men så var beltet for kort for meg. Yogainstruktøren beklaget seg oppriktig da jeg sa ifra, noe som var hyggelig. Det hjalp litt på den verste skammen. Men jeg følte likevel at alle ble like bevisste som meg på hvor lite rom det var for kroppen min. At de godtet seg over mitt personlige feilsteg, mitt moralske nederlag. Eller at de ble pinlige berørte av at jeg måtte minne dem på at jeg fins og at jeg våger å være til, på et yogastudio attpåtil, der de skal stresse ned og koble av! Og jeg tenkte at mamma også skammet seg, og at hun tenkte at nå kunne alle se for en dårlig mor hun var. Og at mamma skammet seg over meg, at hun skulle ønske jeg ikke måtte påføre henne denne skammen. Og så skammet jeg meg dobbelt fordi jeg også svikta mamma ved å ikke være en riktig kropp. Men da jeg fortalte dette til mamma etter timen virka det ikke som om hun hadde fått med seg noe av det.

Det var det jeg hadde å fortelle. Vi gikk noen runder, men kom fram til slutt!

Solveig Svensson

Skrivne ned som lynnedslag
over bleikrosa sider.
Desse sølvfarga linene
er forteljinga om vekst,
om ekspansjon
og gjestfridom.
Dei seier
Velkomen inn,
her er plass til meir,
la oss berre gje deg rom.

Benedikte Fiskergaard Ytterli

Hvordan havna jeg her? Det er jaktseason på internett og jeg leter etter symønstre. Jeg har for lengst hoppet på «gjør det selv» bølgen. Jeg leter i bruktbutikker etter gamle gardiner og tekstiler – ja til og med dusjforheng har jeg funnet og sydd med! Da regjeringen ga et nytt tilleggslån jeg kunne søke på kjøpte jeg meg en nygammel Bernina-symaskin fra 1969 for å ikke gå fra vettet. Nå er alle butikkene koronastengt og jeg vil sy meg ut av det mørke hullet jeg holder på å falle ned i igjen. Men nå har jeg sydd munnbind, og jeg har sydd etter symønstret jeg fant på bruktbutikken i Eidsvoll som var 20 cm for lite. Jeg vil sy noe å ha på meg, noe gøy. Men så var det det her med størrelser da: Hvilken størrelse *er* jeg? Hvordan vet jeg hva en XL betyr? Passer størrelse 42 eller 50? Jeg vet ikke – mønsterlabyrinten gjør meg svimmel. Måleskjemaet forvirrer meg. Jeg trodde jeg kunne kjøpe «vanlige» størrelser. Jeg ligger på grensen mellom «normal» og «pluss» størrelse. Det trodde jeg. Men nei? Skal jeg, en helt gjennomsnittlig høy (168,5) og bare litt småttjukk jente, måtte kjøpe størrelse 50? Det skurrer med mitt selvbilde. Kanskje hvis jeg bare kjøper en mindre størrelse enn det måleskjemaet sier så passer det? Kanskje jeg bare skal gi opp. Jeg føler at jeg har vokst ut av den størrelsen jeg identifiserer meg med. Jeg var jo en 42. Eller noen ganger 44. Og noen ganger 40. Jeg kan jo ikke endre det. Men noen ganger er kanskje tallene på størrelseslappen helt ute og kjører. Jeg vet jo det. Men internalisert frykt for «å bli tjukk», det stygge forbudte ordet, har fått unge Mikaela til å tviholde ved at jeg *ikke* er noe større enn en 42. Verken større eller – jo, helst mindre. Jeg ville gjøre alt for å være mindre.

Men nå vet jeg jo bedre. Jeg har lest ting, jeg vet hvordan moteindustrien har ødelagt størrelser. Noen endrer størrelsene sine sånn at de skal virke mer «flatterende». De setter et mindre tall på en større størrelse, og så selger de lykkerusen ved å kunne kjøpe en mindre størrelse enn den du vanligvis bruker. Og så kommer du tilbake for å få den samme lykkefølelsen av at du tar opp mindre plass i verden, selv om det er akkurat den samme passformen som en bukse i riktig størrelse hos en annen butikk. Men tallet sier at du er mindre. Og det er jo det som teller. Men så går du til en annen butikk og prøver på et skjørt i din «nyvunnede» størrelse, og føler hjertet synke ned i tærne når du ikke får igjen smekken. Du føler skam. Skam er en profitabel følelse, og det finnes et produkt som kan få deg til å passe inn i størrelsen du vil ha, så da kjøper du skjørtet som ikke passer og produktet du ikke trenger.

Når jeg vet dette skjønner jeg at vintagemønstret jeg fant på NLM gjenbruk ikke passer i størrelse 42 fordi størrelse 42 er ikke samme størrelse lenger. Og størrelse 42 er ikke samme størrelse hos alle butikker nå heller. Nå er jeg eldre, jeg har gått i terapi og jeg har lest feministisk litteratur. Jeg

Jeg vil ikke ha
en tunika, jeg vil
ha sexy spaghetti-
stroppkjoler,
jeg vil ha crop
tops, jeg vil ha
BUKSEDRAKTER!

fortjener å oppta plass uavhengig av hvilken størrelse det står på merkelappen. Om jeg passer i størrelse 50 går det helt fint. Men faen heller da, jeg vil se bra ut for det! Jeg vil ha holografiske kjoler og mønstrete slengbukser. Jeg vil ha søte cottagecore kjoler i alle nyanser av gul, oker og brun. Jeg vil føle meg som en filmstjerne når jeg i ny og ne finner på å vises utendørs. Jeg ber ikke om mye, jeg kan jo til og med lage det selv! Men hvorfor skal jeg måtte ta til takke med kun 17 (!) symønster hos stoff og stil mens de med et brystmål på under 104 cm har 93 ulike modeller å velge mellom. Og hvordan har det seg at tukke folk forventes å kle seg i potetsekker? Jeg vil ikke ha en tunika, jeg vil ha sexy spagettistroppkjoler, jeg vil ha crop tops, jeg vil ha BUKSEDRAKTER! Ikke stretch pysjamas som kan forkles som et antrekk.

Nå ser jeg ikke en annen utvei enn å måtte lære meg å konstruere klær fra scratch. Det blir helt sikkert lærerikt, men fy faen, det er ekstremt utilgjengelig for folk som ønsker å sy gøye klær som passer sine tukke kropp. Vi fortjener å kunne sy klær som vi vil gå med. Det er helt fint å ville gå med tunika og pysjamas fordi det er komfortabelt eller man trives i det, men gi meg flere valgmuligheter vær så snill. Jeg, som ikke begynte å sy før i sommer, har klart å skalere opp et symønster jeg kjøpte brukt. Og ja, det var litt vanskelig, men jeg tror ikke at det er så ekstremt mye vanskeligere å inkludere størrelsene over 46 når man allerede har laget et symønster som har spennet fra størrelse 32 til 46. Det høres ut som tjukkfobi. Rett og slett.

Jeg ser på klokka som har passert 01:30, og jeg legger vekk måleskjemaet for i kveld. Det blir nok ikke en ny kjole sydd fra mønster. Jeg kommer ikke til å ville se på det igjen i morgen, og i overimorgen har jeg nok fortrent det igjen. Så får jeg sy munnbind da. Og hårstrikk. Det er lettere enn å finne ut av hvilken størrelse som passer, og om buksedrakten jeg har lyst på kan passe. Jeg føler forvirringen og frustrasjonen smelte bort, og resignasjonen overta. Kanskje jeg orker å sloss neste gang. Men jeg går jo ikke ut lenger, så keiserens nye klær får holde så lenge.

Mikaela Platander

Katrine Sirnes

MELLOM

Det er trangt her

Når jeg strekker ut det ene beinet

kommer det andre i klem

Når jeg løfter armene

skvises brystet

Jeg får puste

Tilstrekkelig, ja

Jeg overlever

Alt jeg vil og kan

Det kan vente

har jeg tenkt

Det kan nummes

og legges i en boks

med luftehull

Veldig små luftehull

Nei!

Jeg vil ikke overleve!

Jeg vil ikke underleve!

Jeg presser beina mot veden

Sparker ifra

Dytter barken unna

Vind, lys

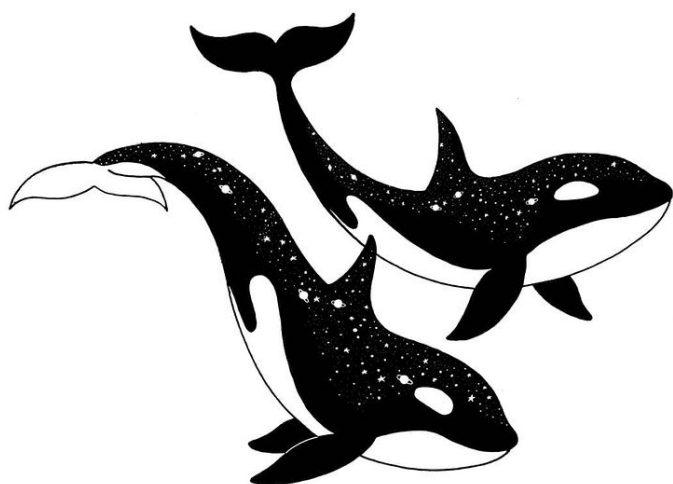
Ha!

Her!

Er!

Jeg!

Sandra Kilvær

Antonia Abt

På den røde planeten mars er det allerede mange romskip og fartøy med storslåtte, meningsmettede navn: *Mars Odyssey*, *Mars Express*, *Mars Reconnaissance Orbiter*, *Opportunity*, *Spirit* og *Curiosity*, blant andre.¹ Den 18. februar 2021 landet NASAs rover *Perserverence* på mars. Dette nyeste fartøyet har i oppdrag å utføre geologiske og astrobiologiske studier, samt å finne beviser i form av stein- og jordprøver på om det en gang har vært liv på planeten. I tillegg skal teknologiene som vil «bane vei for fremtidens robotiserte og menneskelige reiser til månen og mars» testes ut.²

Å grave i fortiden er å orientere oss i nåtiden

På jorda graves det også etter prøver. Geologer har for lengst funnet mange mulige beviser som markerer overgangen til en ny geologisk epoke, kjennetegnet av menneskeskapte klima- og miljøendringer. Denne foreslåtte epoken er kalt opp i vårt store felles navn: Antropocen. Begrepet har gjen-
nomgått mye kritikk fordi sammensmeltingen av menneskeheten i et eneste *Antropos* glatter over de enorme forskjellene både i hvilke mennesker og hva slags aktiviteter som har bidratt til krisa, og i måten klimaendringenes trusler og vold rammer ulikt. Klima- og miljøbyrder som utsatthet for ekstremvær, giftige kjemikalier, mangel på rent drikkevann, farlig avfallshåndtering og lokalisert forurensning fra produksjon påvirker koloniserte folk, ikke-hvite folk, urfolk, fattige og kvinner uforholdsmessig mye.³ Dette handler om hvordan risiko, ressurser og makt er fordelt, og fordelingen er ekstremt ujevn. Derfor er klimakrisa ikke et rent teknisk eller teknologisk problem.

Grønn teknologi to the rescue

Idéen om at nye teknologier og særlig «grønne» teknologier er løsningen på klimakrisa er imidlertid ganske utbredt. I det politiske landskapet i Norge tar snakk om *grønn* teknologi, *grønn* industri, *grønne* arbeidsplasser og Teslaer opp mye plass i diskusjoner om den grønne omstillingen. Selv om disse diskusjonene er viktige–og jeg ikke vil avvise dem–savner jeg de vel så viktige betraktningene om vår kulturs (økonomiske) vekstavhengighet, stigende økonomisk og sosial ulikhet både i Norge og ellers i verden, samt miljøpåvirkningene og fallgruvene som selv «grønne» teknologier og industrier bærer med seg.⁴ Både Teslaene, digitale teknologier og den fornybare energien som skal berge «oss» blir til gjennom komplekse forsyningsnettverker som er

1. Wikiwand, s.v. "Mars". Lest 23.04.2021. [https://www.wikiwand.com/no/Mars_\(planet\)](https://www.wikiwand.com/no/Mars_(planet))

2. Nasa Mars Technologies, "New Technologies for Mars Exploration." Lest 23.04.2021. <https://mars.nasa.gov/mars2020/mission/technology/>

3. Laura Pulido, «Racism and the Anthropocene», *Future Remains: A Cabinet of Curiosities for the Anthropocene* (Chicago: University of Chicago Press, 2018).

4. Boehnert, Joanna og Simon Mair. "Techno-fix Futures Will Only Accelerate Climate Chaos – Don't Believe the Hype." *The Conversation*. 31.10.2019. <https://theconversation.com/techno-fix-futures-will-only-accelerate-climate-chaos-dont-believe-the-hype-125678>

både miljømessig, klimamessig og sosialt skadelige i flere ledd (utvinning og bearbeiding av mineraler, produksjon, transport, bruk og avfallshåndtering).⁵ Jeg er med andre ord veldig skeptisk til det som ofte blir kalt for *tekno-fiksen*. Det er ikke Elon Musk.

Tekno-kongen Elon Musk

Elon Musk er mest kjent som CEO av elbilmerket Tesla, og er i godt selskap i herreklubben av verdens rikeste.⁶ Nylig endret Musk stillingstittelen sin i Tesla fra CEO til *TechnoKing*.⁷ Noen har påpekt at dette kan være et hint om et kommende bredere teknologifokus i selskapet, og Musk er allerede virkelig involvert i mange veldig sci-fi-aktige teknologier: futuristiske elbiler (Tesla), kunstig intelligens (OpenAI), nevro-teknologiske hjerneimplantater (Neuralink), og ikke minst romfartsfartøy (SpaceX, kort for Space Exploration Technologies Corporation).⁸ Elon Musk vil nemlig også utforske verdensrommet, legge til rette for utenomjordiske reiser, utvinne ressurser og etterhvert kolonisere andre planeter. Han har nylig solgt mange av de dyre eiendommene sine for å ha startkapitalen klar til å bygge den første bosetterkolonien på mars.⁹ I denne omgang er det mars det er snakk om—en av NASAs rovere, *Curiosity*, hadde også i oppgave å finne ut om det kunne være mulig å bo på mars.

Oppdagelse og ideologi

Historisk sett har oppdagelsesreiser og utforskning av det ukjente fungert til fordel for kolonisering av områder, mennesker, økosystemer, og til fordel for kapitalismens behov for nye ressurskilder.¹⁰ Videre har både oppdagelsesreiser og kolonisering blitt (for)kledd i maskulint heltemot og erobring, vitenskapelig fremgang, nasjonalisme og imperialismen.¹¹ Disse forlokkende tekno-kongens klær finnes også i oppdagelsesreisene i verdensrommet og drømmen om å kolonisere mars.¹² «Nødvendigheten» av å gjøre dette bygger på en implisitt forståelse av umuligheten av evig utvinning

5. Om fornybar energi: Alexander Dunlap, «Does Renewable Energy Exist? Fossil Fuel+ Technologies and the Search for Renewable Energy», A critical approach to the social acceptance of renewable energy infrastructures: Going beyond green growth and sustainability, redigert av Susana Batel og David Rudolph (London: Palgrave Macmillan, 2021- under utgivelse). Om digital teknologi og IT: Luis Landa, «Falling off the cliff with algorithmic precision: The Role of Digital Technology in Growth-Oriented Climate Policy. An Analysis of the Imaginary of Digital Technology in the EU's 'Green Deal'». Upublisert masteroppgave, IT Universitetet i København

6. Forbes, "Real Time Billionaires." Lest 23.04.2021. <https://www.forbes.com/real-time-billionaires/#5a4d84d03d78>. For ordens skyld: jeg vil heller ikke at det skal bli en kvinneklubb. Ekstrem rikdom er ikke et feministisk prosjekt.

7. Amdur, Eli. "Elon Musk: Technoking of Tesla. Really? Really!" Forbes. 17.03.2021.

<https://www.forbes.com/sites/eliamdur/2021/03/17/elon-musk-technoking-of-tesla-really-really/?sh=76066ab53095>

8. Wikiwand, s.v. "Elon Musk". Lest 23.04.2021. https://www.wikiwand.com/en/Elon_Musk

9. Levin, Tim. "Elon Musk, once again the world's richest person, is selling all his possessions so people know he's serious about colonizing mars." Business Insider. 19.02.2021. <https://www.businessinsider.com/worlds-richest-person-elon-musk-dedicate-wealth-mars-colony-2021-1?r=US&IR=T>

Historisk sett har oppdagelsesreiser og utforskning av det ukjente fungert til fordel for kolonisering av områder, mennesker, økosystemer, og til fordel for kapitalismens behov for nye ressurskilder.

10. e-flux, "e-flux lectures: Rory Rowan, "Beyond Colonial Futurism: Portugal's Atlantic Spaceport and the Neoliberalization of Outer Space." 18.04.2018. <https://www.e-flux.com/program/191164/e-flux-lectures-rory-rowan-beyond-colonial-futurism-portugal-s-atlantic-spaceport-and-the-neoliberalization-of-outer-space/>

11. Lisa E. Bloom, *Gender on Ice: American Ideologies of Polar Expeditions* (Minnesota: University of Minnesota Press, 1993).

12. e-flux, "Public Art Agency Sweden." 17.07.2019. <https://www.e-flux.com/announcements/275727/interplanetary-species-society-assembly/>

for profitt på jordkloden, og dermed også en forståelse av alvoret i klimakrisa. Ved å foreslå at «vi» kan finne ressurser på en annen planet når jorda er tømt, legges det opp til *planlagt foreldelse* av selve jorda.¹³ En viktig taus antagelse i dette scenariet er at evig ressursutvinning drevet av evig økonomisk vekst er uunngåelig, og attpåtil bra. En annen taus antagelse er at dette er bra for hele menneskeheten. Om ikke for alle samtidig, vil det likevel *sildre ned*—fra selveste verdensrommet.

Miss Anthropocene – klimakrisas onde gudinne

I 2020 slapp artisten Grimes albumet «Miss Anthropocene» som ifølge henne selv spiller på *misanthropi*, altså menneskehat, og på den geologiske epoken kalt Antropocen. Grimes (a.k.a. Claire Elise Boucher a.k.a. *c*) har sagt i intervjuer at hun lagde albumet for å gjøre klimaendringer «gøy» og lettere å ta inn over seg.¹⁴ Samtidig har hun uttrykt at albumet er et påfunnet univers, en performance og et rom for å utforske det destruktive og negative i problemene mennesker står overfor i dag—spesielt klimaendringer—på måter som er brukbare for samfunnet.¹⁵ For å gjøre dette, fant hun på klimakrisas «villain» Miss Anthropocene. På albumet finner vi sangen «Violence», hvor Grimes synger som en masochistisk moder jord (eller elsker?) om menneskenes behandling av henne:

«You feed off hurting me, hurting me, ha ... I am, like,
begging for you baby ... And I like it like that»

Med dette plasserer Grimes «naturen» og «mennesket» i et motsetningsforhold til hverandre. Videre får naturen kvinnelig form, noe som kanskje bare henger sammen med det (u) heldige ordspillet på *misanthropi*, men som likevel glir inn i en eldre tradisjon for å tenke jorda som kvinne. Den fertile, moderlige jorda blir ofte vekket til live igjen i klimakrisas tid, men denne figuren gnisser mot idéen om naturen som en destruktiv og uregjerlig kvinnelig kraft.¹⁶ Albumets figur Miss Anthropocene ligner mye på sistnevnte—hun personifiserer naturens hevngjengerrige svar på volden «mennesket» utøver. Narrativet i «Violence» vender imidlertid dette på hodet, da jorda svarer på menneskenes destruktive og voldelige aktiviteter med hengivenhet heller enn hevn. Ved å romantisere denne volden overser Grimes den ujevnt fordelte volden som mange mennesker *allerede opplever* som følge av klimaendringer.¹⁷ Dette leder meg videre til «My Name is

13. Børja, Maria. "Laget for ikke å være?" Framtiden i våre hender. 19.09.2019. <https://www.framtiden.no/medlemsblad/teknologi/laget-for-ikke-a-vaere.html>

14. Dazed, "Grimes talks AI and making her forthcoming album, Miss Anthropocene."

21.12.2019. <https://www.dazeddigital.com/music/article/47277/1/grimes-talks-about-ai-forthcoming-album-miss-anthropocene-zane-low-beats-1>

15. Perry, Kevin EG. "Grimes is ready to play the villain." Crack Magazine. Lest 23.04.2021. <https://crackmagazine.net/article/long-reads/grimes-is-ready-to-play-the-villain/>

16. Carolyn Merchant, *The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution* (San Francisco: Harper & Row, 1980).

17. Om langsom vold: Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press, 2011).

Dark», hvor Grimes synger i nihilistisk ånd:
«Imminent annihilation sounds so dope»
og senere:

«And the angel of death, she said to God, 'Un-fuck the world, un-fuck the world, you stupid girl, you stupid girl.'»

Hvis denne guden er en tekno-gud, som hun selv har uttalt, bygger det opp under en tekno-fiks idé.¹⁸ Et siste eksempel fra sangen «We Appreciate Power», hvor Grimes leker med tanken på teknologiens fullstendige seier, allmektig AI og endelig adskillelse av mennesker fra natur, bevissthet fra kropp. Teksten lyder:

«People like to say that we're insane
But AI will reward us when it reigns
Pledge allegiance to the world's most powerful computer
Simulation: it's the future
[...]
And if you long to never die
Baby, plug in, upload your mind
Evolution, kill the gene
Biology is superficial
Intelligence is artificial
Submit
Submit
Submit
Submit.»

Flørt med apokalypse og flukt

Grimes har gjort det tydelig i intervjuer at hun forventer å bli misforstått, og at hun forstår hvordan det å romantisere det destruktive i menneskeskapte klimaendringer kan være problematisk. Skal man tro musikkjournalistene, klarer hun å balansere dette; albumet blir rost opp i skyene i de fleste anmeldelsene jeg har sett.

Misforstå meg rett. Jeg liker musikken, og jeg kjenner de forførende kreftene både i det utenomjordiske og i dypdykket i det dystre. Jeg tror også at det å utforske dystopiske elementer som nihilisme, død, politisk apati og teknologisk utvikling kan ha en verdi, fordi dette er utfordringer som finnes i verden i dag. Grunnen til at jeg likevel blir trassig av å høre på dette albumet er at «Miss Anthropocene» idylliserer apokalypse, og *c* virker til å flørte med flukt. Som en anmelder i Pitchfork heldigvis påpeker, hadde det vært mye mer «brukbart» for samfunnet om forbindelsene mellom vår tids kriser og undertrykkende samfunnsstrukturer og utviklinger ble tydeliggjort, heller enn mystifisert og romantisert.¹⁹

18. Genius. "My Name is Dark (Art Mix) Lyrics". Lest 23.04.2021. <https://genius.com/Grimes-my-name-is-dark-art-mix-lyrics>

19. Forfatteren foreslår problematiske strukturer og tendenser som kjønnsroller, politisk apati, teknologisk utvikling, overvåkningskapitalisme, geopolittikk, nasjonalisme, hvitt overherredømme og ekstrem benektelse, jfr Mistry, Anupa. "Grimes: Miss Anthropocene." Pitchfork. 21.02.2020. <https://pitchfork.com/reviews/albums/grimes-miss-anthropocene/>

Jeg blir fristet
til å spørre
hvem som blir
igjen og hva
slags verden
som etterlates
hvis vi lever
oss inn i disse
fluktscenariene.

Grimes utforsker det som i mine øyne er en virkelig dystopisk fremtid på en måte som glir veldig lett inn i resten av den cyberpunkete og gotiske estetikken hennes, og som er vanskelig å skille fra hennes faktiske politiske holdninger, tanker om teknologi og idéer om hvordan klimakrisa burde løses. I forskjellige intervjuer har *c* uttalt ting som at AI er naturlig evolusjon og kommer til å ta livet av mennesket, at fri-markeds-kapitalisme er en løsning,²⁰ at hun ønsker å laste opp bevisstheten sin på en cloud og at hun vil bo på mars.²¹ Mellom tvetydig tilbedelse av tekno-guder og ivrighet etter å holde følge med kjæresten og tekno-kongen Musk til mars, virker det som om Grimes dyrker en dystopisk fremtid, mens *c* som står bak legger opp til en flukt som er forbeholdt de få.

Hvem blir igjen?

Musk har gjort det tydelig at hvem som helst skal kunne reise til mars med hans romskip: hvis man ikke har pengene til reisen kan man «ta opp et lån». Internettet var kjappe med å påpeke at dette lignet en kontrakt for slavearbeid.²² Jeg blir fristet til å spørre hvem som blir igjen og hva slags verden som etterlates hvis vi lever oss inn i disse fluktscenariene. Her har feministiske sci-fi og post-apokalyptiske forfattere noe å bidra med. I *M Archive* skriver Alexis Pauline Gumbs fantastisk godt om den ulevelige planeten, livet som likevel tilpasser seg, forbindelsene mellom anti-sort rasisme og ødeleggelse, futuristisk teknologi og teknologi som ikke hjalp oss, spekulativ skeiv evolusjon og sammenflettet eksistens. Om de som flyktet, skriver hun:

«you have to understand that this is after no one wanted the land. when the erstwhile speculators had ceased believing there would be a profitable future. when the would-have-been slumlords were *busy with their spaceships or panic rooms* and the dispossessed white children had turned to laughing to keep from crying and really had no energy left with which to gentrify effectively. staying power gained a whole new meaning when they saw there was no time for a white longevity mortgage. *by the end, the ones who stayed were the ones who could not leave.*»²³

Den høyteknologiske, utenomjordiske fremtiden Musk og Grimes lengter etter vil kreve enorme ressurser og gjennom dette bidra til økt undertrykkelse; kanskje vil også Gumbs

20. Perry, Kevin EG. "Grimes is ready to play the villain." Crack Magazine. Lest 23.04.2021. <https://crackmagazine.net/article/long-reads/grimes-is-ready-to-play-the-villain/>

21. Hartmans, Avery. "Grimes says going to Mars is one of the 'main things I'm trying to do' — and it's also the goal of her boyfriend Elon Musk's rocket company, SpaceX." Business Insider. 21.02.2020. <https://www.businessinsider.com/grimes-mars-travel-elon-musk-space-x-2020-2?r=US&IR=T>

22. Hore-Thorburn, Isabelle. "Trust Elon Musk Going to Space Sounds Shit." High Snobiety. 11.01.2021. <https://www.highsnobiety.com/p/elon-musk-colonizing-mars-indentured-slavery/>

23. Alexis Pauline Gumbs, *M Archive: After the End of the World* (Durham and London: Duke University Press, 2018), side 36.

beskrivelse gjelde, slik at de som *ikke kan flykte* blir igjen på en stadig mindre levelig planet. Flukten fra eller mot «naturen» er også fåfengt: mennesker er også natur, og natur og mennesker har lenge vært i et forhold preget av gjensidig påvirkning. Derfor vil jeg til slutt dele en alternativ flukt for trassige feminister i form av et knippe science fiction-tekster om fremtiden, klimaendringer og/eller verdensrommet, med både utopiske og dystopiske elementer:

M Archive av Alexis Pauline Gumbs

De ansatte av Olga Ravn

The Word for World is Forest av Ursula K. Le Guin

Parable of the Sower av Octavia E. Butler

The Dispossessed av Ursula K. Le Guin

Lisa Hammelbo Søyland

M Archive

av Alexis Pauline
Gumbs

De ansatte

av Olga Ravn

The Word for

World is Forest

av Ursula K. Le Guin

Parable of the

Sower

av Octavia E. Butler

The Dispossessed

av Ursula K. Le Guin

E.O. Reith

Se for deg at du bråvåkner i nattermørket, stiv av skrekk for noe du enda ikke kan plassere. Du er ikke sikker på hva som vekket deg, men enda med bevisstheten halvt hengende i drømme, er alle sanser instinktivt spisset ut mot rommet. For lenge før fornuften får summet seg er du fylt med en foruroligende fornemmelse av å bli iakt tatt. Det er som hele rommet er blitt inntatt av noe uvelkomment, som eser ut med mørket og presser seg mot deg, til du endelig når lysbryteren på nattbordslampa og det fremmede glir vekk med skyggene. I det rommet blir lyst, virker tanken allerede fjern, nesten komisk. Klassisk stressreaksjon, tenker du sikkert. Typisk mareritt. (Helt til du står opp, og ser deg selv i speilet, for kanskje siste gang, i det du oppdager to svulmende stikkmerker på halsen?)

Redselen for at det skrekkelige du møtte i drømme skal følge deg over i våken tilstand er selve oppskriften på skrekk-sjangeren. Bram Stokers *Dracula* sørget for å gjøre merkelige drømmer til varemerke på vampyrbesøk, i sin tur inspirert av Sheridan Le Fanus *Carmilla*, som var enda litt tidligere ute med å drive sine ofre halvt til vanvidd med febersyke drømmer om kvelning, knurrende rovdyr og forvirrende erotikk.

Inspirasjonen til disse blodtørstige nattejegerne er imidlertid hentet fra skrifter som i tid overgår selv den aller ypperste urvampyren. Frykten for onde makter i soveværelset spores omtrent så langt tilbake kildene går; Alt fra tidlige sumeriske skrifter finner man skildringer av demoner som kommer krypende om natten og infiltrerer drømmer med mareritt ved å knuge seg til offerets brystkasse.¹ Lignende forklaringer dukker opp i antikke tekster hvor det ble foreslått at mareritt skyldtes nattlig besøk av en kvelerdemon, som kunne opptre på tvers av kjønn og gjerne kom i dyreham.²

Faktisk stammer selve betegnelsen «mareritt» fra en nokså bokstavelig skildring av møtet med den ondskapsfulle maren, kjent for å lede sine utvalgte ofre inn i vonde drømmer gjennom brutale overfallsritt. Myten har opphav i slaviske og norrøne trosforestillinger som tydelig influert av eldre mytologi skildrer et demonisk vesen, som med en viss likhet til den moderne vampyren, ofte ble en nattlig gjenganger hos sine utvalgte ofre. Maren har imidlertid fordelen av å ikke være avhengig noen invitasjon. Hun kan trenge seg inn i huset gjennom hull og sprekker, eller likeså godt vandre gjennom en låst dør.³

Ikke overraskende vitner skriftlige kilder om tallrike verneformer og symboltegn, som er å finne på alt fra kister og skrin, til dørkarmer og tekstiler.⁴ En rekke gjenstander kunne også bidra med å holde mara på avstand: En kule

1. Valebrokk (1995), 69.

2. Hodne (1998), 105.

3. Faye (1844), 76–77.

4. Kostveit (1996), 82–85.

med arvesølv, saks eller kniv under hodeputa⁵, en murukvist over inngangspartiet eller en heksekost over fjøsdøra⁶.

En lokal variant forteller dessuten at en kunne bli kvitt mara ved å lure henne inn i en umulig oppgave, trolig inspirert av svartebøker hvor djevelen kan overlistes ved å få en oppgave han ikke greier løse⁷. Det samme kan man anta er opphavet til muruspjeldet; et magisk tegn som i norsk folketro er ment å stenge mara ute, da hun ikke var kjent for å være den skarpeste og gjerne lot seg fange av å telle rutene i det sjakkruotede mønsteret.⁸ Det ble i enkelte tilfeller også benyttet som beskyttelse mot åsgårdsreia, som i likhet med mara, gjerne kom på nattetokter.

I norrøn tro stammer den eldst kjente marefortellingen fra Ynglingesaga. Volvekona Huld sender kong Vanlende av Uppsala inn i en forhekset søvn, hvorpå en mare utnytter sjansen til å kaste seg over han. Folket strømmer til for å hjelpe, men den brutale mara rir han bare hardere til bena knuses og kongen dør⁹.

Man antar at mara har tjent som folkelig forklaring på fenomenet søvnparalyse. I tillegg har hun ofte blitt tillagt skylda for erotiske drømmer, hvilket kan forklare hennes popularitet i tidlig kristen middelalder, hvor samleie med demoner var hot tema, og en sentral drivkraft for hekseprosesser.¹⁰ Fadervår og fromhet ble dermed lagt til lista over marevern.

For et sted på veien skjer det et sporskifte. Den sleipe mara er utvilsomt inspirert av tidligere trosforestillinger om kvelerdemoner i søvnriket. Men fra antikkens hamskiftende unisex-demoner, til et nærmest skremmende variert utvalg fortellinger om hevnlystne, giftesyke kvinner, spes skandinaviske trosforestillinger om mara med misogynisk frykt for ukontrollert kvinnelig seksualitet.

I noen tilfeller var mara slett ikke klar over hva hun gjorde, men kun en forelsket stakkar som var så besatt av sin egen lengsel at hun om nettene oppsøkte sin utkårede som demon. I andre fortellinger er hun på oppdrag for en sjalu og utspekulert kvinne for å hevne seg på mannen som ikke vil ligge med henne. Det var også en viss risiko for å bli født som mare. Spesielt utsatt var jentebarnet til en kvinne som hadde vært utro, eller tydd til overtro for å dempe fødselsrier. Eventuelt ved rett og slett ved å være så uheldig å bli født som syvende datter.¹¹

De vanligste maremytene i norsk folketro forteller imidlertid om gjenferdet fra en gammel jomfru¹², som tilsynelatende gikk igjen for å innhente det hun aldri fikk oppnådd i live.

5. Hodne (1998), 106.

6. Moe og Fosmark (1993), 62.

7. Bø (1987), 91.

8. Kostveit (1996), 86.

9. Bø (1987), 87.

10. Bø (1987), 87.

11. Valebrokk, 70.

12. Hodne (1998), 105.

Mytene er så
gjennomsyret av
misogyni at det
med et moderne
blikk er på randen
av det komiske.

Skildringene er i enkelte tilfeller overlappende med mytene om de såkalte tausekjerringene, gamle jomfruer som etter sin død ble tatt opp i nordlyset.¹³

Mytene er så gjennomsyret av misogyni at det med et moderne blikk er på randen av det komiske. Om det ikke er selve utgangspunktet for fortellingene, er det desperate behovet for å kontrollere kvinnelig seksualitet og verne om ekteskapet som institusjon, utvilsomt rammeverket for disse djevelske skikkelsene. Ikke bare kunne den døde jomfruen snike seg inn i soveværelset og overfalle menn i nattemørket, hennes ubrukte potensial manifesterte seg gjerne også i en trang til å stjele småbarn.

Om det fortsatt skulle være noen tvil om maremytenes normgivende funksjon, skulle man dessuten være på vakt for menn med lite kroppshår, kvinnelig utseende eller kjønnslige «abnormiteter», da dette var den klassiske karakteristikken på sjeldne tilfeller av mannlige marer.¹⁴

Jeg sier ikke at man skal slutte å tro på gjenferd, men neste gang en våkner i mørket er det kanskje på sin plass å spørre seg hvem som egentlig eier disse demonene?

Amalie Sofie Aune Bjerkem

13. Brekke (1979), 24.

14. Bø (1987), 88.

Litteratur

Brekke, Asgeir (1979). *Nordlyset: Fra mytologi til romforskning*. Grøndahl forlag.

Bø, Olav (1987) *Trollmakter og godvette*. Det norske Samlaget

Faye, Andres (1884) *Norske Folke-Sagn* 2.Utgave. Guldberg & Dzwonkowskis Forlag

Hodne, Ørnulf (1998) *Kjærlighetsmagi- Folketro om forelskelse, erotikk og ekteskap*. J.W Cappelens forlag

Moe, Åse og Fosmark, Kjellrun (1993) *Hekser og troll- vardauger, varsler, fabeldyr og spøkelser*. Gyldendal Norske forlag

Kostveit, Åsta Østmoe (1996) *Kors i kake og skurd i tre: magiske tegn i folkekulturen*. Høgskolen i Telemark

Valebrokk, Eva (1995) *Trollpakk og andre vetter*. Boksenteret

Subvertising Norway er et non-profit kunstkollektiv dedikert til å stille spørsmål ved hvem som har makt og autoritet til å formidle og skape mening i det offentlige rom.

Subvertising er et sammenslått ord av 'subvert' og 'advertising', og beskriver en form for sivil ulydighet, hvor reklame erstattes med kunst i våre delte byrom. Våre aktiviteter spenner fra individuelle aksjoner til koordinerte nasjonale kampanjer. Vi arrangerer jevnlig workshops (IRL og online) for å videreformidle verktøy og kunnskap, og gir på den måten den som ønsker det mulighet til å ta i bruk reklamens skala og synlighet for å dele sitt budskap. Vi mener at visuelle felt i det offentlige rom tilhører alle: ingen kan verken eie eller kjøpe det.

Utendørsreklame er et element i moderne byer vi tar for gitt, og som vi ikke har mulighet for å unnslippe. Vi ønsker å få folk til å tenke over sitt forhold til reklame, og kanskje enda viktigere: hvordan de samhandler med og forstår våre felles offentlige rom. Vi vil bidra til å styrke folks opplevelse av personlig handlekraft og medborgerlig handlefrihet til å aktivt utforske måter å endre sine nærmeste omgivelser. Gjennom kreative urbane intervensjoner skaper vi en 'glitch' i virkeligheten som illustrerer en alternativ visjon for bruk av våre felles offentlige rom. Vi håper at ved å handle som om vi allerede eksisterer i en slik fremtid, og ved å dele den visjonen med et bredest mulig publikum, kan hjelpe til med å skape den.

Fotografer: Nima Taheri, Giulia Troisi, Gina Greig Riisnæs, og Subvertising Norway.

Hvordan kan høner i urbane strøk føre til bedre livskvalitet og fellesskap?

Byen er “hjemme” for mange av oss, og vi blir stadig flere i storbyene. Samtidig kan byer være harde, grå og upersonlige: Et sted å sove for de som skal jobbe og for bilene som tar dem til kontoret. Dersom man ønsker å gjøre byen mer levende åpner man barer og restauranter, perfekt for dinks (double income, no kids). En vanlig måte å organisere byer på har vært, og er ennå mange steder, å dele byen inn i soner: En del av byen var tildelt boliger og en annen arbeidsplasser. Kollektivtransporten mellom sonene var lagt opp for pendling, der man betaler per tur og ikke per time.

Dette passet dårlig for turene med flere stopp hvor man skulle hente barn og handle mat på vei hjem fra jobb. I dag er de fleste enige om at byen skal være mer enn et sted for de som går med skjorte og slips. Barn og eldre skal kunne føle seg hjemme og bli tatt imot i byens favn, og utviklingen er allerede på god vei: fortau, sykkelfelt, timesbillett, bilfrie områder, benker for en pause på veien, offentlige toaletter, lekeplasser og parker. Sånt blir det bedre liv av.

Samtidig lengter flere byfolk etter mer natur og jord under neglene. Det skjønner regjeringen, og i respons til dette er de laget en nasjonal strategi for urbant landbruk der de trekker frem fordeler som bedret folkehelse, kortreist mat og mat-sikkerhet. På café sitter vi og drømmer om å selge leiligheten og kjøpe et småbruk på Elverum. Men i denne omgang kanaliserer vi lengselen gjennom surdeigsbrød og en tomat-plante i vinduskarmen, og kanskje til og med en dyrkekasse på taket og en katt.

Hvordan kan vi møte dette individuelle behovet for å finne tilbake til naturen, og skape byer som er like varme og trygge som mors favn? Framtidens byer designes nå, og selv om mye går riktig vei er dette noe som hele tiden må jobbes med og tenkes nytt om. Det finnes både store og små ting som kan gjøres for å mykne opp byen.

Av alle tingene man kan tenke seg mener vi at høner i byen er en av de små tingene som kan fungere bra. Det høres kanskje fjernt ut, men tenk deg om: Underholdende, dinosaurlignende dyr som spankulerer rundt på gresset og roter rundt med nebbet på leting etter mat. Barna prøver forsiktig å klappe de myke fjærene uten at høna løper bort. Eggene i omeletten hentet du samme morgen, og kaklingen utenfor vinduet er en god samtalestarter på hjemmekontor. Bakgården har fått noen av trekkene til bondegården.

Hønene kjenner deg igjen når du kommer for å hente dine daglige egg og fyller på mat et par ganger i uken. Barna lærer at eggene ikke lages i butikken. Denne typen kontakt med dyr gjør det lettere å forstå samspillet i naturen. For det moderne mennesket blir dyr ofte enten likestilt

På café sitter vi
og drømmer om
å selge leiligheten
og kjøpe et
småbruk på
Elverum. Men
i denne omgang
kanaliserer vi
lengselen gjennom
surdeigsbrød og
en tomatplante
i vinduskarmen,
og kanskje til
og med en
dyrkekasse på
taket og en katt.

med mennesker som kjæledyr, eller redusert til en brikke i fabrikkproduksjon. Hunder arver store summer, mens pelsdyr flås levende. Høner er et sted imellom fordi de tilbyr underholdning og kos, samtidig som de er nyttedyr. Dermed fungerer de som en motvekt til disse dekadente holdningene.

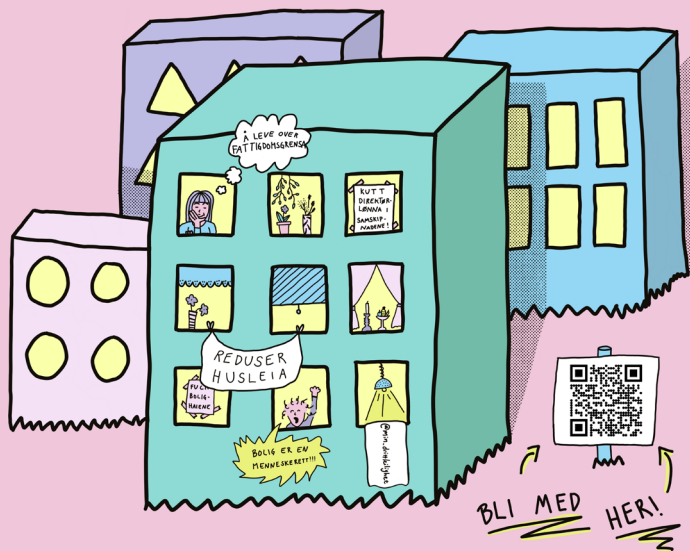
Innvendingene mot urbant hønsehold er ofte plassmangel, lukt, lyd og skadedyr. Alle disse problemene kan by på hodebry, men er også såpass kjente at man allerede har gode løsninger på dem. Ti kvadratmeter er nok til fire høner og et godt bygd hønsehus er lett å rengjøre og holder også skadedyr unna. En flokk uten hane galer ikke. Kakling blir det, men de fleste vil nok foretrekke koselige kaklelyder fremfor støy fra biltrafikk.

I byen bor vi tett, og det åpner opp gode muligheter for å ha høner sammen. Ved å dele blir det mindre stell per eier, man kan dra på ferie og får likevel alt av kos og morro med hønene. Det tilrettelegger for å bli bedre kjent med naboene, og kan være med på å skape fellesskap og et nabolag som skiller seg ut, fullt av liv og glede. Vi mener fremtidens boligprosjekter kan bruke høner til å tiltrekke seg kjøpere. Hvis vi vil kan høner få en plass i fremtiden og være med på å mykne opp byen. Det er en fremtid vi ønsker å skape og leve i.

Ida Melen og Caroline Syse

Vi må
revolusjonere
byrommene våre:
mot en radikal
omveltning i
boligpolitikken
etter pandemien

REDUSER HUSLEIA I

ALLE STUDENTBOLIGER

“Someone once said that it is easier to imagine the end of the world than to imagine the end of capitalism.”

Fredric Jameson, *future city* (2003)

Feministisk byplanlegging kritiserer måtene vi bor på under både patriarkalske og kapitalistiske systemer. Det har særlig vist seg å være nødvendig det siste året. Under pandemien har flere blitt fanga i hjemmene sine, noe som har medført økt vold særlig rettet mot kvinner.¹ Samtidig har det også blitt vanskeligere å hjelpe folk ut av voldelige hjem, fordi det er i det offentlige rommet som i barnehagen, skolen eller på kafé med en venninne at slike situasjoner oftest blir avdekket. De høye boligprisene og det krevende leiemarkedet er enda en faktor som bidrar til at personer blir fanga i voldelige hjem, noe som rammer kvinner hardest. Men det finnes alternative måter å strukturere byen og hjemmene på som utfordrer disse patriarkalske og kapitalistiske strukturene.

Bolig- og leiemarkedet i et patriarkalsk og kapitalistisk hellscape Sykepleierindeksen i Oslo vitner om et boligmarked uten plass til de folka som får byen til å gå i rundt.² Sykepleiere har ifølge de nyeste tallene fra EiendomNorge kun råd til å finansiere 2,5% av boligene som legges ut på boligmarkedet i Oslo i dag. Med andre ord er det liten sjanse for dem av oss med gjennomsnittslønn, for å ikke snakke om de av oss som er lavtlønnede, å eie sitt eget hjem i Oslo.

Konsekvensene er at mange presses ut i det krevende leiemarkedet i Oslo. Etter alle permitteringene siden våren 2020 har flere opplevd å være i en sårbar økonomisk posisjon, hvor store deler av inntekten må gå til leie, fremfor mat, strøm, legebesøk og andre utgifter. I Oslo har køene utenfor fattighuset blitt lengre, men velferd i Norge bør ikke være basert på frivillighet. Ansvar for å motvirke den økende ulikheten bør ligge hos velferdsstaten. Det er en psykisk belastning å være i en økonomisk sårbar situasjon og hele tiden bekymre seg over om man har et sted å bo.

Vi har også sett problemer med sosialboliger. Den 8. februar 2021 ble en familie kastet ut av hjemmet sitt på Tøyen, der de hadde bodd i 10 år.³ Samtidig får utleiere på det private markedet mange millioner i støtte fra staten for de tomme leilighetene sine. De som eier mest er allerede i en økonomisk privilegert posisjon på boligmarkedet, og blir i tillegg sikra av staten når de ikke får leid ut boligene sine. Den samme sikkerheten blir ikke gitt til de som bor i sosialboliger, men i stedet må de hele tiden bevise at de er “fattige nok” for å beholde boligen sin.

Også SiO, som i utgangspunktet er bygd på prinsipper om studentvelferd og demokrati, har siden januar valgt å øke

1. Fadnes, “Den skumle stillheten.”

2. EiendomNorge, “Sykepleierindeksen - Er norske boligpriser problematisk høye?”

3. Lindstad, “Bevæpnet politi kastet Mohamed og familien ut av den kommunale leiligheten på Tøyen.”

leieprisene med 3% siden pandemien. I følge dem var det for å følge markedslogikken. Samtidig vet vi at markedsprisene på det private markedet falt fra desember til januar, noe som gjør at argumentet til SiO ikke henger på grep.⁴ Vi argumenterer ikke for å følge en markedslogikk, men vil poengtere hvordan SiO motsier seg selv ved å øke leia under en krise. Oppropet om å redusere leia i SiO bolig avdekket mange historier som vitner til at mange ikke klarer å dekke leieutgiftene sine uten at det går ut over deres matinntak, mulighet til å betale legetimer, medisiner og tannlegeregninger. Mange studenter sier at de høye leieprisene og den trange økonomien er en psykisk belastning i hverdagen. SiO svarer at det er umulig å redusere husleia, selv om de har 250 millioner i fond og 70 millioner i pandemifond. Dette er usolidarisk, og vi oppfordrer derfor SiO til å på alvor styre samskipnaden i tråd med prinsipper om velferd og demokrati.

“Jeg er alenemor og min leie har nettopp gått opp igjen. Jeg får overgangsstønad og må jobbe ved siden av et 100% studie for å kunne betale gammelt lån, leie og levekostnad for meg og barnet.”

– Kommentar fra oppropet

Byens rom er ikke skapt for dem av oss som faktisk får byen til å gå rundt. Alle trenger et hjem. Men dagens boligmarked gjør bolig til en vare en ikke automatisk har rett på, selv ikke når man bor i sosialbolig og studentbolig. Det bidrar til stadig økt ulikhet i byen. De minst økonomisk privilegerte blir enten pressa ut av byen eller må leve under umenneskelige boforhold. Men byen må være for dem som får byen til å gå rundt, som for eksempel sykepleiere, taxi-sjåfører, bussjåfører, butikkarbeider, renholdsarbeidere, barnehageansatte. Lista er lang. Det er absurd at utleierne som utgjør en liten håndfull av befolkningen da skal ha så stor innvirkningskraft på hvordan byen utformes og hvem som skal få plass i byrommet.

Byen for alle: Feministiske og anti-kapitalistiske visjoner
Nabolagsfeminisme er et alternativ til den kapitalistiske logikken vi følger i dag, inkludert en liberal og hvit feminisme.⁵ Liberal og hvit feminisme har en tendens til å reproducere kapitalistiske og til og med patriarkalske verdier, i stedet for å fundamentalt endre strukturene. For å motvirke den økende ulikheten vi ser i dagens system hjelper ikke råd om hvordan best å komme seg inn på boligmarkedet, kampanjer som #huninvesterer eller andre sparetips. Disse tilnærmingene reproducerer ideer om at en har fortjent eiendommen en har dersom en handler smart på markedet, når ulikhet på boligmarkedet egentlig handler om strukturelle forutsetninger. I stedet for at hver og en skal trekke stigen opp etter seg, bygger nabolagsfeminisme på kollektive verdier om å

4. Lindstad mfl., “Bråbrems i utleiemarkedet.”

5. Kendall, Hood feminism.

ta vare på hverandre, vise omsorg og bygge hverandre opp i de områdene og bydelene en bor i. Et byrom for alle forutsetter en interseksjonell feminisme som adresserer hvordan forskjellige typer undertrykkelse virker sammen og rammer grupper av mennesker forskjellig.

En måte å skape et feministisk byrom er å bryte ned barrierer mellom det offentlige og private rommet. Alternative boformer utfordrer den patriarkalske ideen om at hjemmet som en sfære skal være for den heteronormative kjernefamilien. Det er viktig å sette spørsmålstegn ved den tradisjonelle måten vi bor på i dag, ikke minst på grunn av vold i hjemmet. Skillet mellom den private og offentlige sfæren har bidratt til at vold i hjemmet har blitt sett på som noe det offentlige ikke har noe med, selv om det absolutt er et strukturelt problem. Dette er et globalt problem som også rammer kvinner i Norge. I 2012 kritiserte FN Norge for en manglende politisk vilje til å bekjempe vold i hjemmet.⁶ Boformer slik de er bygd i dag fasiliterer ikke fellesskap, men isolasjon fra de som bor rundt oss. Men det er flere måter å utfordre dette på, som for eksempel med intergenerasjonelle boliger, større kollektiv eller studentboliger og eldre hjem i samme bygg.

Under pandemien har vi også sett at kvinner i enda større grad har tatt seg av hus- og omsorgsarbeid, noe som igjen formes av måtene vi bor på. Bofellesskap kan utfordre tradisjonelle kjønnsroller, der hjemmet ikke lenger blir definert ut fra en patriarkalsk og heteronormativ idé om kjernefamilien, men heller som et sted der alle bidrar til et fellesskap. For eksempel forteller beboerne i det demokratiske kollektivet "movement generation" i Oakland, California at deres måte å bo på har vist seg å være mer motstandsdyktig i kriser, sammenlignet med en husstand bestående av mor, far og barn.⁷ Kollektivet er bestående av flere familier, familietyper og generasjoner. Da kunne ekstraarbeidet som barne- og eldreomsorg som kom med pandemien bli håndtert med en mye større kapasitet sammenlignet med en kjernefamiliens. Denne måten å bo på har også sørget for at man ikke blir like sosialt isolert.

Det finnes mange eksempler på hvordan man kan utfordre den patriarkalske kjernefamilien ved alternative boformer. Felles for en feministisk og antikapitalistisk visjon er at man kan utfordre de kapitalistiske verdiene rundt produktivitet når man er flere om å ta seg av det daglige arbeidet. Slik kan den enkelte og fellesskapet få mer fritid og rom for å utfolde seg. Vi bør sette spørsmålstegn ved den kapitalistiske forestillingen om at økonomisk produktivitet er den beste veien til velferd og lykke. Alternative boformer åpner for å gjøre nettopp dette.

6. Amnesty International, "FNs Kvinnekomité refser norske myndigheter for mangelfull innsats mot kjønnsstereotype fordommer og vold mot kvinner."

7. Klein, "Escape from the nuclear family: Covid-19 should provoke a rethinking of how we live."

En by som er utformet for alle er også med på å utfordre skillet mellom det offentlige og det private. Universell utforming, fravær av fiendtlig arkitektur, tilgang til nødvendige og rekreasjonelle goder som bibliotek, samfunnshus, krisesentre, parker, lekeplasser, byhager, skateparker også videre, er goder vi trenger for å skape gode relasjoner til hverandre. Byrommet skal reflektere dette og legge opp til et større felle-skap, også utenfor hjemmet.

Å kunne forestille seg en annen verden

Det er lett å tenke at rammene vi lever under i dag ikke er mulig å endre. Både kapitalismen og patriarkatet fremstår ofte som naturlig og låser måten vi tenker og handler på. Konsekvensene av å ikke utfordre og finne alternativer til disse strukturene har kommet ekstra tydelig fram nå under pandemien, og har særlig gått utover kvinner i sårbare økonomiske posisjoner. Pandemien har vist hvordan vi som samfunn har klart å omstille oss og få til endringer vi på forhånd aldri kunne forestilt var mulig. Samtidig har pandemien forsterket grunnleggende problemer med patriarkatet og kapitalismen som allerede eksisterte. Det trange bolig-markedet, høye leiepriser, økt vold i hjemmet og tilbakeskritt i likestillingen vitner om dette. I tiden fremover bør vi bruke omstillingskraften vi har til å endre disse strukturene, for å skape rom i samfunnet med plass til alle.

Kine Marie Michelet og Merita Fjetland

Litteratur

Amnesty International. "FNs Kvinnekomité refser norske myndigheter for mangelfull innsats mot kjønnsstereotype fordommer og vold mot kvinner." 08.03.2012. <https://amnesty.no/norge-far-klass-kritikk-fra-kvinnekomiteen>

Arnesen, Nina & Fjetland, Merita (2020) #ReduserHusleia på SiO sine studentboliger! https://www.opprop.net/reduserhusleia_pa_sio_sine_studentboliger

EiendomNorge. "Sykepleierindeksen - Er norske boligpriser problematisk høye?" 20.01.2021 <https://eiendommnorge.no/aktuelt/blogg/sykepleierindeksen-er-norske-boligpriser-problematisk-hoye>

Fadnes, Ingrid. "Den skumle stillheten". *Klassekampen*. 06.04.2021. <https://klassekampen.no/utgave/2021-03-06/den-skumle-stillheten>

Jameson, Fredric (2003). "Future City". *New Left Review*. 65-79.

Kendall, Mikki. *Hood Feminism. Notes from the Women That a Movement Forgot*. Penguin Group, 2020.

Klein, Naomi. "Escape from the nuclear family- Covid-19 should provoke a rethinking of how we live." *The Intercept*. 05.08.2020. <https://theintercept.com/2020/08/05/escape-from-the-nuclear-family-covid-19-should-provoke-a-re-think-of-how-we-live-coronavirus-naomi-klein-civilian-conservation-corps/>

For å motvirke
den økende
ulikheten
vi ser i dagens
system hjelper
ikke råd om
hvordan best å
komme seg inn
på boligmarkedet,
kampanjer som
#huninvesterer
eller andre
sparetips

Lindstad, Arnstein. "Bevæpnet politi kastet Mohamed og familien ut av den kommunale leiligheten på Tøyen." 13.02.20121. <https://vartoslo.no/bjarte-breiteig-boligbygg-bydel-gamle-oslo/bevaepnet-politi-kastet-mohamed-og-familien-ut-av-den-kommunale-leiligheten-pa-toyen/286093>

Lorch-Falch, Sophie, Line Tomter og Tony Ågotnes. "Bråbrems i utleiemarkedet." 06.02.2021. https://www.nrk.no/norge/11.000-utleieboli-ger-star-tomme_-brabrems-i-utleiemarkedet-1.15360598

Bolig ble
velferdspolitik,
og konsekvensen
ble at Staten ikke
lengre skulle
hjelppe alle med å få
et sted å bo, bare
vanskeligstilte.

Det er lov å være forbanna, det burde du! Det å ha et sted å bo er et grunnleggende behov. Ingen kan leve uten et sted å bo. Det skal heller ikke koste skjorta. Har du hørt om boligkalkulatoren til SIO som anbefalte at studenter burde betale leie på overkant av 3000kr dersom de bare hadde studielån (8400kr i mnd.) å leve for? Hvor tragikomisk er det ikke at SIO selv ikke har hybler til en pris deres egen kalkulator har utregnet? Eller har du hørt at sykepleiere bare kan kjøpe 2,5% av alle boliger i Oslo (NTB, 2021)? Det skal være billig å ha et sted å bo. Våre sykepleiere fortjener å ha et sted å bo i nærheten av sykehuset. Ikke en times kjøretur utenfor hver dag de skal på jobb for oss alle under Korona.

Så, hvor gikk det galt? Hva har blitt gjort? Men viktigst, hvem skal gjøre det godt igjen?

Etterkrigstiden, 1945-1970: Før vi ble føkka

Norsk boligpolitikk var radikalt forskjellig fra dagens boligpolitikk. Det var stortilt boligbygging over hele landet. Alle skulle ha et sted å bo. Her samarbeidet Staten, gjennom Husbanken som gav gunstige lån, og kommunene for å sikre at alle skulle få et sted å bo. 2/3 av alle boliger bygd mellom 1950-1995 var finansiert av Husbanken. Boligkooperasjoner/borettslag, som var eid av medlemmer og beboere, bygde svært mye i denne perioden. Disse var av og for de som bodde der. Dette var også Arbeiderpartiets storhetstid, de regjerte i denne perioden og støttet solid opp boligbyggingen og et strengt regulert boligmarked. Et viktig begrep i denne perioden var *Solidaritetsprinsippet*, dette gikk ut på reguleringer på pris slik at bolig skulle være tilgjengelig for alle. Systemet var ikke perfekt, det var ofte køer, men det kostet ikke ville summer. (Sørvoll, 2016)

1970-1999: De som har føkka deg

Men fra 70-tallet og utover kom det til å utspille seg et stortilt drama med harde frontlinjer. Mellom solidaritetsprinsippet og boligeierinteresser. Høyre tok boligeiernes sak og utfordret Arbeiderpartiet. Høyres kall var liberalisering av boligpolitikken, og dette fikk økende oppslutning. Men også internt i AP ble det konflikt. Ideen om regulering av boligmarkedet var i retrett. I forsøk på å få tilbake velgere fra Høyre, distanserte AP seg fra den boligpolitikken de hadde ført i etterkrigsårene. (Sørvoll, 2016)

Men det var ikke nok. På 80-tallet gjennomførte Høyre-regjeringen, med Kåre Willoch i spissen, liberalisering av boligmarkedet. Det var da det ble innført markedspriser på bolig i Norge. (Sørvoll, 2016)

En annen viktig endring i boligpolitikken skjedde også i denne perioden. Fremfor å sikre alle et sted å bo, skulle boligpolitikken fokusere på å hjelpe vanskeligstilte i å komme seg inn på boligmarkedet. Konsekvensen av dette

var at boligpolitikken, som pleide å være selvstendig, nå ble underordnet velferdspolitikken. Bolig ble velferdspolitik, og konsekvensen ble at Staten ikke lengre skulle hjelpe alle få et sted å bo, bare vanskeligstilte. En sjokkerende konsekvens av politikken ført i denne perioden er at Norge, sammenlignet med andre land, brukte mindre penger på sin boligpolitikk! Trenden er altså den motsatte i andre land! Fra 1970- og 1980 frem til 2001 har trenden vært økning i offentlig pengebruk på bolig. I Norge bruker vi mindre og mindre penger! (Stamsø, 2010)

2000-2020: Hvem som har føkka deg som er i 20-årene

Liberalisering, nedprioritering av boligpolitikken og kutt i midler er arven i de siste tiårene frem til vårt nye millenium. Vi som har vokst opp i det nye årtusenet, hva har blitt gjort for å sikre oss et sted å bo?

Bondevik-regjeringen på 2000-tallet var veldig opptatt av et velfungerende boligmarked. Han sa selv: «ideelt sett imøtekomme alles behov for bolig på en økonomisk, sosialt rettferdig og miljøvennlig måte, og slik legge forutsetningen for at det tilbys et tilstrekkelig antall boliger med de ønskede kvaliteter til en lavest mulig kostnad for samfunnet» (St. meld. Nr. 23 2003-2004:20) Dette høres veldig flott ut, men i lys av bittesmå leiligheter og helt uoverkommelige priser, viser Bondevik-regjeringen at visjonen deres og de tiltakene hans regjering har stått for, ikke har vært nok for ettertiden.

Mange har kanskje eksempler som viser at det jeg hevder er feil og i beste fall unyansert. Men la oss se på et konkret eksempel. I 2014 ble det gjort en endring i *bostøttelova*. Den gjør akkurat som navnet sier. Den skal hjelpe de som er under *fattigdomsgrensa*, som er litt over 300.000kr i året. Endringen var at de som lenge har slitt med å komme inn på boligmarkedet skulle prioriteres.

Dette høres jo vel og bra ut? Problemet er at man 1) må være fattigere enn litt over 300.000 i året. 2) alle de som tjener rett over fattigdomsgrensen vil uansett ikke vil få noe mer hjelp! Unge og andre som ikke er *fattige nok* vil ikke bli tatt opp i loven som var eller lovendringen i 2014. Hvis man ikke ligger under fattigdomsgrensen, vil man ikke få hjelp. Folk som ikke har hatt det tilstrekkelig vanskelig i livet, men som tjener over fattigdomsgrensa, må fortsatt slite og ta skyhøye lån for å få sjans til å komme inn på boligmarkedet. Om de i det hele tatt får lån. (Sørvoll, 2018)

I hovedsak har alle partier fortsatt den samme linjen som er beskrevet tidligere. Ingen regjeringer, hverken på venstre- eller høyresiden, har vedtatt eller gjennomført reformer for å hjelpe førstegangsetablerere i noen betydelig grad. Flere samfunnsplanleggere og forskere snakker om en ikke-eksisterende boligpolitikk, bla. Mary Ann Stamsø og Knut Olav Åmås. Anbefaler deres artikler sterkt, google boligpolitikk-navn.

Ingen regjeringer,
hverken på
venstre- eller
høyresiden, har
vedtatt eller
gjennomført
reformer for å
hjelpe førstegangs-
etablerere i noen
betydelig grad.

Så, hvordan ser fremtiden ut?

Stortingsvalget 2021: Vette gir terningkast til partier på boligpolitikk
Til slutt skal jeg gi en liten rating på hvert parti basert på tidligere historikk og hva de sier de skal gjøre i partiprogrammet/handlingsplan/utkast til Stortingsperioden 2021-25. Disse ratingene vil i hovedsak se på hvordan partiene vil løse boligkrisen på nye måter. Så langt har trenden vært å overlate boligbygging til private utbyggere, og selv sitte på sidelinjen med reguleringer og lover. Det har ikke funket, nytenkning er derfor vektlagt.

FRP 2/10

Gjøre det lettere å regulere tomter i kommunene

Bonus: Vil fjerne miljøkrav og krav til tilgjengelighet for bla. rullestolbrukere

Oppheve eiendomsskatten nasjonalt

FRP vil på lik linje med Høyre, *ikke* ta tak i de strukturelle problemer i boligmarkedet. På den positive siden vil de gi kommunene flere verktøy når det gjelder regulering dvs. demokratisering av hvordan man vil at tomter og land skal brukes. På en annen siden vil de gjøre det vanskeligere for grupper som har ekstra behov når de skal forflytte seg rundt. 2/10

Høyre 3/10

Tilskuddsordning til seniorboliger

Eie-til-eie modell

Forenkle byråkratiet

Nei til eiendomsskatt

Høyre probematiserer ikke strukturelle årsakene til et vanskelig boligmarked, og vil heller ikke gjøre noe med det. Leie-til-eie modellen er veldig bra, men mtp. Høyres historikk på Stortinget og få/ingen merkbare endringer for oss unge får de 3/10.

Venstre 6/10

Trappe ned og fjerne rentefradrag: gir lavere skatt om man har f.eks. boliglån

Bruke Husbanken til å gi etableringslån for alle som trenger det

Venstre tar tak i noen strukturelle utfordringer ved å fjerne rentefradraget, det gjør at boligmarkedet blir mer opphetet fordi det er lettere å ta lån, som vil redusere vekst i boligpriser. Men de vil ikke gå noe lengre i å regulere boligmarkedet. De er også for at Staten skal gi etableringslån, i praksis en sosialisering/demokratisering av boliglån for alle. Derimot har de ikke kjempet for slik boligpolitikk på Stortinget og fått gjennomslag i regjering etter 8 år, så utroverdige på dette området. 6/10

KRF 5/10

Styrke Husbanken slik at familier kan få lån til bolig

Gjøre det lettere for mennesker med nedsatt funksjonsevne å finne et sted å bo/etablere seg

Gjøre Husbanken til bank for boligforsyning for ALLE

Generelt sosial boligpolitikk

Øke midler til boligbyggelag og kommuner

Høyere skatt på sekundærbolig

KRF tar flere av de strukturelle problemene i boligmarkedet til etterretning. De går lengre enn Venstre og har en mye mer sosial profil på sin boligpolitikk. Derimot har de ikke kjempet for slik boligpolitikk på Stortinget og fått gjennomslag i regjering etter 8 år, så utroverdige på dette området. 5/10

Senterpartiet 6/10

Styrke boligpolitikken i distriktene

Styrke Husbanken: slik at kommunene kan drive aktiv boligpolitikk

Styrke Husbanken slik at flere kan få startlån

Støtte leie-til-eie konseptet

Gå imot statlig innføring av eiendomsskatt, der kommunene tidligere har bestemt selv

Senterpartiet har en mer distriktsprofil på sin boligpolitikk, på flere måter ligner den på KRF og Venstre. De ser de strukturelle problemene i boligmarkedet og vil styrke Husbanken for å utbedre det, men for flere og ikke for ALLE. De holder samme linje som har blitt etablert: Boligpolitikk er først og fremst velferdspolitik. Som diskutert over har dette ført til utilstrekkelig satsing på boligpolitikk. 6/10

MDG 8/10

Gi mer makt til det offentlige til å styre arealpolitikk som igjen påvirker boligpolitikk

Bekjempe boligspekulasjon

Dempe prisvekst: fjerne rentefradraget

Øke skatt på sekundærbolig/lav skatt på primærbolig

Innføre en tredje kommunal boligsektor. 30% av boligprosjekter i kommunene skal tilhøre dette

Styrke Husbanken for ALLE

Tilrettelegge for byggefelleskap

MDG, i tillegg til å støtte KRF, SP, og Venstre i mye av sin boligpolitikk, går MDG hardest til verks ut mot de strukturelle problemene i boligmarkedet ved å innføre og bygge ut et alternativ gjennom en tredje boligsektor. 8/10

Arbeiderpartiet 6/10

Styrke kommunene økonomisk for å bygge flere boliger og gi lån til privatpersoner som sliter med å skaffe bolig

Tredje boligsektor

Styrke Husbanken for at flere skal få startlån. Husbanken skal brukes til å hjelpe førstegangsetablerere (oss)

Arbeiderpartiet legger seg på en ganske lik linje som MDG, de vil i noen grad ta tak i strukturelle problemer i boligmarkedet, men går ikke like langt som MDG. De er bedre enn Venstre/KRF/SP. Historisk de siste tiårene har AP ikke levert på boligpolitikk, så skeptisk, tross for gode forslag. 6/10

SV 9/10

Dempe skattepress på middels- og lavinntektsfolk, og flytte skatt til bolig

Motvirke spekulasjon

Nasjonal boligpolitikk som skal sikre bolig til alle

Offentlig boligbyggeselskaper

Styrke Husbanken

Flere tomter til boligformål

Leie frem til eie

SV problematiserer strukturelle utfordringer i boligmarkedet og kommer med en rekke tiltak for å løse dette på nye måter. Går lengre enn arbeiderpartiet og MDG på noen punkter, særlig sosial profil på boligpolitikken. 9/10

Rødt 10/10

Tredje boligsektor

Styrke Husbanken - også til å finansiere tredje boligsektor

Krav: ved bygging av alle prosjekter skal de inneholde noen boliger som ligger i Tredje boligsektor

Styrke boligbyggelagene
Gi økonomiske insentiver til markedsaktører til å bygge boliger til tredje boligsektor
Bredere og større satsing på sosial boligbygging og krav om tilrettelegging for de med nedsatt funksjonsevne
Større kommunal kontroll på byggeprosjekter
Forbud om utbytte i kommunal boligbygging
Gi leietakere forkjøpsrett på boliger de leier – gjøre det straffbart å ikke selge til leietakere med slik rett
Bekjempe diskriminering på leie/boligmarkedet
Stanse spekulasjon på bolig
Rødt tar strukturelle problemstillinger i boligmarkedet på alvor og har konkrete og gode forslag for å løse dette, i stor enighet med mange av partiene fra Venstre til SV. Går lengre enn noen andre partier i å løse strukturelle problemer i boligmarkedet 10/10.

Flere politiske partier har skjønnet alvoret og innsett grunnleggende strukturelle problemer i boligmarkedet. Høyre og FRP skårer klart lavest på dette og vil gjøre minst. Selv om Venstre og KRF har mange gode forslag, er det tvilsomt at de blir gjennomført om de fortsetter å sitte i regjering med Høyre. Arbeiderpartiet har gode ambisjoner, men de har dårlig historikk på gjennomføring av det som er nødvendig for å ta fatt på de store strukturelle problemene i boligmarkedet. De vil sannsynligvis sitte i regjering med Senterpartiet, som ikke like stor grad og med et større distriksfokus, vil ta fatt på de sosiale og strukturelle problemene i boligmarkedet. De uavhengige opposisjonspartiene MDG, SV og Rødt, som har mer usikre regjeringsutsikter, har mange gode løsninger og tar fatt på de største strukturelle problemene med dagens boligmarked. Er du opptatt av boligpolitikk bør en av disse tre få din stemme.

Vetle André Remme Olsen

Jardar Sørvoll er historiker og PhD fra Universitetet i Oslo. Hans faglige interessefelt er boligpolitikk og boligmarked, komparativ historie, arbeiderbevegelsens historie og velferdsstatens historie (tatt fra Oslomets ansatteoversikt). I mitt researcharbeid var hans artikler som dukket opp mest på Google Scholar med søkeordet «Boligpolitikk/Norsk boligpolitikk.» Derfor er han en sentral kilde i denne artikkelen. Hans arbeid er grundig og med utallige referanser. I min research samsvarer mye av det Sørvoll skriver med andre forskere på dette feltet, uten at de er direkte referert her. Er du uenig i det faglige innholdet i artikkelen bes leser om å lese hans artikler referert nedenfor i sin helhet. Andre henvendelser kan sendes til artikkelforfatterens private Facebookprofil.

Litteratur

Sørvoll, J. (2016, 01). Norsk boligpolitikk 1970-2015: Sosialdemokratiets såreste punkt? Arbeiderhistorie, 2016, 186-207.

NTB. (2021, Jan). Beregning: En sykepleier kan kun kjøpe 1 av 40 boliger i oslo. Hentet fra <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/zg4EOK/beregning-en-sykepleier-kan-kun-kjoepe-1-av-40-boliger-i-oslo>

Sørvoll, J. (2016, 01). Norsk boligpolitikk 1970-2015: Sosialdemokratiets såreste punkt? Arbeiderhistorie, 2016, 186-207.

Sørvoll, J. (2018). Forskingen på boligsosiale virkemidlerrettet mot vanskeligstilte på boligmarkedet i norge 2005–2018. Tidsskrift for boligforskning(1), 45–66. Hentet fra DOI: 10.18261/issn.2535-5988-2018-01-04

Stamsø, M. (2010). Housing and welfare policy – changing relations? a cross-national comparison. Housing, Theory and Society, 27(1), 64- 75. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/14036090902764216> doi: 10.1080/14036090902764216

Kvinneskulpturene
i det offentlige
rom er ofte
arketyper som
«mor med barn»
eller religiøse og
mytologiske
figurer. En annen
tendens er at
mange av dem er
anonyme og nakne.

Debatten om hvorvidt tittelen nordmann er kjønnsnøytral får meg til å tenke på *Egalias døtre* av Gerd Brantenberg. I Egalia bor kvinner, der styrer kvinnene med politikk og offentlig liv, mens mennene steller barn og hjem, og vandrer rundt i penisholdere i gater oppkalt etter prominente kvinner. Det er kvinnene som plasseres på sokkel i bybildet og deres bragder som fyller historiebøkene. I boken er det påfallende hvor komisk det å snu om på kjønnsrollene, maktforholdet og forventninger til kjønnene er.

Brantenberg foreslo en gang å omdøpe formannskap til forkvinnenskap for å bøte på den historiske ulikestillingen, noe som ble møtt med latterliggjøring blant mange. Etter at Språkrådet ville åpne for kjønnsnøytrale alternativ til nordmann reagerte Fremskrittspartiets kulturpolitiske talsperson Himanshu Gulati med å kalle ideen for «galskap», etterfulgt av at «det har gått for langt» og en konklusjon om at tittelen nordmann er del av vår kulturarv og identitet, kvinner som menn.

«Hvem sa hva? Kvinner, menn og språk»

«Jeg er sikker på at det gjør noe med innbyggerne i byen å vokse opp omgitt av mannegater og mannlige skulpturer. På samme måte er jeg overbevist om at det gjør noe med oss å vokse opp med et språk som er mer preget enn vi tror av maskuline metaforer og tidligere tiders mannlige dominans. Språket vi snakker hver dag, og bygatene vi går gjennom, former oss», skriver språkviter Helene Uri i *Hvem sa hva? Kvinner, menn og språk*. Boken omhandler hvordan menn og kvinner ofte omtales og behandles ulikt, hvordan språk diskriminerer og hvordan forventninger til kjønn og kjønnsroller former oss. Som stadig aktuell diskurs rundt kjønnede yrkestitler og pronomen, der forslag om kjønnsnøytrale titler møter motstand og latterliggjøring, eller der bruk av «han» som pronomen anses som representativt for alle uavhengig av kjønn, til kontrast fra «hun» eller «hen». Eller det faktum at hos kvinner understrekes kjønnnet – de er kvinnelige forfattere og kvinnelige sjåfører, mens menn er forfattere, sjåfører, og dessuten helter og genier, som oftest uten at kjønn nevnes. Slik forblir menn utgangspunktet og normen, mens kvinner «kjønnes».

Uri viser til rikholdige undersøkelser som tydeliggjør at menn får (og tar) langt mer spalteplass og taletid i media og offentlighet, forherliges i språket og dominerer det offentlige rom, ofte uten at vi er særlig bevisste på denne skjevheten. I likestillingslandet Norge er det mange som ikke registrerer eller reagerer på at kun én av fem eksperter i nyhetene er kvinner, eller at kvinner i snitt utgjør kun 17 % av folkemengdene på film, ifølge Uris funn.

«Fast plass – norske kvinner på sokkel»

Boken «Fast plass – norske kvinner på sokkel» fra 2017 har dokumentert minnesmerker av navngitte kvinner, og innledes med en observasjon gjort av initiativtagerne Hilde Herming og Nora Ceciliedatter Nerdrum. Fra sitt kontor i Oslo, i krysset mellom St. Olavs gate, Fredriks gate og Kristian Augusts gate, så de ned på plassen oppkalt etter komponist Halfdan Kjerulf. Der står fire mannshoder i bronse plassert på høye granittsokler, portrettbyster som forestiller Kierulf i selskap av dikter Andreas Munch og malerne Hans Gude og Adolf Tiedemann, som til sammen danner en halvsirkel rundt et basseng med en skulptur av en naken ungpige. Mens mannsskikkelsene er portrettert i kraft av sine samfunnsroller, er navngitt og titulert med sine stillingstitler, forestiller den kvinnelige skulpturen Psyke fra gresk mytologi, en «attråverdig nymfe», som her blir beglodd av fire menn. Ifølge bokens kartlegging er dette representativt for et utbredt mønster: kvinneskulpturene i det offentlige rom er ofte arketyper som «mor med barn» eller religiøse og mytologiske figurer. En annen tendens er at mange av dem er anonyme og nakne.

Minnelandskapet i likestillingslandet

Boken viser til at vi kun har 80 minnesmerker av navngitte kvinner, hvorav Fredrikstad, Stavanger og Tromsø kun har ett hver. I Oslo kommunes minnesmerkesamling utgjør kvinner 14 av 89 skulpturer, en ubalanse kommunen har anerkjent, men som de i liten grad vil påvirke, da de ikke selv tar initiativ til slike prosjekter. Skulpturene de eier er i all hovedsak donasjoner fra privatpersoner eller organisasjoner, og gjenspeiler en kulturarv som har favorisert og vektlagt menn og mannsdominerte miljøer, yrker og tradisjoner.

Helge Jordheim, professor i kulturhistorie ved Universitet i Oslo, skriver i sin tekst i ovennevnte bok at dette omhandler vårt nasjonale minneslandskap, hvis hensikt er å hjelpe oss å huske og forme vår kollektive erindring, herunder bidra til å utvikle identitet og gruppetilhørighet. Han stiller spørsmål om hva det gjør med vår identitet og våre kollektive, nasjonale og lokale fellesskap når minneslandskapet i all hovedsak bebos av menn. Videre peker han på at det har vært et bevisst, og til dels vellykket, mål å aktivt hente kvinner inn i historieskriving, men at noe lignende ikke kan sies om minnelandskapet.

Bergen kommune har lovet endring og sommeren 2020 fikk byen sin første statue av en kvinne på 30 år. Den er av Kim Friele, Norges første åpne lesbiske kvinne. Enn så lenge er den relativt ensom, men prosjektet «Kvinner på sokkel» skal gjennom en tiårsperiode investere i skulpturer av ulike betydningsfulle kvinner, hvor byens befolkning kan komme med forslag.

Et relevant aspekt her er hvorvidt vi skal fremheve enkeltindividers betydning heller enn grupper. Et eksempel for sistnevnte er skulpturgruppen *Skulder ved skulder*, ofte kalt *fabrikkjentene*, ved Beierbrua i Oslo. Den er laget av Ellen Jacobsen, er fra 1986 og minner områdets tekstilfabrikker. Brua går over Akerselva ved Sagene og Grünerløkka, hvor den industrielle revolusjonen skjøt fart på 1840-tallet. Det er forfriskende at det er «de på gulvet», her representert ved fabrikkjentene, som blir løftet frem, heller enn en prominent fabrikkherre med bart og hatt, som føyer seg inn i rekken av fortidens mektige menn, de vi allerede har sett mange av og vet mye om. Samtidig føyer skulpturgruppen seg inn i rekken av anonymiserte kvinneskulpturer og ingen nevnt medfører ofte at de blir glemt.

Etter et år hvor vi har revet ned skulpturer av tidligere tiders koloniherrer og diskutert hvem vi hedrer og minner, spesifikt i det offentlige rom, og mer generelt i vårt kollektive minne, samt hvordan de minnes og hvilke aspekt som vektlegges, er det betimelig å reaktualisere grad av kjønnsbalanse i en slik kontekst. Fjorårets debatter og demonstrasjoner har stilnet noe, men tydeliggjorde et engasjement rundt hvem som får prege offentligheten og skrive historien. Nåværende språkdebatt er av beslektet tematikk, og begge er felt som med fordel kunne blitt mer representative, mangfoldige og nyanserte. Språket, så vel som det offentlige rom, bør være for og romme hele befolkningen, noe som burde gjenspeiles og vektlegges.

Hilde Granum

en nær slektning en fetter
svar i myndige toner
vær en nær slektning en fetter

andpustent å føre ordet
gape over deiksis for så å begripe
hva jeg betyr dosert eller som parafrase
kneblet med et silketørke

Runa Aarbakke Skjeldal

Jeg leter etter et rom som er trygt. Jeg prøver å se for meg dette rommet, detaljene. Det er sikkert noen bøker der, noe pent å hvile øynene på, kanskje noen planter og noe mykt man kan slappe av i. Jeg prøver å forestille meg dette rommet. Det nærmeste jeg kommer er mitt eget soverom. Ikke pikerommet jeg har i Tromsø, hvor jeg har oppholdt meg midlertidig siden oktober. Men det nye rommet mitt i Oslo. Det jeg nylig flyttet inn i og innredet ut fra slik jeg identifiserer meg nå. Hvorpå det gamle rommet mitt er sterilt og hvitt, er det nye lunere, med plakater, flere farger og med detaljer jeg føler er viktig for den personen jeg er nå. De har sine likheter, men det nye fokuserer på andre ting.

Likevel er det ingen rom i verden som jeg kan visualisere og tenke: «ja, her hører jeg helt og holdent til!» Jeg er enda på leting. Et rom skal være trygt, man skal kunne lade batteriene sine og føle at man kan være seg selv.

Den samme trygghetsfølelsen jeg leter etter i et rom, vil jeg ha fra en kjæreste. Med eksen min, den første og eneste kjæresten jeg har hatt, husker jeg at jeg kjente på noe jeg aldri hadde følt før: Når jeg var alene med han kjente jeg på en helt særegen trygghet. En type trygghet som ga meg følelsen av å komme hjem. Det er ikke noe bedre måte å forklare dette på. Den nærmeste sammenligning jeg har til denne følelsen er når jeg kommer inn i et rom som føles helt trygt.

Forholdet tok slutt, og det samme gjorde tryggheten jeg hadde funnet hos han. Nå føles det rart at jeg noen gang følte det på den måten. Slik er det også med pikehjemmet: det føles rart at jeg har følt meg *hjemme* der. Jeg er bare på besøk. Jeg låner dette soverommet fra en tidligere versjon av meg.

Det nye rommet mitt i Oslo er på vei til å bli det nye trygge rommet. Sakte men sikkert vokser det på meg. På samme måte tenker jeg at jeg kan få det med en ny kjæreste. Ikke misforstå, jeg går ikke aktivt og leter. Brent barn skyr tross alt ilden. Likevel har jeg troa på å vokse inn i mitt nye rom i Oslo og å finne et rom i et menneske, hvor jeg igjen kan føle på tryggheten jeg har kjent på før. Denne gangen et annerledes rom, et rom som passer den jeg er nå.

Elena Hansen

Kristina Kassab Liland

Prospekt

De kjøpte leilighet sammen
med tomrom og kjøkken

Ellen Margrete Grong

Mora til Kaja i klassen var resepsjonist på legekontolet. Hun bleika håret regelmessig så hun ikke fikk den stripa av ettervekst, og hun gikk med knallrød leppestift, grå strømper som brøyt så fint mot den svarte kåpa. Faren til Kaja jobba på kontor. Jeg veit ikke akkurat hva han dreiv med, men foreldra mine snakka om at han var advokat i byen. De syntes han så sånn ut, som en mann på kontor. Høy og mørk, egentlig en ganske kjekk mann, som mora mi sa. Han kjørte i alle fall Audien 80-en ut av den doble garasjen hver morgen, og kom ikke tilbake før seint på ettermiddagen da frontlysa hans spidda kjøkkengardinet hos oss. Det var ikke det at bilen var så fin eller ny, egentlig var den ganske blass og litt sliten i grønnfargen. Men Audi klang nå en gang bedre enn Lada Samara, som var bilen faren min sverga til på den tida.

Mora mi gikk hjemme etter at de permitterte på meieriet. Maskinene tok over jobben hennes, og hun takka nei til en bitteliten stilling som mora mi kalte symbolsk, og mente det var en hån. I realiteten var det en fornærmelse, sa hun, og det skulle hun faen meg ikke gi dem etter alle disse åra hun hadde stått på for dem uten å mukke. Etter et seint allmøte kom hun inn døra hjemme, snakka opphissa om automasjon, et ord vi aldri før hadde brukt hos oss.

Men det var ikke det at mora mi var arbeidsledig Kaja hang seg opp i. Det var heller det at faren min var bussjåfør, og at jeg var en feit blubbe. Det var tinga hun hadde sett seg ut, og Kaja fikk med seg de andre jentene i klassen. Hvert friminutt, på hele barneskolen, ropte Kaja og Ida at jeg var en elefant.

«Si som sant er,» sa mora mi, «du er bare kraftig bygd.» En stund var jeg nok litt med på moroa. Det ga meg en grunn til å løpe etter Kaja og de andre jentene. Selv om jeg løp der med et smil, var det også med sinne og jeg slo nok litt hardere når jeg først fikk tak i en av dem. De andre i klassen tenkte nok ikke over det Kaja sa, tok det vel for å være en del av leken. At andre blei kalt brilleslange og fregnetryne, eller at noen hadde stygge klær, reiv liksom ikke så hardt.

Mora mi bare humra da jeg en dag klaga over hva Kaja kalte meg, da jeg ikke syntes det var gøy lenger. Jeg var nok heller ikke helt ærlig med henne, om akkurat hva det var Kaja kalte meg. Det var for vondt å si, og jeg ville ikke ha det blikket på meg som mora mi kunne gi meg om ting butta imot, og hun egentlig ikke visste hva hun skulle si eller gjøre.

Mora mi blunka overdrevent, snakka om at kanskje Kaja var interessert? Hun skjøv albuen i sida på meg. Kanskje det var hennes måte å vise det på, sa hun?

En dag løp Kaja etter meg da klokka ringte og skoledagen var over. Jeg lata som om jeg tryna på den slake gressletta ned mot basketballbanene i skolegården. Jeg ville bli tatt, ville være med på leken, som alle de andre. Kaja holdt meg nede, hadde tatt meg. Hun pressa håndledda mine mot

bakken og ga meg et hardt kyss. Hun var tørr og kneip leppene sammen. I det øyeblikket var jeg ikke en feit blubbe med en far som kjørte skoleruta. Jeg lå der under henne, var en av gutta som hadde blitt tatt av jentene. Så sprang Kaja mot sykkelstativet. De andre venta på henne, og jeg blei liggende en stund å tenke på hva som akkurat hadde skjedd, men måten de fniste på gjorde meg usikker og sinna og jeg følte meg lurt og feit, jeg ville slå henne med knyttneve i ryggen så det gjalla i lungene hennes og jeg skamma meg, flau over at jeg trodde jeg var med på leken de dreiv med.

Det var ikke før jeg slutta å spise, at mora mi begynte å snakke om erting. På et eller annet tidspunkt glapp det vel ut av meg hvordan ståa egentlig var på skolen, i friminutta og da skoledagen var over, bakerst i skolebussen der vi klumpa oss sammen på gulvet der sjåføren, som iblant var faren min, ikke fikk med seg at vi ikke satt i setene. Etter hvert kalte mora mi det mobbing, og det ordet er så svært. Det kunne ikke være snakk om annet enn mobbing sånn som jeg hadde krympa, sa hun. Mora mi så seg nødt til å snakke med meg om det, hun kalte det alvorsprat. Faren min mente mora mi var hysterisk, og i praten som kom i kjølvannet, der jeg snakka det ned, lova mora mi meg ikke å ta det opp med klasseforstanderen, det var avtalen. Vi skulle heller ta tida til hjelp, finne måter å ta igjen på, som ikke var mobbete den andre veien.

«Kall henne for Katla,» sa mora mi. Hun mente det var et godt ordspill på navnet hennes. «Det er en vulkan, kan du si, om hun lurar.»

Jeg hadde ikke slutta å spise fordi jeg en morgen våkna og bestemte meg for det. Det skjedde bare, og kanskje var det noe som surra og gikk i underbevisstheten. Det var bare det at meierismøret begynte å vokse i munnen på meg, og den harde kanten på servelatskivene kveila seg rundt tunga og melka alltid var varm. Jeg klarte det bare ikke.

I seinere tid har vi prata om hvordan de åra der var. I etterkant viser det seg jo at faren min hadde rett. Det gikk jo bra, og mora mi var nok lettere hysterisk rundt hele greia. Jeg vokste kiloene av meg, strakk meg til himmels, og selv om mora mi også hadde rett i at jeg var kraftig bygd, var det ingen som kalte meg blubbe siden.

At jeg skulle møte Kaja igjen, var jo aldri helt utenkelig. Så stor ville aldri verden bli. Hun jobba i media nå, jeg hadde faktisk sett navnet hennes i artikler, mente jeg hadde hørt stemmen hennes på radioen. Vi satt der i stua, med felles bekjente som ville tromme sammen gamle sambygdinger. Enten de som bodde i eksil i byen eller sånne som meg som aldri kom seg ut. Jeg spurte henne om det var riktig at jeg hadde hørt henne på radio, og da nikka Kaja. Hun jobba i selveste NRK og i flere redaksjoner. Sånn var visst tilværelsen i statskanalen, der hun både skreiv og var på radio.

En del av folka på denne reunionen dro jeg kjensel på.

Andre ikke, men de hadde kanskje strekt seg de også, den ene veien eller den andre. Mange hadde jo fått barn, andre hadde rukket å skille seg. Etter noen ord om hvor sjukt bra det var at dette kom i stand, og hvor sjukt det var at de klarte å samle så mange av oss fra den tida, skålte vi for Internett og Facebook som hadde gjort dette mulig.

Jeg kjente ikke igjen hun som bodde der vi var den kvelden. Den klassiske bygårdsleilighet, med glassdør og en lang, smal gang som brakk av i en vinkel inn til stua. Hvor mange tror du husker deg, spurte Kaja?

Jeg kjente forresten ikke Kaja igjen med en gang heller. Vi havna ved siden av hverandre i sofaen etter at et sete i den svarte skinnsofaen blei ledig. Bare mellomrommet mellom fortenna ga et hint. Hun var ironisk nok blitt brei over hofta, hadde skulderlangt hår som bølga mer enn jeg kunne huske at det gjorde på barneskolen. Anlegget stod i hjørnet, det blei kø for å sette på sanger vi alle kunne. Glassbordet foran oss blei stadig fullere av tomgods og nye glass av det vertinna bydde oss på. GT i plastkopper, shots og spritgele. Jeg kjente lettheten, ville ha mer av det. Jeg frykta å bli for ærlig, om de åra på barneskolen jeg hadde tenkt mer på etter at jeg blei voksen, enn akkurat da det skjedde. Vi prata lenge om de generelle tinga som utgjorde hulla i historien mellom da og nå, bygde mer eller mindre sanne bruer mellom fortid og nåtid. Kaja bodde her i byen, i hovedstaden. Jeg kom meg aldri ut, bort, og reiste inn med toget for anledningen, fulgte min fars spor og kjørte turbuss til Blaafarveverket. Likevel blei hun ikke hoverende, bare nikka på hodet.

Kaja var hyggelig, tenkte jeg. Likevel var hun den samme Kaja, koryfeen. Jenta med musefletter i røde sløyfer, de mørke genserne med v-hals og skotskruta skjørt og den lyse stemmen som ropte «blubbe» til meg. Den Kaja måtte jo være et sted der inne, tenkte jeg. Faren hennes hadde jobba i et reklamebyrå som gikk konkurs, og han tjente ikke noe særlige viste det seg. Lange dager for lite betalt. Klassisk idealisme, sa Kaja. Han var død, kunne hun fortelle. Det var trist, sa jeg, og mener jeg la hånda forsiktig bak henne i sofaen da hun sa det. Egentlig betydde det ikke så mye for meg om faren hennes var død eller ikke. Omtrent samtidig blei det satt på en sang vi alle kunne. Hun helte i seg resten av GT-en, dro meg opp fra sofaen. Midt på stuegulvet var det rydda plass noen kvadrat, og vi dansa til O-Zones Dragostea din tei. I speilinga i vinduet så jeg kroppene våre bevege seg, Kaja og jeg, til musikken stoppa halvveis ut i sangen og en annen kom på, jeg tror det var Rosa helikopter.

Folk begynte å gå, vi skulle visst videre, ut på byen. Jeg hadde egentlig ikke lyst, var ikke kjent og utestedene de snakka om var helt ukjente for meg, hadde navn som Sosialen og Justisen. Jeg blei sittende i sofaen, dunka føttene i gulvet i takt med musikken som fortsatt gikk, jeg drakk.

Kaja dro meg med, sa jeg måtte komme. Motvillig tok jeg på meg joggeskoa, måtte lene meg til veggen mens jeg prøvde å ta dem på. Hun stod bak meg med den svarte kåpa på, var i ferd med å kneppe den igjen, hadde slengt et svært skjerf rundt halsen.

Jeg veit ikke helt hvordan vi havna der. Det var mørkt, en nattbordlampe lyste svakt. Skapdørene hadde speil, og jeg husker at Kaja tredde armene ut av kåpa, slang den mot soveromsdøra. Hun krabba mot meg fra fotenden av senga. Hun hadde på seg et pepitamønstra skjørt som stod i spenn mellom låra der hun ålte seg framover på madrassen. Mellomrommet mellom tenna, håret som la seg ned over skuldrene, taket som gikk rundt og det harde grepet hun hadde om beltespenna, hvordan jeg stivna helt og lot henne gjøre det, kjøre henda under meg og dra av meg buksa. Ute i gangen hørte jeg hæler mot parkett, og lyden av låselenka før det blei helt stille.

Noen skreik nede på gata, det hørtes ut som om trikken kom og at ropene stilna etter at den gikk. Kaja satt oppå meg, hadde alle klærne på, satte håret opp i en tutt på toppen. Hun begynte å kneppe opp skjorta mi, en knapp av gangen, og hun var så hard i bevegelsene at det rykka i hele meg, jeg blei lattermild. Kaja satt pekefingeren mot munnen min, og jeg strakk meg mot henne og lot henda falle mot hoftene hennes. Silkestoffet i toppen hennes var mykt, og jeg gravde meg frem til linninga og kjente den myke huden hennes. Jeg gnei tærne mot hverandre i sokkene, kjente at jeg pusta tyngre, og strøyk henda oppover sida, prøve å dra toppen ut av skjørtet hennes. Trikken passerte igjen, Kaja lente seg frem, la overkroppen mot meg. Hun klemte til i hoftene, kyssa meg tørt, og flira før hun brått satte seg opp, og sa:

«Trodde du virkelig jeg ville ligge med en som deg?»

Mikkel Vika

Laika

Jeg går i bane

skutt opp i et rom jeg ikke kommer ned fra

Hvorfor må jeg være her alene?

Venter på en laik fra noen

Langsamt skuer jeg på alt

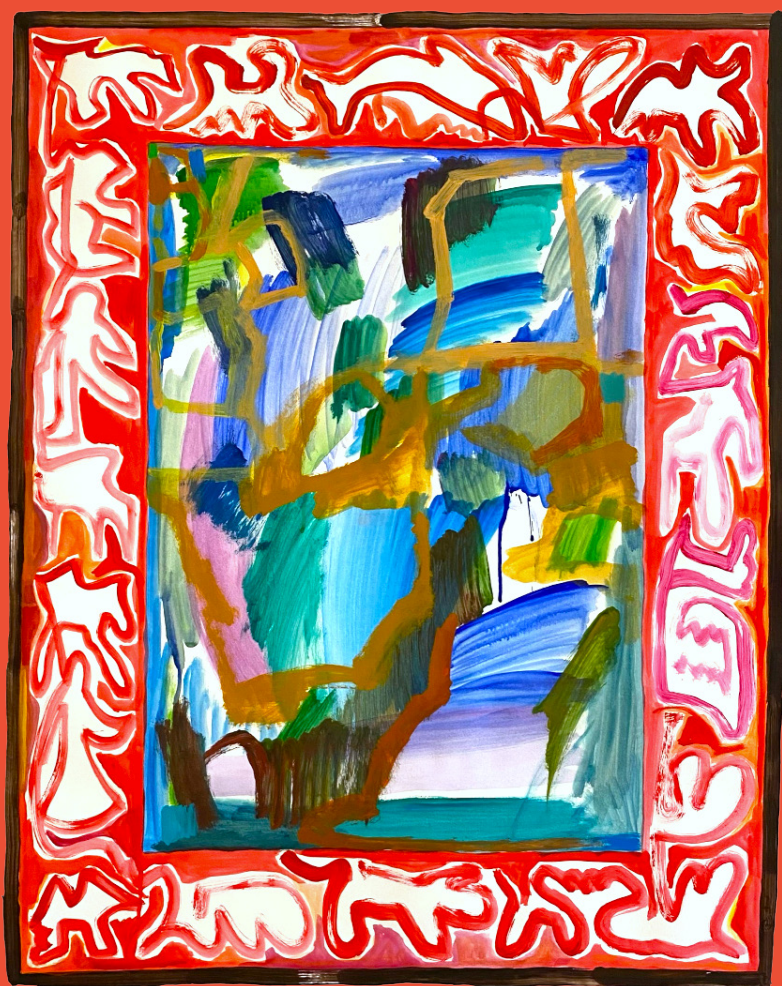
ovenfra og utenfra

Ta meg ned til jorden

Ensomheten er langtekkelig

Slik kan jeg ikke leve

Ellen Margrete Grong

Alechinsky, 82x65cm, gouache og akryl på papir. Anine Aasen

Jeg måtte finne noe som gjorde sånn at jeg ikke ville drikke meg bevisstløs hele tiden. Min far sa at kunstnere bare er en byrde for samfunnet. Jeg prøvde å si at jeg kom til å bli en større byrde hvis jeg ble alkoholiker eller sengeliggende igjen, men han hørte ikke etter. «Skal du bare få alle pengene jeg har jobbet hardt for da kanskje?» Vi kranglet og skrek til hverandre og min mor sa ingenting som vanlig. Jeg prøvde å formidle at jeg ikke hadde noe valg. At det å male var det eneste jeg kunne gjøre, etter å ha prøvd så mye annet, men alltid blitt syk. «Jo du har et valg», svarte han, «Familien eller kunsten», og jeg valgte maleriet. Vi snakket ikke sammen på mange måneder og jeg hadde aldri hatt det så bra. Det var et spørsmål om å holde meg i live, prøve å finne en lyst til å være våken. Eller som psykologen på enhet for rus og psykiatri sa: «Du må bytte ut alkoholen med noe før det er for sent. Noe som har samme effekt, bare at det fører til noe positivt.»

Og jeg tenkte at jeg skal vise han. Jeg skal klare det.

På Einar Granum Kunstfagskole ble jeg kjent med maleriet. Skolen varte i to år og det første året handlet mye om det å se. Vi lærte fargeteori, anatomi og hadde aktttegning. Hvordan holde blyanten for å overføre vinkler fra den nakne kroppen over på papiret. Den tilstedeværelsen som måtte til, krevde et enormt fokus og gjorde sånn at jeg slapp å være i hodet med alle tankene. Og jeg kunne gjøre noe, lage noe, uten å måtte forholde meg til mennesker. Andre året kunne vi male mer av hva vi ville. Jeg kunne fortsatt komme full på skolen, men det ble sjeldnere. Jeg ville prøve å male uten å se på noe, uten å ha en idé, bare respondere til hva som skjedde når jeg påførte en farge. Det tok ofte en uke før jeg turte å male noe på det hvite lerretet, jeg bare satt der og så på det, livredd for å gjøre feil. Men jeg tvang meg selv, og jeg hadde dyktige lærere. I starten vannet jeg ut fargene til de nesten ble gjennomsiktige, sånn at man ikke kunne se hva jeg hadde gjort. Slik kunne ingen bli sinte. Han ene læreren ble sint, men ikke på en skadelig måte. «Mer kontraster», kunne han rope og fortsette med: «Kast en stor kladd på det og se hva som skjer.» «Jeg klarer ikke», kunne jeg svare. «Du har ingenting å tape», sa han beroligende og ga meg en klapp på skulderen. Så fortalte han morsomme historier fra livet sitt som alltid endte med at noen døde, som broren som døde i en bilulykke da han var ung. Og alt er så overveldende trist og uten mening, men vi ler og sier: «Takk gud for alkohol!»

Etter mange måneder med intens maling hver dag var det noe som slapp, endelig hadde jeg funnet noe jeg kunne stole på, et holdpunkt med uendelige sjanser og muligheter. Og hvis jeg ikke var fornøyd kunne jeg male over. Det dukket alltid opp noe interessant, noe jeg aldri kunne ha sett for meg når jeg startet. Og det ble gøy. Etter en dag med å stå å male, var jeg fornøyd, som om livet kanskje kunne være fint.

Og jeg fikk lyst til å ta bedre vare på meg selv, ta gode valg, sånn at jeg kunne stå opp neste dag for å male.

Det siste halve året på kunstfagskolen handlet alt om å lage en god portfolio, slik at man kunne komme videre til opptaksprøver og intervju på kunstakademiene. Jeg ville bli bedre på å male og trengte tid på å utvikle meg. Jeg trodde at professorene der kunne lære meg teknikker, og introdusere meg til en hel verden full av maleri. Vi ble også fortalt at man ikke ville bli tatt seriøst som kunstner uten å ha gått på et av kunstakademiene. Det ville føre til at man ikke kunne være med i fagforeninger eller viktige organisasjoner, og man ville slite med å få stipend og utstillingsplasser. Og det var en drøm å komme inn på et av kunstakademiene, noe jeg ikke trodde at jeg skulle klare. Men jeg måtte klare det, jeg skulle klare det. Det kom profesjonelle kunstnere for å hjelpe oss og jeg fikk beskjed om at det å bare søke med maleri ikke var nok, eller at man i så fall måtte være helt unik, og det var ikke jeg. «Kunstakademiene driver med samtidskunst, kanskje du kunne lage noen installasjoner?», foreslo de. Og jeg forsto ikke hvorfor ikke maleri var nok. «Du må bare lure deg inn. Og når du har kommet inn kan du gjøre hva du vil», sa en annen kunstner.

Så jeg begynte med installasjon og performance, for å passe inn, og jeg begynte å drikke mer - igjen. Jeg kom videre til opptaksprøver i Oslo og i Bergen. I intervjuet i Bergen var en i opptakskomiteen veldig usikker på meg og sa det rett ut. «Hvis du vil male burde du ikke gå her», og jeg forsikret dem om at jeg ville andre ting også. «Jeg er en hardtarbeidende, nysgjerrig person som vil gjøre hva som helst for å tilfredsstille dere.» Jeg sa ikke det siste, men jeg ga inntrykket av det.

Jeg kom på venteliste og skulle få e-post i løpet av sommeren hvis jeg kom inn. Jeg sjekket e-posten i hvert fall ti ganger hver dag gjennom hele sommeren, like spent hver gang, like skuffet hver gang. En uke før skolestart ble jeg ringt opp og hoppet av ren glede da han fortalte det og jeg lovet at jeg ikke skulle skuffe ham. Første skoledag ble alle ropt opp og tildelt en professor, bortsett fra meg og to andre. Vi ble sittende på gulvet og jeg tenkte at jeg skal vise dere, jeg skal vise dere, jeg skal bli den beste studenten dere har hatt, jeg skal bli en stor kunstner. En fra administrasjonen spurte om navnene våre og sa at de ikke hadde oppdatert listene etter at de som var på venteliste kom inn, men de skulle ordne det.

Vi kunne velge mellom forskjellige kurs og jeg valgte maleri. Han som holdt kurset, var han som hadde intervjuet meg. Nikolai har vært maler, men nå arbeider han med ulike prosjekter, blant annet Hellas og flyktningssituasjonen. Han ser ut til å ha et genuint ønske om å hjelpe, og en enorm frustrasjon over å se hva som skjer med jorda. Malerikurset varte i en måned og det startet med at vi var ti studenter som tok buss til Dale. Der skulle vi lage en kullmile, lage kull

fra bunnen av, som vi kunne tegne med. Vi bodde nede i dalen, i et gammelt hus. En god spasertur oppover kom man til Nordisk Kunstnarsenter Dale. Der er det fem hytter ved siden av hverandre som kunstnere kan bo i under oppholdet deres, rundt hjørnet er verkstedet og atelierene, omringet av skog. Det var september og luften var fortsatt varm. Vi holdt på ute i flere dager med å bære trær, hugge, kutte, skjære og lage leire. Nikolai snakket om viktigheten av samarbeid og å arbeide med naturen, å komme i kontakt med den igjen. På kvelden var vi tilbake i det gamle huset og drakk øl på balkongen. Rasmus gikk og hentet sin madrass fra sengen, plasserte den opp etter veggen, lot den skli ned mot rekkverket før han satte seg på den og lente seg bakover. Jeg satte meg på madrassen sammen med han og så opp. Det var så mørkt, og jeg har aldri sett så mange stjerner på himmelen, små dryss, Melkeveien kanskje. «Jeg skal sove ute, hver natt», sa han. Så snakket vi om maleriet, eller om det å male, friheten i det. «Litt rart at dette er det eneste malerikurset vi har på skolen dette semesteret, og så skal vi ikke male», sa han.

Om morgenen hadde vi kurs med en som heter Martin. Martin har vært med på å oversette Bæreposeteorien om fiksjon av Ursula K. Le Guin til dansk, og fikk oss til å lese denne teksten. Etterpå satt vi og diskuterte historiene om helter som dreper i motsetning til historiene om de som samler, viktigheten av en beholder. «Jeg foreslår nu flasken som helt. Ikke bare gin- eller vinflasken, men flaske i ordets ældre betydning af beholder i almindelighed, en ting der indeholder noget andet» leste Martin og fortsatte med å snakke om det Antropocene, om hvordan de valgene vi tar vil påvirke jorda, i forhold til hvordan vi lever, spiser og reiser. «Hva kan vi som kunstnere gjøre?», spurte Nikolai og svarte selv; «Vi kan rette søkelys på problemene, sette spørsmålsteget ved normen, ved kapitalismen, og prøve å starte dialoger. Være aktivister.» Og så hadde vi en kort skriveøkt før vi gikk opp i skogen.

Anine Aasen

Vi besøkte atelieret til de andre kunstnerne og hørte dem fortelle om deres egen praksis. En kvinne jeg ikke husker navnet på hadde store abstrakte landskapsmalerier og det kriblet i magen og jeg måtte gape av beundring. Hun sa: «Jeg maler fordi jeg liker å male.» Det fikk Nikolai til å snu på seg i stolen og begynne å stille spørsmål. Som: «Ja, de er veldig fine, men hvordan kan du stå å male når du vet at jorda holder på å gå under? Hvordan kan du rettferdiggjøre det?» Og jeg husker bare at han ble rasende og måtte gå ut av rommet. «Det å male er ikke nok», sa han. Og jeg forsto hvorfor han ble sint, det å stå å male kan ikke redde verden.

Da vi spiste middag sammen senere den dagen begynte han å fortelle om hva maleriet hadde blitt - et produkt som opprettholder kapitalismen. «De rike investerer i maleri. Det er snakk om så sinnssykt mye penger, og vi kan ikke støtte det.» «Hvis dere vil få et dypt innblikk i bransjen burde dere lese boken; *The \$12 Million Stuffed Shark - The Curious Economics of Contemporary Art* av Don Thompson.» Jeg kjøpte den selvfølgelig, lagde dikt med setningene:

*Things that prove to the rest of the world/
That they really are rich/ Flaunting a Lamborghini/
Might be viewed as vulgar/ But art distinguishes you*

Familien min begynte å godta at jeg skulle bli maler og hang noen av maleriene mine opp i stuen. Men vi lo av malere, idéen om malegeniet; menn som står alene i atelieret og maler. Selv om det var ingenting jeg heller ville enn å stå alene i et rom og male. Jeg fortrente og fortsatte med å prøve å gjøre det riktige. Vi lagde en performancegruppe der fokuset var på plast og havet. Vi dro på strandrydding og lagde kostymer med det vi fant, lagde arrangementer der vi prøvde å rette søkelys på problemet, men jeg ble dårlig av å opptre og holde taler, fikk ikke sove, fikk ikke puste og imens jeg var i situasjoner jeg ikke ville være i, var Rasmus på skolen og malte. Og bitterheten vokste. Hvordan kunne han bare stå der og gi faen? Hvorfor kunne ikke jeg bare stå der og gi faen? Jeg følte et enormt ansvar for alle mennesker, samtidig som jeg var redd for dem. Jeg følte jeg måtte gjøre mer, at jeg ikke gjorde nok, ikke var nok. Og jeg skammet meg. Det var kanskje ikke det at han ga faen, men mer det at han gjorde det han hadde lyst til og ikke brydde seg om det var riktig eller galt. Og jeg kunne ønske at jeg trodde på ordene til Virginia Woolf: «*It is much more important to be oneself than anything else. Do not dream of influencing other people...Think of things in themselves.*» Men jeg tok bare menn seriøst. Rasmus var tross alt en mann og hadde rett til å gjøre det han ville. Jeg fortsatte med å plukke plast langs veien, vasket det og lagde skulpturer med det, brukte det i filmprosjekter. En typisk arbeidsdag var på elleve timer der jeg prøvde å gjøre så mye som mulig, få til så mye som mulig. Jeg skulle klare det. Men jeg sluttet å sove, drakk mye og etter nesten to år ble jeg alvorlig syk - igjen. Til slutt klarte jeg å spørre om hjelp, og ble sendt rett til Kronstad DPS.

Nikolai skulle redde verden og få andre til å redde verden på den måten han vil at man skal redde verden på. Og det blir heltehistorier ut av det, gode historier, men det er vel motsatt av det Ursula K. Le Guin skriver om, nemlig å rette fokuset på en beholder. Det å samle energi sånn at man kan fortsette å leve, sånn at man har energi til en ny dag. Jeg innså at Nikolai sine metoder og tanker bare er en mening, og at på Kunstakademiet er det mange mennesker med forskjellige meninger. Kanskje jeg ikke skulle prøve så hardt å være en del av den mannlige heltehistorien.

Etter hvert begynte jeg å møte sterke kvinner, som jeg begynte å beundre og med hjelp fra psykologen, ta seriøst. Ingrid Aarset, som driver med tekstil, er en av dem. Hun har mer bakgrunn i håndverk enn i samtidskunst og reagerte sterkt når jeg sa at det å lage noe vakkert ikke er nok. «Jo, det er det», sa hun. «Det vi har rundt oss eller på oss, påvirker. Bare tenk på farge f.eks. Det er gjort undersøkelser der pasienter på sykehus som våkner opp til farger på veggen blir raskere friske, enn de som våkner opp med bare hvite vegger.» «Ta deg tid», pleide hun å si, og: «Hvis du vil prøve å redde verden kan du lære deg lappeteknikker.» Hun ville helst at jeg skulle arbeide med tekstil og jeg gjorde det og følte meg sterkere. Jeg tok kurset *The Feminist School of Printmaking* med Annette Kierulf. Hun arbeider med grafikk, men har også tegnet mange landskap. «Disse lager jeg når jeg ikke får sove», sa hun rett ut, og jeg tenkte på reaksjonen til Nikolai, hvor sint han ville ha blitt av å høre det. For henne er det ærlig og nødvendig og jeg visste ikke at det var lov. Marianne Hurum kom på besøk til skolen og sa: «Gi faen i å prøve ut alt annet, det er så idiotisk, hvis du vil male, så mal.» Og jeg elsker maleriene hennes. Elsker elsker elsker, og jeg vet det er tabu å skrive elsker, men jeg elsker dem. Hun sa at hun vil ha glødende farger slik som Matisse, og jeg tenkte på da jeg var på MOMA i New York. På veggen i et stort rom hang et maleri som fikk meg til å skrike. De andre i rommet så rart på meg, men jeg brydde meg ikke, jeg var oppslukt. Det var *The Red Studio* av Matisse, og jeg vet ikke akkurat hva det var, men kontrasten med den blå og varme rødfargen får meg fortsatt til å glise som et lite barn.

«Hvis du vil prøve
å redde verden
kan du lære deg
lappeteknikker.»

Jeg ville male og begynte å male på fulltid, og for en befrielse! Til bachelorutstillingen vår hadde jeg et mål om å tørre å ta plass, dette målet utviklet seg til at jeg ville male større enn Rasmus. Vi hadde blitt gode venner og malte mye sammen, men han malte alltid svære malerier og tok all plassen uten å tenke over det. Han visste heller ikke at jeg hadde startet denne konkurransen. Lerretet han malte på var tre meter bredt og jeg hadde et på tre og én halv meter, så det var perfekt. Jeg var så glad der vi sto i det samme rommet og malte, men så dro han hjem til Sverige og kom tilbake med et fem meter bredt lerret. Og jeg måtte gå en lang tur for å roe meg ned. Helvete, tenkte jeg da jeg gikk tilbake inn i rommet, men så så jeg meg rundt, på alle maleriene mine, det var massevis av dem – på gulvet, oppetter veggen og på bordet. Hvis jeg hang de ved siden av hverandre kunne jeg ha fylt hele rommet, og da jeg kjente etter hadde jeg ingen trang til å være full – heller en følelse av å fungere i hverdagen og at jeg har noe å bidra med.

Anine Aasen

Uten tittel, 86x69cm, gouache og akryl på papir. Anine Aasen.

Rug

Hvad er det, som rører sig borte i rugen?

Rugen skjælver.

Det er østenvinden, som bølger i kornet.

Rugen skjælver.

Hvad er det, som bugter sig borte i rugen?

Rugen skjælver.

Det er natten som kommer med bugtende skygger.

Rugen skjælver.

Hvad er det, som reiser sig borte i rugen?

Rugen skjælver.

Det er datteren vor, som skjæmmed sig i rugen.

Rugen skjælver.

«Rugen skjælver» av Sigbjørn Obstfelder

Hvis jeg var en rugåker ikke en datter og du var en mann på tur.

Var jeg sådd så tidlig og kommet så langt at østavinden fikk
tak så jeg kom i bølger.

Ville du komme i mine bølger da?

Ja plutselig sto du der som jeg drømte i blå klær mørke
barter og høye slagstøvler ved kanten av meg.

Så fløy du

med buksiden tett over rugsnert så varm at det duftet
nystekt brød.

Jeg åpnet med nye steder i lange buktende ganger, høyere
bølger. Så måtte du se på klokken der du fløy. Måtte vite
hvor lenge du hadde holdt deg svevende

Det ble et søkk etter deg i knekkete aks kroppens flaksende
avtrykk i falløyeblikket.

Men jeg har flere mål land og en fantasi som har overlevd et
uendelig antall med eventyr.

av Cecilie Løveid

Slik er «Rug» av Cecilie Løveid, som er et av mine favoritt-dikt. Diktet er utgitt i romanen *Sug* (1979), hvor man møter alenemoren Kjersti Gilje, som har et sug etter blant annet kjærlighet og fellesskap.

«Rug» er en klar intertekstuell referanse til Sigbjørns Obstfelders «Rugen skjælver». I Obstfelders dikt skildres det som trolig er et foreldrepår, som ser at det er noe som skjer borte i rugåkeren. Etter flere gjetninger på hva det kan være, finner de etter hvert ut at det er datteren deres som har «skjæmmed» seg i rugåkeren. Trolig har datteren da hatt samleie med en annen part som ikke nevnes i diktet. Selv blir hennes egen seksualitet, beskrevet som skammelig.

«Rug» omdefinierer Løveid datterens seksualitet. Allerede i første verselinje gjør Løveid jeg'et om fra å være en datter til å bli en stor og fruktbar rugåker, alt i en tenkt situasjon gjennom ordet «hvis». Jeg'et i diktet, og den tidligere omtalte «datteren», blir her omgjort til det aktive og handlende subjektet. Det er ikke lenger snakk om skam som hos datteren i Obstfelders dikt, men heller et ønske om at en mann skal komme «i mine bølger», det vil si på et eiendommelig område, som hun selv bestemmer over. Det jeg absolutt liker best ved diktet er, der jeg'et forteller at hun strekker seg over «flere mål land», og at hun ikke lar seg knekke av litt brukket aks. For hun har nemlig så mye fruktbar jord (les: sterk kvinne med en frigjort seksualitet), som ikke lar seg knekke av et forbipasserende mannfolk.

Jeg beundrer hvordan Løveid på en stillferdig måte gir kvinnen en sentral rolle. Diktet gir datteren en mulighet til å snakke for seg, og fortelle sine opplevelser fra rugåkeren. Løveid sier hverken at Sigbjørn Obstfelder tok feil eller at han var en dum mann som ikke visste bedre. Hun bare gir sitt svar på en stilfull og kul måte, og viser hvordan en datter ikke skjemmer seg, men heller drar ut på eventyr. For jeg syns ikke bare at Løveid gir det litterære jeg'et en seksualitet å være stolt over. Hun viser også hvordan man drar teppet bort under beina på noen du er uenig i, på en ytterst elegant måte.

Guro Boldvik

Litteratur

Løveid, Cecilie. *Sug*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1997 (1977).

Da jeg hadde «Rugen skjælver» som pensum i et emne fikk vi utdelt denne linken: <https://bokelskere.no/tekst/267129/> Så jeg vet ikke om noen fysisk bok den er utgitt i. Kan prøve å oppsøke, dersom det er ønskelig.

Jeg har også lyst til å ha begge diktene med i teksten, fordi ikke alle har lest Obstfelders sitt dikt.

Hva var anklagen?
Jo, at Catullus
kysset for mye og
(unnskyld) pulte
for lite.

Keiser Claudius, sies det, ble utsatt for spott og humring for sin hengivenhet til egen hustru, eller kanskje snarere for mangelen på hengivenhet til andres. Det er selvsagt ikke trukket i tvil at det fantes heterofile forhold romere imellom, i den forstand at romerske kvinner og romerske menn fant sammen. Men var de hetero?

Konseptet heterofili er relativt nytt (relativt til keiser Claudius, i det minste). Motstykket, homofili, har tidvis vært en diagnose, og ofte en anklage. Heterofili blir dermed friskmeldingen: bare rolig, du er normal. Men før vi følger det sporet videre, la oss bevege oss fra en romer til en annen. I den anerkjent upålitelige krøniken *De vita Caesarum* forteller Sveton at det gikk et nidvers om Julius Cæsar:

Cæsar erobret gallerne; Nicomedes erobret Cæsar.

Nå triumferer Cæsar, gallernes overmann

mens Nicomedes, Cæsars overmann, han triumferer ikke.

Sveton rapporterer at denne visa gikk blant Cæsars soldater mens de gikk i triumftog og feiret erobringen av Gallia. Nicomedes var kongen av Bithyina, slik at Cæsar også måtte avverge kallenavnet Dronningen av Bithynia. Det var ikke det eneste verbalangrepet rettet mot erobreren. Alle kvinners menn og alle menns kvinne, rapporterer Sveton at man sa om ham.

Anklaget for overdrevent nært og kjærlig forhold til egen hustru, anklaget for dronningaktighet, anklaget for overivrig bifili – her er det ikke mangel på anklager. Men hvordan er det man friskmelder seg? Hvordan avverger man angrepene og etablerer at, bare rolig, jeg er normal? La oss se på det beryktede diktet Catullus 16, som er så grovt at det ikke lar seg oversette.

Diktet åpner med den minneverdige verselinjen *pedicabo ego vos et irrumabo*. Man kan forsøksvis oversette dette med *jeg skal rævkjøre og munnpule dere*, men moderne europeiske språk mangler latinens detaljrikdom og fynde hva gjelder seksualvokabular, slik at det er ytterst vanskelig å finne frem til en fullt ut tilfredsstillende oversettelse. Etter denne kraftsalven blir det enda vanskeligere for oversettelsen, når Catullus følger opp med *Aureli pathiche et cinaede Furi*. I Johann Grip og Henning Hagerups oversettelse fra 1996 leser vi *gladhomse Aurelius og pikkenfeier Furius*. Det har seg slik at Aurelius og Furius hadde kritisert Catullus' kjærlighetsdikt. Og hva hvilte kritikken på? Hva var anklagen? Jo, at han kysset for mye og (unnskyld) pulte for lite.

Fordi dere har lest om mine talløse tusenvis av kyss, tror dere kanskje jeg ikke er mann nok? skriver Catullus. Fordi diktene mine er myke, tror dere jeg er skamløs?

Nå er det mulig at Catullus legger opp til en spøk her. Han er anklaget for umandig klineri på bakgrunn av dikt han har skrevet, og svarer med et dikt der han tar kritikerne både forfra og bakfra, med fynd og klem.

Men hvis vi ikke kan slutte noe om forfatterens oppførsel fra det ene, så kan vi vel ikke trekke konklusjoner fra det andre heller?

Det til side. Vi legger merke til at det ikke er hvem han har sex med Catullus protesterer på, men hvordan. Ikke mykt og sensitivt med kyss, men hard og aggressivt uten. Enda viktigere, kanskje: det handler om hvem som er på toppen. En romer skal ikke la seg erobre, for å uttrykke meg mer forsiktig enn Catullus ville ha gjort. En romer skal beholde selvkontrollen. Faktisk kan det virke som en romer skal oppføre seg litt statueaktig i senga. Der har du jo noe å tenke på neste gang du ser en keiserbyste i marmor.

Men for å konkludere: nei, det fantes ikke heterofile romere. Ikke bare på grunn av hvem de hadde sex med, men fordi konseptet ikke fantes. De hadde regler for hva som var greit og hva som var ugreit, så vi kan kanskje si at en romer kunne være streit, men det hindret ham ikke i å ha sex med menn. Så lenge han gikk frem på erobrerisk og statueaktig vis.

Vigdís Evang

Som sosionom, og student de siste årene, er det særlig en ting jeg har lært: alle mennesker er ulike. En av våre grunnleggende tankeganger innenfor sosialt arbeid er at vi skal se personen i situasjonen (Levin, 2004). Det handler om at individ og system alltid påvirker hverandre, og vi som sosialarbeidere må være klar over dette samspillet. Som en del av masterutdanningen jeg tar ved OsloMet, tok jeg et valgfag som handlet om interseksjonalitet. Da fikk jeg endelig forståelse for hva interseksjonalitet faktisk er. Særlig på Instagram har jeg sett mye til dette begrepet, men for å være ærlig synes jeg det var litt vanskelig å forstå.

Interseksjonalitet er komplekst. En kan se på det som en analyseretning, en metode, en teori og/eller et perspektiv. En kan egentlig bruke det litt på den måten en vil, for det er så mange ulike retninger innenfor interseksjonalitet. Hvis en følger Crenshaw (2006), som var den som først benyttet seg av begrepet interseksjonalitet, handler det kort sagt om at samspillet mellom ulike sosiale kategorier skaper ulike «verdener» og situasjoner for personer. Begrepet kommer fra ordet «interseksjon», altså et veikryss, og viser til veier (sosiale kategorier) som møtes i et kryss og dermed skaper de situasjonene jeg nevnte. Carbin og Tornhill mener metaforen ikke er fullstendig dekkende ettersom veier som krysses går videre som separate veier, mens Hornschied mener at metaforen tar bort fokuset på kategorisering som prosess (Christensen & Jensen, 2012). Begrepet viser likevel til hvordan en kan forstå sosiale kategorier. Og da særlig det faktum at sosiale kategorier ikke kan forstås uavhengig av hverandre, men alltid må forstås sammen med andre sosiale kategorier. Dette var også noe av motivasjonen til Crenshaw. Hun er jurist fra USA og fant at i deres lovverk ble svarte kvinner satt i en dårligere posisjon enn svarte menn, hvite kvinner og hvite menn (Crenshaw, 2006). Det var ikke slik at disse kvinnene opplevde rasisme på grunn av hudfarge og diskriminering på grunn av kjønn. Det var på grunn av at de var nettopp svarte kvinner.

En snakker ofte om hudfarge, etnisitet og kjønn når en snakker om synlige sosiale kategorier, og disse er viktige for personers situasjon i verden, men det finnes så mange flere, som er mindre synlig for det blotte øye. Blant annet alder, seksualitet, kroppsbygning, funksjonsnivå, religions-tilhørighet, utdanning, yrke, økonomi og så videre. Med feministisk interseksjonalitet mener jeg at vi bruker interseksjonalitet som en form for feminisme, at målet med det interseksjonelle perspektivet skal være å oppnå et samfunn som er godt for alle uavhengig av sosiale kategorier.

Som sosionom møter en brukere i forskjellige livssituasjoner. Et eksempel på hvordan en kan bruke interseksjonalitet i praksis er i møte med brukere. Det finnes ett sett med forventninger til den stereotypiske innvandrerkvinnen, som

er ulike enn til innvandrer mannen, den hvite kvinnen og den hvite mannen. I media kan vi lese om at innvandrerkvinnen er analfabet, at hun er underkastet sin ektemann og påstander om hvordan hun oppdrar sine barn. Dette er forventninger vi har på bakgrunn av at hun er både innvandrer og kvinne. Innenfor det sosialfaglige arbeidet, for eksempel i NAV og barnevernet, kan vi møte denne kvinnen. Her finnes ofte egne tilbud rettet mot innvandrerkvinnen. Det er av og til slik at innvandrerkvinner er analfabeter, som kan være på grunn av at kvinner i deres hjemland ikke har samme tilgang på skolegang som menn. Dermed er det en spesiell utfordring for enkelte innvandrerkvinner. Det å utforme hjelpetilbudene slik at de er lagt til rette for de utfordringene som oppstår i samspill med ulike sosiale kategorier er en måte å ivareta et interseksjonelt perspektiv i praksis. Samtidig som sosionomene skal bidra til å legge til rette for hjelpetilbud som tar dette i betraktning, må de også forstå hvordan dette også kan bidra til stigmatisering i samfunnet.

Som sagt er det å se personen i situasjon viktig innenfor sosialt arbeid. Det er det første jeg husker å ha lært i bachelorutdanningen. Som sosionomer skal vi jobbe med å løse sosiale problemer, og det skjer på flere plan. Dermed må vi se individet, nettverket rundt individet, men også samfunnsinstitusjonene for å forstå hvordan vi kan bidra til endringer både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Det blir kanskje litt mye fokus på individet i noen tilfeller. Løsninger bør ofte komme på samfunnsnivå for å hjelpe flest mulig. Feministisk interseksjonalitet kan hjelpe oss å forstå dette bedre. For eksempel ved å identifisere og forstå de forskjellige kategoriene som gjør at en får en utfordring, og se de hindringene som er i systemet. Vi kan se for oss en av de typiske EXIT-karakterene. Hvit, rik mann med høy status i samfunnet, men med et alvorlig rusproblem, som han til en viss grad klarer å skjule. På den andre siden har vi en rusmisbruker som ikke har fast bosted, nært forhold til familie eller tilknytning til arbeidslivet. La oss si at begge disse får rusbehandling ved samme institusjon for eksempelets del. Likevel har disse to helt ulike forutsetninger for å holde seg rusfrie etter behandling. Den ene har et sted å bo, kanskje mer sannsynlig en tilstedeværende familie og et nettverk rundt som støtter en i et rusfritt liv, økonomi til å klare seg og mer sannsynlig en jobb å gå tilbake til. Alle disse momentene er suksesskriterier for å klare seg. Men når den andre rusmisbrukeren er ferdig i rusbehandling, så er det ofte rett tilbake på gata. Hen mottar gjerne sosialhjelp, som er et lite beløp for å overleve, og en kommunal leilighet. I kommunale boliger bor en ofte tett på andre rusmisbrukere, som gjør det vanskelig å holde seg rusfri. Dette blir da det nettverket en forholder seg til, og en vil slite med å finne et trygt nettverk og familie utenfor rusen.

Ved at en er klar over disse forutsetningene, kan vi ta hensyn til dem og kompensere for et manglende sikkerhetsnett.

Det å tenke interseksjonelt i møte med mennesker skaper rom for forståelse og et handlingsrom i relasjonen.

Dette er et forenklet eksempel, og en vil i praksis tilhøre enda flere sosiale kategorier som kan spille inn på situasjonen. Det er dessverre aldri så enkelt som i dette eksempelet.

Det å se personen i situasjonen bidrar til at vi kan se de sosiale kategoriene en person tilhører, hvilke sosiale problemer hen har og hvordan lovverket og hjelpetilbudet er utformet og virker inn på enkeltindividene. Det er viktig at sosionomer forstår at en del av deres samfunnsoppdrag er å belyse hvordan hjelpetilbudet for menneskene vi jobber med kan bli bedre. Dette er også noe som står skrevet i sosionomenes yrkesetiske grunnlagsdokument. «Profesjonsutøverne skal unngå og bekjempe urimelig forskjellsbehandling av mennesker på grunnlag av etnisitet, kultur, språk, kjønn, kjønnsuttrykk og seksuell orientering, sosial og økonomisk status, funksjonsnedsettelse, religion, livssyn, politisk syn, alder og andre vesentlige personforhold» (Fellesorganisasjonen (FO), 2019, s. 4). Da viser jeg særlig til at de bruker begrepet bekjempe.

Interseksjonalitet hjalp meg også med å problematisere konseptet sosiale kategorier i seg selv. Ofte kommer sosiale kategorier i dikotomier, motstridende kategorier. For eksempel mann/kvinne, hvit/svart. Jeg mener at sosialt arbeid også er tjent med å gå utenfor disse kategoriene.

Vi må forstå at kategoriene er mer dynamiske og flytende, og være åpne for det vi enda ikke vet eller forstår. Samtidig må vi være klare over konsekvensene det har at en så lett setter mennesker i kategorier. Det blir som i Thomas-teoremet: «Det mennesker oppfatter som virkelig, blir virkelig i sine konsekvenser» (Tjora, 2020). Det innebærer at når mennesker blir oppfattet på en viss måte på grunn av de kategoriene de blir satt i, handler mennesker deretter.

Ettersom sosionomer ofte møter mennesker i sårbare situasjoner, vil sosionomen ofte ha makt over de menneskene de møter. Systemet og hjelpetilbudet er ikke alltid perfekt, og det er klart at ikke alle vil være fornøyde med hjelpen de får uansett. Men det å tenke interseksjonelt i møte med mennesker skaper rom for forståelse og et handlingsrom i relasjonen. Det øker forståelsen for hvilke muligheter og begrensninger menneskene har, og hvor en kan påvirke for å bidra til at hindringene forsvinner. Det å bli møtt med en slik forståelse og noen som virkelig vil lære, kan jeg bare anta at har mye å si. Dette er overførbart til alle profesjoner og alle som utdanner seg til å jobbe med mennesker og systemer som mennesker er i samspill med.

Ida Hovland

Litteratur

Christensen, A.-D. & Jensen, S. Q. (2012). Doing intersectional analysis; methodological implications for qualitative research. *NORA: Nordic Journal of Women's Studies*, 20(2), 109-125. <https://doi.org/10.1080/08038740.2012.673505>

Crenshaw, K. W. (2006). Mapping the margins. Intersectionality, identity politics and violence against women of color. *Kvinder, køn & forskning*, (2-3), 7-20.

Fellesorganisasjonen (FO). (2019). Yrkesetisk grunnlagsdokument 2019-2023. <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Levin, I. (2004). Hva er sosialt arbeid. Universitetsforlaget.

Tjora, A. (2020, 3. desember). sosialkonstruktivisme. I Store Norske Leksikon. <https://snl.no/versionview/1310473>

Jævla neger.

Jævla neger

To ord jeg har et nært forhold til

Jævla neger

Jeg kan huske tilbake til første klasse som var første gang jeg kan huske å bli kalt det

Hver dag etter skolen var det en gjeng med eldre elever som ventet på meg for å skjelle meg ut og kalle meg en jævla neger.

Første klasse

Jeg var bare seks år gammel

Rasisme i Norge er et tabu emne å snakke om.

Rasisme finnes jo ikke i Norge.

Vi er lykkeland.

En av de beste landene å bo i.

Og NÅR vi snakker om rasisme, så er det alltid om USA eller alle andre plasser enn Norge.

Det er «der borte».

Men hvis det ikke er rasisme i Norge, hva var det jeg gikk gjennom?

Fra når jeg gikk i barneskolen sa folk til meg at jeg burde stritte håret mitt «siden jeg hadde vært så fin med langt og glatt hår»

Var ikke krøllene mine fine nok naturlig?

Lærere og voksne sa jeg var så flink til å snakke norsk, og at det var inspirerende hvor flink jeg var på skolen.

Hvorfor er det inspirerende? Jeg er født og oppvokst i Norge, og jeg var en ganske gjennomsnittlig elev.

Hvorfor skrek folk Allah Akbar etter meg og moren min når vi var ute?

Hvorfor var det å insinuere at vi er terrorister greit?

Når en venninne av meg sier at jeg er «sånn den eneste fine svarte jeg kjenner»

Er det et kompliment at jeg er unntaket mens andre som ligner på meg, er stygge?

Hvorfor drar folk meg i håret uten videre? Folk jeg ikke kjenner prøver å klappe meg som et dyr?

Hvorfor blir jeg kalt eksotisk og seksualisert? Menn på gaten er mye mer komfortable med å catcalle meg en de norske venninnene mine?

Men når jeg deler dette, så får jeg tilbake at jeg overreagerer. Det var bare noen få drittsekker, men det er jo ikke rasisme.

Ok da. Kanskje jeg bare overreagerer.

Men forklar meg da hvorfor medisinstudenter lærer at «somalieri overdriver symptomene sine og gir uttrykk for at de har smerter de egentlig ikke har»

En farlig overgeneralisering som kan før til alvorlige konsekvenser.

Hvis vi tar utgangspunkt i at dette er sant, hva skjer med andre- eller tredje-generasjons innvandrere som ikke relaterer til disse stereotypene?

Og ikke ta dette som mine egne ord, dette er noe Lege Friha Aftab sa i en kronikk om interseksjonalitet i helsevesenet. Hun uttalte det i Dagens Medisin, som er Norges største uavhengige nyhetsavis for helsevesenet.

Dette skjer heller ikke bare i helsevesenet det skjer også i skolen.

Professor Audrey Osler ved USN sier selv at norske lærerstudenter ikke får kunnskap om hvordan rasisme og forskjellsbehandling i klasserommet skal håndteres på en god måte

Allerede strever barn med utenlandsk bakgrunn med å vokse opp som krysskulturell. De har enda mer press på seg på å finne sin identitet, tilhørighet og plass i samfunnet. Skolen er en så viktig arena for barn sin utvikling. Skolen må være et godt og trygt miljø for ALLE.

Osler forteller at de har snakket med lærerstudenter som innrømmer at de, da de var ute i praksis, lot som de ikke hørte etter når elevene kom med rasistiske utsagn

Dette er typen oppførsel som vi må ta et oppgjør med.

Det er strukturell rasisme i Norge og lite blir gjort for å forandre det.

Rasisme finnes i Norge

Rasismen i Norge handler nå om strukturell og kulturell rasisme. Hverdagsrasismen.

Å la hverdagsrasismen bli normalisert og akseptert fører til tragedier.

Benjamin Hermansen

22 juli

Manshaus-saken

Hver gang en sånn tragedie skjer så sier vi «aldri igjen»

Men så skjer det jo igjen?

Vi må begynne å ta oppgjør med den normaliserte rasismen rundt oss.

Konfronter rasismen rundt deg.

Muna Mirre

1.MAI-TOG

Jeg går i tog	Jeg går i tog
i år	og jeg undres
Ikke fordi jeg må	hvor langt må
men fordi du	toget bli
ikke kan	før vi begge er
Jeg går ikke	ikke i tog
fordi jeg er redd	men i jobb
for å bli	Minutter
slik som deg	meter
men fordi jeg	timer
er redd for	kilometer
at folk ikke	Hvor mange
hører deg	kilometeritimen
Jeg bruker en	går vi og i
av mine gode	hvilken retning
dager til å rope	bærer det
med all	Går vi via
min restkraft at	Storting
mye er så	Regjering
fryktelig galt	Går vi i ring
og glemt	Kommer vi
Gjemt	aldri fram
Jeg går i tog	Kanskje står
for deg	arbeiderne opp
og alle andre	for oss i år
uten jobb	Bærer faner
uten nok	og banner
timer med BPA	med parolene
«Lenka til rullestolen»	Ingen er fri
Jeg ler	før alle er fri
og går	Om du leser dette
Rart hvordan	er ikke kampen over
frihetsverktøy	Skeiv hemma
blir kneblende	og ufør
i arbeidslivet	men ingen byrde
	Aurora Kobernus

Bidragstyttere

Muna Mirre: født og oppvokst på Klepp, Jæren, med somalisk bakgrunn. Jeg er politisk aktiv og styremedlem i både Rogaland Sosialistisk Ungdom og Stavanger Natur og Ungdom. Talen var skrevet i sammenheng med Ta Ordet-talekonkurransen og var inspirert av min oppvekst på Klepp der det er veldig mye neo-nazisme.

HEMMA podkast aka Ida Dignes og Marianne Knudsen: Normkritisk podkast der vi preiker om samfunn, sex/kropp, likestillingskamp og studenthverdagen. Ny episode hver uke!

Ida Melen og Caroline Syse studerer Industriell design, NTNU, og skriver masteroppgave om "Økt livskvalitet og tettere relasjon til naturen gjennom delt hønsehold i byen". @kaklemaster

Johanne Ulsaker Nome: Visuell innholdsprodusent og kommunikasjons officer i Flyt Frem.

Amalie Sofie Aune Bjerkem er masterstudent i europeisk kultur ved Universitetet i Oslo og redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Sandra Kilvær har tekster i fem antologier, to magasiner og et hefte med skriveøvelser, og er i ferd med å gi ut en diktbok.

Runa Aarbakke Skjeldal er student ved Forfatterstudiet i Bø.

Idunn Victoria Rostøl er masterstudent i Europeisk kultur ved Universitetet i Oslo og redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Vigdis Evang er doktorgradsstipendiat i historie ved Det europeiske universitetsinstitutt (EUI) i Firenze, og forsker på tidlige trykte pestbøker.

Hilde Granum er masterstudent på Museologi og kulturarv ved Universitetet i Oslo, jobber innen kulturfeltet og er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Ellen Margrete Grong skriver korte tekster og dikt og en del av dem er publisert i ulike antologier og tidsskrift (Stemmer, Filologen, Bøygen m.fl.).

Trine Josefina går siste år på Tverrfaglige kjønnsstudier ved Universitetet i Oslo og er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Benedikte Fiskergaard Ytterli er masterstudent i allmenn litteraturvitenskap ved NTNU i Trondheim og sjølvbærende kunstner, som poster sporadisk på instagram-kontoen @beni.fisk. Ho er òg redaksjonsmedlem i tidsskriftet /riss/ og illustratør for studentavisa Under Dusken.

THIS IS GENDERED // Alina Karlsen (she/her) is studying International Relations and Diplomacy at Leiden University in The Hague. Tess de Rooij (she/her) is a student of Health, Medicine and Society at the University of Cambridge. Together they did their undergraduate in Political Science at the University of Amsterdam.

Ida Hovland er utdannet sosionom fra Universitetet i Stavanger og skriver nå en masteroppgave i sosialfag ved OsloMet.

Hanna Louise Grønneberg bor i København, studerer kunsthistorie og skriver. Hun har tidligere gått på Gladiator forlags forfatterskole og har vært medredaktør på det danske feministiske tidsskriftet Friktion.

Mikkel Vika er samfunnsviter og har tidligere gitt ut novellesamlingene Nowa Huta (2016) og Jeg vil helst ikke være her (2019). Instagram: @mikkelvika

Lisa Hammelbo Søyland er masterstudent på Senter for Utvikling og Miljø ved Universitetet i Oslo, og har tidligere studert pedagogikk og kjønnsstudier.

Iselin Kleppe Løvik har studert psykologi og er derfor over gjennomsnittet interessert i kommunikasjon, menneskelige relasjoner og kvinnehelse. Skriver master i genetisk veiledning ved UiBs institutt for Global Helse og Samfunnsmedisin.

Katrine Sirnes Nesheim studerer for øyeblikket til å bli grunnskolelærer på ungdomstrinnet. Sprer det feministiske budskap på Sørlandet. @artykatti på instagram.

Synne Sørkjerd er artist og illustratør. Hun tar en fritt sammensatt bachelor i informatikk med 40-gruppe kjønnsstudier på si. @synnesorgjerd på instagram.

Kine Marie Michelet er for tida masterstudent på sosiologi, med et brennende hjerte for antirasisme og aktivisme.

Merita Fjetland er for tida masterstudent på sosiologi og environmental humanities.

Boligaktivist og initiativtaker bak Reduser Husleia i SiO oppropet.

Tale Hamnerø Ellingvåg/@shittylines.png er samfunnsgeograf, aktivist og illustratør.

Subvertising Norway er et non-profit kunstkollektiv dedikert til å stille spørsmål ved hvem som har makt og autoritet til å formidle og skape mening i det offentlige rom. subvertisingnorway.org.

Vette Andre Remme Olsen studerer By- og regions planlegging ved NMBU og Redaktør i PlanPodden. Han brenner for boligpolitikk og samfunnsgeografi. Henvendelser angående artikkelen kan sendes til vette.andre.remme.olsen@nmbu.no, eller på LinkedIn.

Solveig Elise Thorsdatter Svensson, skriver masteroppgave om noe greier i kjønn på UiO, redaksjonsmedlem i Trass!.

Anine Aasen har en bachelor i kunst fra Kunstakademiet i Bergen og har det siste året gått på Skrivekunstakademiet i Hordaland. Nå arbeider hun som billedkunstner.

Sofia Chrifi-Alaoui er ny i trass! Hun har en bachelor i idéhistorie og jobber nå på aks.

Antonia Abt er ein dansk illustratør og lagar striper om Tonia og vennane hennar, angst og livet. Stripene finn du m.a. på instagrammen [@antonia.m.a](https://www.instagram.com/antonia.m.a)

Mikaela Platander fullfører våren 2021 en bachelor i idéhistorie med fag i religionsvitenskap.

Kaja Helene Sandtangen fullfører våren 2021 en bachelorgrad i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Hun er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Ingrid Birkeland Rasmussen studerer politisk kommunikasjon på UiO, og er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Lisette Lode Nkenmegni går på lektorprogrammet med fransk og nordisk på UiO. Hun er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Tuva Kvale Halseid er redaksjonsmedlem i trass! og har en bachelor i religion og samfunn på TF, med fordypning i midtøstenstudier og sosiologi. Hun lar seg lett engasjere, og har hatt en tendens til å vri en hver eksamensoppgave i retning av et kjønnsperspektiv.

Nora Reitan er redaksjonsmedlem i trass! og gjør for øyeblikket ferdig en bachelor i fransk språk og kultur, hvor hun interesserer seg mest for postkoloniale emner. Nora er glad i musikk, og synes det er spesielt fett med både queer og kvinnelige stemmer.

Ida Kørner er masterstudent i allmenn litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo og redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift.

Ida Marie Brualøkken Søndrol studerer sosiologi på UiO, og er redaksjonsmedlem i trass! tidsskrift. Hun er selvutlært musikknerd, og brenner for antidiskriminering, likestilling og menneskerettigheter.

Silje Alnes er redaksjonsmedlem i trass! Hun fullfører en bachelorgrad i kultur og kommunikasjon med fordypning i sosiologi.

Caroline Sem er tekst-student på Westerdals. Opptatt av humor og feminisme, gjerne i kombinasjon.

Guro Boldvik skriver for tida på en bacheloroppgave i idéhistorie.

Vigdis Evang er doktorgradsstipendiat i historie ved Det europeiske universitetsinstitutt (EUI) i Firenze, og forsker på tidlige trykte pestbøker.

Marie Karlsen. Studerer bachelor i Historie ved UiO. Samfunnsengasjert og aktiv i likestillingskampen for funksjonshemmede

Kristina Kassab Liland tek for tida eit friår og brukar mesteparten av tida si på teikning, podkast og trass! Elles er ho glad i lange turar langs (jær-)strendene.

Elena Berg Hansen er 23 år fra Tromsø. Hun går første året bachelor i Kultur og Kommunikasjon. Hun har et stort formidlingsbehov, og mener selv hun uttrykker seg best når hun bare lar tankene fare i en slags tankestrøm.

Eirin Mari Fossøy er illustratør og står bak instagrammen [@dannelsesreise](https://www.instagram.com/dannelsesreise).

Aurora Korbørnus studerer en bachelor i klart språk på UiO, men bruker mye av tiden ved siden av studier på å være menneskerettsaktivist. Hun stifta foreningen Funksistudentene på UiO etter opplevelsen som beskrives i diktet. Foreningen har i dag flere titalls medlemmer som støtter likestillingskampen.

Anja Dahle Øverbye (1981) er tegneserietegner, forfatter og illustratør bosatt i Oslo. Hun står bak flere prisvinnende tegneserier som Hundedagar (Jippi, 2015), Bergen (Jippi, 2018) og senest Lykketanna (Samlaget, 2019).

RØYST

*Tidsskriftet som samlar ein slagkraftig
venstreside om framtidas politikk*

**Neste nummer, «Røyst #16: Val»
kjem ut i juni 2021.
Du kan tinge abonnement på royst.no**

**Årsabonnement 2021 (ink. Røyst #15): kr 380,-
Abonnement Røyst #16-#18 (eks. #15): kr 285,-**

**Vil du bidra i Røyst eller bli med i redaksjonen?
Send oss ei melding på post@royst.no!
Vi oppfordrar særleg kvinnelege søkarar eller
bidragsytarar.**

Illustrasjon: Cathrine Kooyman

NR. 1-2 2021

PROSO POPEIA

tekstallmenningen.no

prosopopeia.uib

BEGEISTRING

SLIPPES JUNI 2021

Trass! søker

TEKST!!

Er du sint?

Har du noe på hjertet?

Vi også!

trass! tidsskrift er et feministisk, tverrfaglig studenttidsskrift. Vi ønsker å være en trygg og inkluderende plattform hvor vi kan undersøke og flytte rammene for hvem vi kan være og hva vi kan gjøre.

Vi ønsker tekster innafor alle sjangre! Noveller, sakprosa, essay, poesi, tegneserier, quiz eller memes. Har du en idé, et utkast eller er bare nysgjerrig?

Ta kontakt: trassredaksjonen@gmail.com!

Finn oss på facebook: trass tidsskrift

og instagram: @trasstidsskrift

OG ILLUSTRASJONER!!

Vi søker illustrasjoner til vårt neste nummer!

De må ikke være temarelevante, men passer inn i tidsskriftets idégrunnlag/ visjon. Om du ønsker å illustrere en spesifikk tekst kan vi sende deg en. Vi stiller oss åpne til materialer og ønsker alle velkomne; trass! tar i mot bildeserier, fotografier, illustrasjoner, malerier, hybrider og alt i mellom. Det er ønskelig med mulighet for å konvertere til duotone. Filene sendes som .jpeg i 300 dpi.

Frist for innsending til neste nummer er 31. august.

Innhold

Kristina Kassab Liland	Limerick	2
Redaksjonen	Kven er trass!?	3
Hanna Grønneberg	Jeg er et lite frø	4
Kristina Kassab Liland	Om 7. Mars	7
Trine Josefina	Rom for endring?	17
Synne Sørgerd	Om feminisme og Tik-Tok	21
Iselin Kleppe Løvik	Rom for bivirkninger?	23
Solveig Svensson	10 ting jeg liker å gjøre når jeg har mensen	28
Caroline Sem	Er alle menn ofre?	31
Marie Karlsen	Det (U)lovlige dopet av en lov: CRPD	35
Ida Dignes og Marianne Knudsen (Hemma Podcast)	Det er ikke vondt ment	41
Alina Karlsen og Tess de Rooij	This is gendered	43
Idunn Victoria Rosstøl	A vera uendelig stor og forsvinnande liten	53
Solveig Svensson	Nå skal jeg fortelle dem, Fru Hansen, om [...]	57
Benedicte Fiskegaard Ytterli	Dikt	60
Mikaela Platander	Keiserens nye klær	61
Sandra Kilvaer	Mellom	66
Lisa Hammelbo Søyland	Flukt mot verdensrommet	69
Amalie Sofie Aune Bjerkem	Det hjelper ikke å låse: Mara gjennom tid og rom	79
Subvertise Norge	Fotoserie	84
Caroline Syse og Ida Melen	Vi har en høne å plukke med byutvikling	91
Kine Marie Michelet og Merita Fjetland	Vi må revolusjonere byrommene våre	94
Vetle Andre Remme Olsen	Hvorfor du er føkkd og ikke har råd til hus!	101
Hilde Granum	Kvinnerens plass i språk og rom	109
Runa Aarbakke Skjeldal	Dikt	112
Elena Hansen	Finnes det et nytt, trygt rom for meg	113
Ellen Margrete Grong	Prospekt	115
Mikkel Vika	En som deg	116
Ellen Margrete Grong	Laika	120
Anine Aasen	Glødende farger	122
Guro Boldvik	Rugåkeren: Et uendelig antall med eventyr	129
Vigdis Evang	Fantes det heterofile romere?	131
Ida Hovland	Betydningen av feministisk interseksj. [...]	133
Muna Mirre	Jævla neger	137
Aurora Kobernus	1. Mai-tog	140